

ŽIVOT NIKOLIKO
IZABRANIH
DIVIC

po

Faustu Vrančiću, biskupu
čanadskomu, vičniku
cesarovu istumačen

U Rimu,
Kod Alojzija Zannettija, 1606.
S dopuštenjem poglavara.

Neka se tiska
ako pristaje P[rečasni] O[tac] Pog[lavar] S[vete] Palače.
B. Gypsius, podtajnik.

Neka se tiska.
Fra Paulus de Francis iz Napulja, poglavar i suradnik Prečasnog
O[ca] Poglavara Svete Apostolske Palače.

POŠTOVANIM OPATICI
I OSTALIM REDOVNICAM
MONASTIRA S. SALVATORA
U ŠIBENIKU

FAUST *VRANČIĆ*

biskup čanadski, mir Božji.

Ostali narodi glavni jima u svojem jeziku razlikih knjig od vsakojakih malo manj stvari, sam naš jzik ne jima nego ničo vele malo, nanjkoli od božastvenih riči, toliko da oni koji drugi jzik ne umiju, vele malo nahode ča čtiti ali ča bi drugi štil razumiti. Milujuči zato ja red vaš protumačih prid dvadeset godišć noliko izvarsitih divic život. Da jere ono ča jest rukom pisano ne može se tako lahko, ni od tolicih, ni toliko vrimena čtiti, za vam i množim ostalim* ugoditi, evo vam one jiste knjižice,

ostaliam

sada ovde u Rimu nahodeći se, činih iztisknuti. Vele mi jest mučno bilo ovo malo pisati, jedno, da sam malim ditetom budući, kako znati more-
te, iz naše zemlje izveden i nisam potle vele
dugoval sa ljudi našega jazika; drugo, da ovi 5
naš jazik kojim se sada u našoj zemlji govori
kruto jest s italijanskim smućen, toliko da trud-
no i ne dobro nahođah naša čela slova. Pro-
sim zato onih koji bolje od mene ovo pisati
mogu i znadu, da mi ne zamiraju, nego da oni 10
lipše ovo i ostale ovakove duhovne riči pišu, ne-
ka i naš jazik, koji ni manji u ničemure od osta-
lih, svoju čast jima, i da se Bog u njemu
tolikoje bolje hvali. Za ovi moj trud, trošak
i čistu ljubav koju vam nosim, ne želim dru- 15
go od vas nego da me u vaših molitvah Bogu
priporučujete. A on vam daj da, kako jeste od
njega zazvane a vi se njemu zavećale, tako mu
pravo služite i potom vičnji bir primete. Bog
budi s vami. U Rimu, 12. oktobra 1606.

ŽIVOT S. TEKLE
divice i parve martirice
Po Adonu, biskupu trevirskomu

U I K O N U gradu biše jedna divojka
jimenom Tekla, od prisvitla plemena
koju s. Paval apostol, onamo došadši,
na kristjansku viru obrati. I tako, bu-
dući ona od osamnadeset godišć, 5
ostavi svojega zaručnika Tamira
za moći slobodnije Bogu služiti.
Na to se nje roditelji kruto raz-
zlovoljiše i razgnjevaše, i sami ju
Banu dajest karstjanka osvadiše. Banju čini prida se 10
dovesti, i zapovida, ako se neće od Krista odvarći, daju
jimaju živu u oganj varci. Ona, ne čekavši da ju vargu,
znamenujući se svetim] križem, sama u oganj skoči. Ali padši
tudje dažj, oganj se ugasi, a ona cila izajde i tako se
onada oslobodi. 15

Potom došadši u Antiokiju opeta bi osvađena da jest kar-
stjanka. Kada ju Ban opita ako je tako, ne zataja, nego reče
da tako jest. A Ban tudje odluči da ju jimaju divjim
zvirama varci. Uto priporuči se ju jednoj plemenitoj ženi 20
jimenom Triferne, koja biše Cesarova roda, ako bi ju mogla
pri vratiti. Drugi dan vargoše ju prid zviri, budući onde
veliko mnoštvo ljudi, ali ju zviri ne dotakoše, toliko da se svi
čuđahu. Odvedoše ju opeta ka domu Triferne, daju opeta
drugi dan izvedu. I kada ju izvedoše, naslidovaše ju Tri-
ferna sa plačem, a pulk veliku buku činjaše. Svukoše ju go- 25
lu, napustiše na nju lavi i medvidi, ali ju ne dotakoše. Paka
ju spustiše u jamu pulnu vode, u kojoj bijahu zmije upuš-
ćene, ali ne učiniše joj nišće, jer se biše prikrižila. Ope-

ta ljuće zviri pustiše na nju, ali toliko je nišće joj učiniti ne mogoše. Napokon ka dvima bisnim bakom ju vezaše daju ras- [tjargnu, koji zajisto rastargnuše povrazi i razbignuše, ali njoj nišće zla ne učiniše. Videći to Ban zva ju ka sebi i opita ju koja i od kude jest. S. Tekla odgovori: "Ja sam samo Boga živoga službenica." Pripade se Ban videći nje kripost i čini da se odije, i izreče sud: "Oslobođivam Teklu koja Boga pravo štuje." I tako ona se vrati u kuću Triferne, kad i nekoliko dan počinu, učeći Triferu i ostalu nje čeljad viru gospodina našega Isusa Krista. I mnogih ostalih svojom ognjenom virom i svetim življenjem ka Isukarstu obrati. Opet se doma vrati u Ikoniju, i va jednu pustu goru otide, kad je do devedeset godišć u velikoj svetinji i s mnogimi čudesi živila. Napokon u Seleuci jest zakopana.

5

10

15

ŽIVOT S. KATARINE

U vrime Maksimina cesara sve Rims-ko vladanje žalim duhom služaše. Ta cesar, budući u Aleksandriji, zapovida da se jima po svemu svojemu vladanju prilikam posvetilišće činiti. 5

Na tu njegovu zapovid svakojaki puk, mali i veliki, k njemu tečiše, donášajući voli, ovce, ptice i ostale takove stvari, kako koji mogaše, za posvetilišće. A sam Cesar sto i trideset volov na to dilo da. I videći on puk koji se biše skupil, zdvignuvši se, pojde u crikvu na to posvetilišće. A njega naslidovahu sva gospoda, vlasteli, plemeniti i viteški ljudi, i vas ostali puk, toliko dajim i grad i crikva tiskna bihu. U to vrime biše u tomu jistomu gradu Aleksandriji jedna divica jimenom Ekaterina, bogata i od poglavita roda, mlada i u svakojakom pismu umiteljna, koja, stojeći u svojih gospodskih dvori, vele divojak sobom jimaše, tere Isusu Karstu služaše, kojega samoga sa svim svojim šarcem ljubljaše, njemu svoju lipost hranjaše i njega samoga za svojega pridragoga zaručnika daržaše. Ta Ekaterina, videći tu himbu djavalsku i toliki pogibil tolika naroda, kruto joj žal biše, i odluči u sebi ukazati želju i pravu viru ka Bogu. Zato, vazamši nikoliko slug sobome, pojde ka toj crikvi kadi Cesar s pukom posvetilišće to činjaše. I stavši na prag od crikve, svi se ljudi čuđahu na nje liposti. A ona, otvorišći nje čista usta, reče da jima ništo Cesaru reći, koji, razumijući to, čini daju ka njemu dovedu. 10

I stavši prida Cesara tako mu poče bez straha govoriti: "Jimal bi, Cesare, sam po sebi svoju himbu poznati, da prilikam človičaskim koji su umarli kako bogom posvetilišće činiš i odvarči od sebe tu ludost, i dar vašim mudrim piscem verovati, kakono Diodoru, Plutarhu i ostalim, koji pišu da ti vaši bozi ljudi su bili, kojim, za kojugodir njihovu kripost ali gospodstvo, ljudi su jim prilike činili. Potom toga dosad drugi ljudi nerazumni, one jiste prilike za bozi su daržali, njim posvetilišća činili i svako poštenje kako bogom. Zato veruj tim vašim piscem i ne hini sebe i tolik narod, 15

20

25

30

35

za da vikuvičnji oganj i muke ne tarpiš. Da poznaj, Cesare, Boga jistinoga, koji tebi to kraljevstvo dal jest i život, koji, budući Bog svemogući i vikuvičnji, cica nas človikom je postal, i muke i smart za nas prijal, i gotov je prijati grišnici koji se kaju zla činjenja." 5

Na to Katarine govorenje toliko se cesar Maksiminus rassardi, da ne može on čas odgovoriti joj, nego, posteći, nimajući joj čajino odgovoriti na nje razumne riči, reče: "Sada nam, ženo, daj mir dokle svaršimo posvetilišće; potle hoćemo bolje razumiti od toga što govoriš." I tako svaršivši posvetilišće* i varnuvši se u svoj kraljev dvor čini zvati s. Katarinu i reče joj: "Reci nam sada koja si ti i koje su one riči koje nam govori." A ona: "Ja sam, Cesare, jimenom Ekaterina, a koga sam roda, moreš znati jer je poglavit. Naučena sam u retoriki, geometriji, filozofiji i u ostalih nauci, da to sve za nišće daržim, nego služim vikuvičnjemu zaručniku mojemu Isusu Karstu, koji po Proroku rekal jest: 'Hoću zagubiti pamet spametnih a razum razumnikov hoću odvarći'." 10 15

Cujući to Cesar nje spametno govorenje i videći nje veliku lipost, činjaše mu se da s komgodi božicom govori. I tako govoreći joj ništo ona mu odgovori: "Hudobe, koje vi za bozi daržite, one vas slipe i na blud i ostale nečistoće gone. A ja, kakovogdir sam, prah sam i blato, stvorena va ovi kip, i Božjom sam prilikom poštovana." 25 Na to odgovori Cesar: "Ne govori zlo od bogov vikuvičnjih." A Katarina: "Moreš poznati, Cesare, ako hoćeš, ča su tvoji bozi i koji je pravi Bog i vikuvičnji, čigovo samo jime ali njegova križa znamenovanje more tvoji bozi rastirati, i, ako hoćeš, hoću ti sada to ukazati." 30

Nimajući Cesar ča na te nje riči odgovoriti i bojeći se da nezadovoljno odgovarajući sebe i svoji bozi osramoti, ne hoti joj odgovoriti, kažući da nije dostojno da se on sa jednom ženskom glavom priča. Nego joj reče: "Hoću ti razumnih ljudi dovesti, koji hoće tvoji ti razlozi razvarći, da kada vidiš da tvoja ta vira nije dobra, na našu se obratiš i nju daržiš." To rekši zapovida daju odvedu i daju čuvaju. A jedan list takovu pisa: "Cesar Maksiminus svima mojega vladanja pozdravljenje! Kojigodir bogu Merkuriju služite, zovući u pomoć muze božice, ko- 35 40 je svaki razum ljudem daju, pridite ka nam za da zatvori-

*posvetilišće

te usta jednoj mudroj ženi koja se našimi bozi ruga. Hoće-
 te s time od ljudi veliko poštenje jimati, a od nas veliki dari
 prijeti." Kada ti listi po svemu njegovu vladanju bijahu hitro
 raznošeni, skupi se ka njemu pedeset vele razumnih ljudi,
 kojim reče Maksimijan cesar: "Na što sam vas simo doz- 5
 val, od mojih listi mogli ste razumiti. Zato se dobro pripravi-
 te i, premda sa jednom ženom hoće vam dilo biti, nišće ne ma-
 nje tako se pripravite kako da bi vam sa jednim jakim i moć-
 nim protivnikom bilo dugovanje. Jere ako ju primorete, neće
 vam mala hvala biti, budući ona vele razumna. Ako li ona vas 10
 dobude, velika će vam sramota biti da ste od jedne žene
 dobudeni." Na to odgovori jedan od onih razumnikov koji
 meu njimi poglavit biše: "Podobno je, prisvitli Cesare, što
 govoriš daje ta žena vele spametna, da ja ne činim da će
 ona smiti dojt prid lice jednoga razumnika, nečmanj da će 15
 smiti njemu što odgovoriti ali se što od njega opitovati, jere
 znademo koliko može jedna žena u pismu razumiti se. Da neka
 dojde, hoćeš viditi."

I

Videći Cesar veliko šarce toga razumnika, obeseli se,
 ufajući lud človik da njegov oholi jazik more pridobiti 20
 nje jazik pulni razuma i nauka Božjega. I tako zapovida
 daju jimaju dovesti. A parvo nego bihu došli po nju ukaza
 joj se anjel Božji i reče: "Ne boj se, Božja divice, jere,
 evo, svarhu tvoje razuma hoće ti od Boga razum dan biti,
 i hoćeš tu pedeset razumnikov ka tebi obratiti. I ne sa- 25
 mo njih, da i vele ostalih š njimi ka Bogu dovesti. Potom toga
 hoćeš i ti krunom martirstva okrunjena biti." To rekši, odaj-
 de. I tako ju prid Cesara dovedoše, kad ju čekaše veliko mno-
 štvo ljudi. I opita ju on oholi razumnik: "Ti li si ona koja ne-
 podobno i sramotno naši bozi hudaš i ne činiš?" Na to Katari- 30
 na tiho odgovori: "Ja sam. Ali, ne sramotno, ni oholo, da jistino
 i pravedno sam govorila." Reče razumnik: "Pokle pisci njih
 veliki bozi zovu, i pokle si i ti okusila njihovu slast i mu-
 drost, kako smiš suprotiv njim govoriti tako nepošteno?"
 A ona razumno odgovori: "Jistino je da jimam mudrost kako- 35
 no dar mojega Boga, koga se bojati i njegove zapovidi dar-
 žati početak je od mudrosti. Dali vaših bogov dila dostojna su
 smiha i pulnajesu himbe, i ne mogu se zadovoljno hudati.
 Da reci nam kako su ti veliki vaši pisci od vaših bogov go-
 vorili." A razumnik reče: "Poeta Homer moleći se piše: 'Jupi- 40
 ter prislavni i ostali bozi vikuvičnji.' Tolikojer spameniti

Orfej hvale dajući bogu Apolinu veli: 'O Kralju, sinu Latone, izdaleka striljajući, moćni Febe, koji svaka vidiš i zapovidaš umarlim i neumarlim, Sunce koje zlatimi tvojimi kreljuti u visinu se zdvižeš.' Tako su najpoglavitiji poete od njih pisali i za bozi daržali ih. Zato i ti njih štuj, a ne darži Propetoga za Boga, kojega nijedan od starih pisac nije jimenoval* ni za Boga daržal." 5

Na to reče Katarina: "Jistina je da tako pišu od njih kako veliš, da priloži i ono kako tajisti Homer Jupitera lašcem, himbenikom i zločudnikom zove. A nigdi povida kako** su ga Juno, Neptun i Minerva u uzu postavili. Opet a tajisti Orfej za ludih vas darži, koji takovim se bogom klanjate, koji niti mogu nesriću parvo nego dojde viditi ni pokle je došla odvarnuti. Podobno piše vaš Sofokles: 'Jest Bog koji je nebo stvoril, i dugu zemlju, i morski vali i silni vitri, a ljudi himbeni tu diku božjim prilikam od kamena, zlata i driva učinjenim daju; njim posvetilišća čine i njihovi sveti dni darže.' A što povidaš da našem Bogu propetomu glasa nije meu starimi pisci, poslušaj što vaša jedna Sibila piše: 'Napokon hoće dojt jedan na ovu zemlju, i bez griha hoće tilo biti, i bez muke svojega božastva hoće odrišiti uze naših grihov. I hoće nenaviden biti meu puku nevernomu, i hoće na visoko obišen biti kako da bi smarti dostojan, a to će vse smirno pritarpiti.' Poslušaj sada proroka vašega Apolina, koji suprotiv svoji naravi čisto i pravedno tako govori: 'Jedan me nebeski siluje koji jest svitlost trilično svitlećega. Ako jest mučen bil, Bog je, da božastvo nije*** mučeno, jere je oboje - jima tilo koje umira a on li ne umira. Oni je muž Bog koji jest tarpil svaka meu ljudi - križ, sramotu i greb; koji jest nikada iz svojih obarv suze cidil; koji jest pet tisuć ljudi žitom napunil, jere božju moć jima. Isukarst moj Bog jest koji je na drivo propet bil, koji jest umarl i iz greba u nebo jest zdvignut.' To povida tvoj bog Apolo od našega Boga propetoga. Jere, budući on jedan Bog z Bogom Ocem, od ničesar svaka je stvoril, i nas tolikoje, dajući nam put na spasenje. Da zabludivši mi, budući on Bog, človikom je za nas postal, za da nas opeta na pravi put dovede, učeći nas i svaka čineći za nas. Napokon i umarl je za nas i za naši grisi, da nas od djavalskoga vladanja oslobodi. Paka je uskarsnul, poslal nam Svetoga Duha i učenici svoji, 40

koji nas njegove zapovidi uče. Zato i mi jimamo čiča njegova tarpiti na ovomu svitu, za da moremo dil jimati njegova raja i blaženstva. Zato i ti, verujuči tim vašim prorokom a jošće veće ovoj jistini, i ti ovako čini ako hoćeš pravoga Boga poznati i njemu drag biti*." 5

Čujuči to, on razumnik obnima i ne umi njoj što reći. A Cesar, obrativši se ka ostalim razumnikom, reče im da i oni suprotiv Katarini govore. A oni rekoše Cesaru: "Ne moremo suprotiv onomu govoriti što ona veli, jere vidimo da je ona primogla najrazumnijega mezu nami." 10

Ne mogući to tarpiti Maksimin od velike saržbe zapovida da se na sridi grada velik oganj naloži, i tu pedeset razumnikov u ta oganj varže. A oni, čujuči ta Cesarov odlučak, padoše prid nje svete noge na kolina, tere ju počeše moliti da im nje Bog njihovi grisi prosti, da im svoji sveti duh dade i da se mogu karstiti. Na to ona sveta, pulna veselja, odgovori: "Blaženi ste vi koji, ostavivši tmine, naslidovaste svitlost i jistinu. I ostaviv zemaljskoga kralja došli ste ka nebeskomu i vikuvičnjemu, jere ta oganj kojim vas oni straše, hoće vam karstjenje biti i listve ka nebu. 15

I ako koju nečistoću u sebi jimate, hoće vas očistiti i kakono svitle zvižde ka Bogu pustiti." I tako ih pokripivši, znamenova ih križem i sa veseljem njih pusti na muku. Na sedamnadeste dan novembra miseca sažgaše jih. A večer izašad niki dobri ljudi za da im telesa odonude zdvignu, najdoše da su čitovata i da im plamen nije vlasa sažgal. I to je znamenje bilo da su ka Bogu pošli. 20

Sa svim tim ne osta cesar Maksimin misliti kako bi mogal prihiniti tu divicu. I nimajuči ufanja da ju more razumom pridobiti, sa lipimi riči poče govoriti joj: "Veruj mi, hčerice**, da te kakono dobri otac svitujem. Učini posvetilišće velikim bogom a najparvo bogu Merkuriju, od koga jimaš ta veliki razum. A ja hoću sa tobom razdiliti moje kraljevstvo, i sa manom hoćeš stati u kraljevih dvori." A ona, poznajuči njegovo himbeno šarce: "Postavi," reče, "Cesare, lisičju tu himbu. Jednoć sam ti rekla da sam karstjanka i da sam zaručnica Isusa Karsta." Cesar, kažući jošće daju miluje, reče njoj: "Ne čini, prosim te, da ti suprotiv mojoj volji zlo i sramotu činim." Odgovori ona: "Čini što hoćeš, jere time hoćeš mi vikuvičnju slavu i diku dati. I veliko mnoštvo Ijudi, a najveće iz tvojega dvora, hoće po meni Isukarstu verovati i hoće me u nebo naslidovati." Razzardivši se na 30 35 40

te nje riči Maksimin cesar zapovida da joj nje lipe
suknje svuku i da ju žilami volujimi bez milosti biju. I tako
ju dvi ure biše, toliko da nje čisto tilo sve u karvi biše, i vele
ljudi suzaše. A ona, kako da bi od kamena bila, sve to tvardo
tarpljaše. Veće kasno zapovida ta nemilostivi cesar
da ju u tamnicu vargu, i dvanadeste dana darže, dokle
odluči u sebi kojimi mukami jima ju umoriti. 5

Čujući to Cesarica, žena Maksiminova, željaše viditi
Katarinu i govoriti sa njome, a ne znadiše kako. I zato veliku žalost
jimaše. Da dosad jednoć ka njoj Porfirij, koji biše velik
vojvoda i dobar vitez i parvi pri Cesaru, njemu otajno poče
govoriti, zaklinjajući ga da nikomur nišće toga ne povida.
Potom mu povida kako jima veliku želju viditi i govoriti sa s.
Katarinom, a da nikor ne znade. A on odgovori: "Hoću, gospoje,
učiniti što veliš, budi samo gotova." I kako mrak bi, vazamši
Porfirij Cesaricu sa dvistima svojimi junaci, povede ju
i pojde sa njome ka blaženoj Katarini. I vidivši Cesarica nje
svitlo lice, pade prida nju i, suzeći od veselja, poče govo-
riti: "Sada sam ja blažena i prava cesarica, kada sam
dostojna postala viditi tebe. Jere od davna želim te viditi, službe-
nice Božja, i zato sam gotova umriti ako bude potriba.
A ti si blažena koja si se ka Isukarstu pritisknula, koji ti
toliki dari i milosti daje." Na to odgovori Katarina: "I ti si bla-
žena, Cesarice, jere vidim u anjelskih rukah krunu i ve-
nac tvoje glave, kojim okrunjena po one muke koje jimaš tar-
piti, hoćeš treti dan ka Kralju Nebeskomu dojt, pri kojemu
hoćeš u vike kraljevati." "Ali sam strahljiva", reče Cesari-
ca, "i bojim se muke, budući Cesar kruto ljut i nemilos-
tiv." Reče na to s. Katarina: "Budi dobra šarca, hoćeš Isu-
sa Karsta s tobom jimat, neće te muka taknuti. Hoće ovde
tvoje tilo malo tarpiti, a onde će u vike počivati." To poslušaj-
ujući Porfirij reče joj: "Molim te, reci mi, što će mi Isukarst
dati ako u njega verujem, jere sam gotov služiti mu." Kata-
rina reče: "Nisi li slišal ali štil pismo karstjansko?" "Nikadare,"
reče Porfirij, "jere sam od mladosti vojeval i nisam na jino
nastojal." A ona reče mu: "Koji jazik more izreći ona blažens-
tva koja ćeš uživati! Ne more se izreći kolika su ona dobra
koja je Bog gospodin pripravil onim koji njega ljube." 25

Čujući to Porfirij kruto se uzveseli i poče u Isukarsta
verovati, sa svimi dvistima vitezi svojimi. I tako otajno po
pol noći izajdoše sa Cesaricom iz tamnice. A na svetu
Katarinu Bog kako otac skarb nošaše, jere svu onu dvana- 40

deste dana u uzi budući, po jednoj golubici Bog joj hranu šaljiše. I sam Isukarst sa svojom vojskom i dikom dosad ka njoj, jakost joj davaše i kripljaše ju govoreći: "Ne boj se, ja sam sa tobome i neće te muka dotaknuti. Da pokle tvojim us-
 5 tarpljenjem vele ljudi ka meni dovedeš, vele ćeš dari za to od mene prijati." Pokle joj Isukarst najposlidnju noć to biše govoril, jutra dan zapovida cesar Maksimin da ju na sud dovedu, koja stavši prida Cesara nje svitlim obrazom strašase Cesara. A on njoj himbeno poče govoriti: "Tebe pristoji cesarstvo, moja hćerce. Zato čini bo-
 10 gom posvetilišće, tere vladaj skupa sa nami. I ne daj da tolika lipost sa mukom zagine." A ona odgovori: "Ova moja lipost zemlja je i pepel, nemoć ju more zagubiti, i nije stanovita, a hoće vrime dojtiti da će opeta procvasti." Cime to ona govoraše, niki poglavica, jimenom Kursasadem, žestok človik, bu-
 15 dući mu žal da se Maksimin cica toga muči i hoteći mu se drag učiniti, promislivši reče mu: "Ja sam ti izmislih, Cesare, kako moreš barzo učiniti - ili da čini što hoćeš, ili da ju zagubiš. Čini četiri kola skupa učiniti, i na svako kolo oštre pile i čavli ispribijati. Tere povrazi i drugimi malimi koli
 20 ona kola prida nje očima obraćati. I ako ona, videći ta kola sa velikom hitrostju obraćati se, pristraši se, hoće ti pokorna biti. Ako li ne hotiti bude, hoćeš ju činiti na ta kola varci, koja hoće ju isikši nemilo umoriti." Zapovida Cesar da se takova kola jimaju učiniti, a nju zapovida da do tretoga
 25 dne čuvaju. Budući ta kola gotova, opeta ju dovedoše. I reče joj Cesar: "Poslušaj mene i bogom posveti. Ako li ne hoćeš, hoću te na ova kola varci." I zapovida da se kola obraćaju prid njom, koja kada se sa velikom barzoćom obraćahu, reče joj Cesar opeta: "Vidiš li, ako ne budeš poslušala, hoće
 30 te ona kola prijati." A ona: "Često sam ti, Cesare, moju volju povidala. Zato ne ostaj, čini što ti se ljubi." Sa svim tima jošće jimaše Cesar ufanje da se privrati. I zato vele lipimi riči jiskaše da ju kakogodir prihini. Da pokle vidi napokon da se zaludo trudi, zapovida da ju na ta kola privežu i da ih obraćaju, za daju razdru i sa velikom mukom umore. Da ne bi onako kako on mišljaše, jere s. Katarina bi po anjelu od onih kolov odrišena, a kola se sama po sebi obraćahu i pobi se vele ljudi, toliko da, videći to čudo, počeše vikati: "Velik je Bog
 35 karstjanski." Zato se još veće rassardi Maksimin i mišljaše kako ju jima većimi mukami zagubiti. U to vrime dojde ka njemu Cesarica, govoreći mu: "Oslobodi službenicu veli-
 40

koga Boga, koja ne tarpi te muke tvoje. Ludo činiš protiviti se Bogu živućemu." Zato se jošće veće rasardi Cesar da i svoja čeljad jest protiva njemu. Zato, ostavivši Katarinu, svu svoju saržbu svarnu na svoju ženu. I tako, činivši donesti jednu veliku škrinju, koju olovom čini ka zemlji pritisknuti da se ne krene, cice svoje žene čini u nju zaklopiti i tvaro pritisknuti dokle joj se odkinuše. I ne budući* to dosti, zapovida da joj se jima glava odsiči. A ona, gotova umriti, reče svetoj Katarini: "Moli Boga za mene." Odgovori joj s. Katarina: "Pojdi u miru, jere ćeš u vike kraljevati sa Isusom Karstom." I tako joj na dvadeset i tri dni novembra miseca glavu odsikoše vani grada. Da nije ostal ni vojvoda Porfirij od nje, nego kako ju je ka svetoj Katarini povedal, tako ju je i u nebo naslidoval sa svojimi vitezi. Jerebo, došadši prida Cesara, reče mu: "I ja sam karstjanin, Cesare, i ovi vitezi koji su pod manom." Teško bi to čuti Cesaru, i uzdahnu[ujvši] reče: "Poginuh pokle sam izgubil poglavitoga človika Porfirija." I obrativši se ka vitezom reče im: "A vi, zašto ste se odvratili od vaših domaćih bogov?" Na to oni nišće ne odgovoriše, nego Porfirij reče: "Zašto, ostavivši glavu, Cesare, sa nogami govoriš? Sa manom govori što hoćeš." Odgovori Cesar: "Zla si jim ti glava." I, ne mogući veće od srama govoriti, odluči da jim se svim glave odsiku. I tako na 24. dni novembra miseca dospíše njihov život, kakono je s. Katarina prorokovala da će jih vele iz njegova dvora Bogu po njoj verovati.

I pokle opeta čini dovesti prida sebe s. Katarinu, i vele se trudi da ju ili obitanjem svojim ili pričanjem kakogodir prigovori, vidi napokon daju ne more dobiti, zapovida zato daju umore. I pokle ju vitezi vazeše, van grada ju odvedoše, a veliko mnoštvo ljudi i najveće plemenitih gospoja obuja ju, koje žalostno plakahu svarhu nje smarti. A ona sarčena prošāše da joj vrimenta dadu da se Bogu pomoli. I dopustiše joj. Zdvignuvši ona i ruke i šarce ka nebu, reče: "Gospodine Isukarste Bože moj, hvale ti dajem da si noge moje na kamen postavil i ispravil si stupalj moj. I sada poskiti ka meni ruke tvoje, koje su za mene na križu ranjene bile, i primi dušu moju, koju sam tebi posvetila. Spomeni se, Gospodine, da smopult i karv i ne dopusti, što sam suprotiv tebi mojim neznanjem sagrišila, da ono naših dilov varli uhode prid tvoji strašni sud naprid donesu. Da ovom karvju koju za tebe prolivam operi sve moje nečistoće. I dopusti da ovo moje tilo, koje je cica tebe issičeno, ne bude moći viđeno biti od onih

*bubudući

koji ga jišću. I kako si tvojim razumom šarca naša stvoril,
tako, Gospodine, pozri na ovi puk i daj mu svitlost tvojega poz-
nanja. Daj tolikoje i onime koji po meni budu tvoje sveto ji-
me u pomoć zvati stvari koje im budu prudne i koristne da se
u svemu sada i vazda tvoja velika dila hvale." Tako pomoliv-
ši reče vitezom da čine što im je zapovidano. I tako jedan od
njih mačem onu svetu nje glavu odsiče na dvadeset i pet
dan novembra miseca. I tako hoti Bog onde čudo
ukazati, štujući svoju martiricu, uslišivši nje
molitvu, jere koji onde bihu vidiše da namisto
karvi mluko iz nje tila teciše. I onada
anjeli, zdvignuvši ono nje pošteno ti-
lo, viđeni su da nose na goru
Sinaj, na slavu Otca, i
Sina, i Duha Sveto-
ga, komu se pri-
stoji pošte-
nje i
moć u vike vikom.
Amen.

ŽIVOT S. CECILIJE

S P A S I T E L J A našega i Boga sa
 neba sašastje veliko dobro jest lju-
 dem stvorilo, jere, budući on Bog ro-
 đen od Boga, nije daržal za plin biti
 prikladan ka Bogu nego se jest izata- 5
 šćil vazamši na sebe kip službeni a na
 priliku človičasku učinjen i nošenjem
 našast kakono človik. Ponizil jest
 sam sebe, učinjen poslušan do smar-
 ti, a smarti križa, za da onoga zatare 10
 koji jimaše oblast nad smartju, to jest djavla, i za ruku
 vodeći človičaski narod da ga na nebesa uzviši po svojemu
 božastvenomu nauku. Parvi zato meu svimi ostalimi na-
 slidovaše ga apostoli, za apostoli mučenici, za mučenici
 ispovidnici, za ispovidnici popovi, za popovi divice, za 15
 divicama udove, za udovicami milosardni. I da sve
 objednom rečem, svim dohodećim otvorena su bila vrata
 milosardja Isukarstova. Zato po svojih svetih evanje-
 listi vapije svaki dan: "Hodite ka meni svi vi koji trudite
 i oparčeni jeste, ja hoću vas pokripiti." Ta njegov slatki 20
 glas kada sliša prisvitla i slavna divica Cecilija i u
 njega verova, vazda u svojih parsi nošaše sakriveno Krista
 Evanjelje i ne pristajaše dan i noć štiti božastvene riči i
 Boga moliti. Ova zato blažena Cecilija jimaše jednoga mlada
 zaručnika Valerijana, koji, ljubeći ju, biše dal red da se meu 25
 njimi pir darži. A Cecilija izvani biše zlatnimi suknja-
 mi opravna a ozdola na pultli cilicijem odivena. I nastojeći
 nje roditelji i zaručnik na to, ona toliko biše tilom rastopljena,
 da očito kazaše veliku ljubav i šarca svojega žudenje
 koje jimaše ka samomu Kristu, spasitelju svojemu. Ne vele 30
 potole dojde dan od pira, na kojemu budući veliko veselje i
 glasi svakojakih zvoni. Ona u šarcu svojemu samomu
 Bogu pojiše govoreći: "Budi, Gospodine, šarce i tilo moje neos-
 kvarno u pravednosti tvojoj, da se ne osramotim." I poste -
 ćí dva ali tri dni, nišće ne hoti jisti, nego moleći Bo- 35
 gu se priporučevaše. Anjeli Gospodinovi molbami ka sebi
 zoviše, sa suzami apostoli i sve Isukarstove svete
 divice prošaše da ju njihovimi molitvami kripe, Bogu

svoju čistoću darivajući. Prišadši noć kada sa svojim zaručnikom* u komoru ulize, tako mu poče govoriti: "Slatki i pridragi mladinče, j imam ti ništo otajno reći, ako mi prisežeš da nećeš nikomu reći." Priseže Valerijan, nje zaručnik, da to neće po nijednu silu očitovati. Tada mu ona reče: "Hoću da znadeš da j imam jednoga anjela Božjega za prijatelja, koji moje tilo kruto čuva. Oni ako i budi ča malo bude sumnjiti da ti mene nečistom ljubavju jiščeš oskvarniti, hoće oni čas svoju saržbu protiv tebi užgati i te lipje mladosti tvoje cvit zatarti. Oni ako i poznade da me ti čistom ljubavju ljubiš i moje divstvo cilo čuvaš, hoće i tebe kako mene ljubiti, i hoće ti svoju milost ukazati." Tada Valerijan Božjom nadahom strahom obujat reče njoj: "Ako hoćeš, moja pridraga, da tomu verujem što govoriš, ukazi mi toga anjela. I ako jistino poznadem daje pravi anjel, učiniti ću što veliš. Ako li izuvidim da drugoga muža ljubiš, hoću tebe i njega ubiti." Tada mu reče blažena Cecilija: "Ako hoćeš mojemu ugoditi svitu, moj pridragi mladinče, i ako obituješ oprati se vodom od prirodenja i verovati u jednoga jistinoga Boga koji u nebu žive, moći ga hoćeš viditi." Reče Valerijan: "Ko jest koji me može oprati da vidim anjela?" Reče Cecilija: "Jest starac jedan u jednom mistu, koji dobro znade opirati i čistiti ljudi, da su dostojni viditi anjeli." Reče njoj Valerijan: "Kadi ću ja jiskati toga starca?" Reče Cecilija: "Pojdi tri milje daleko od grada putom Apia. Ondi hoćeš ubozih najti koji prose od putnikov žitak. Oni su mene izličili, oni znadu ovo moje otajno, i kada jim moj blagoslov dadeš, reci njim: 'Cecilija me jest ka vam poslala da mi ukažete svetoga starca Urbana, jere mu j imam ništo otajno reći.' Kada potom njega vidiš, povidi mu sve što ti jesam govorila, i kada te očisti, hoće te odditi novimi i svitlimi haljami sa kimi ćeš dojtii udilje u ovi stan i hoćeš viditi anjela svetoga, koji ti hoće prijatelj biti i što godir budeš od njega prositi, hoćeš j imati." Tada pojde Valerijan i, kako mu biše rekla sveta Cecilija, najde svetoga biskupa Urbana, koji, pokle biše drugoče ispovidnikom postal, stase ondi sakriven u grebi svetih mučenikov, kojemu, kada Valerijan povidia sve ono kako mu biše rekla sveta Cecilija, velikim se veseljem obeseli i, kleknuvši kolini na zemlju a ruke razapanši ka nebu, reče sa suzami: "Gospodine Isuse Kriste, pastiru sveti i dobri, Cecilija, tvoja divojka, koja se je u tvojoj službi mnogo

*zaručnikom

trudila i kakono jedna janjica tebi se jest darovala i zaručnika svojega, koji biše kako lav ljut, ukrotila jest suprotiva tebi kako janjica pitomoga. Jere, da bi on ne veroval, ne bi ka nam došal. Otvori, Gospodine, vrata šarca njegova besidam tvojim, neka da, kada poznade Tebe, gospodina i stvoritelja svojega, odvarže se djavla i dila njegova." 5

I tako se moleći sveti biskup Urban, u jedan hip sta prida njime jedan starac, bilim ruhom kako snig obučen, daržeći u ruci daščicu zlatnimi slovi pisanu, kojega kada vidi Valerijan zablenu i pade na zemlju kako martav. Tada ga zdvignu starac i reče mu: "Cti, sinko, pismo ovo, da budeš dostojan biti očišćen i da vidiš anjela od kojega ti jest Cecilija govorila." Tada Valerijan poče čtiti. A ono pismo ovakovo biše: "Jedan Bog, jedna vira, jedan karst; jedan Bog i otac vsih, koji jest varhu vsega i u vsemu. Amen." 10

Kada on to pročti, reče mu biskup: "Veruješ li, sinu, vse to, ali jošće sumnjiš?" Tada Valerijan velikim glasom reče: "Nije pod nebom druga stvar koja se pravije jima verovati." I to rekši minu isprid očiju njegovih oni starac. Tada sveti Urban, kada ga nauči veru karstjansku i što jima učiniti, karsti ga u jime Otca i Sina i Duha Svetoga, i pusti ga da ide s. Ceciliji. I kada dojde Valerijan u bilih haljah, najde Ceciliju u komori da Boga moli, i anjela Božjega stojećega poli nje, koji se svitljaše plamenimi perji, a u ruci mu bihu dva venca od rožic i žiljev lašćećih. Jedan od onih venac da Ceciliji a drugi Valerijanu, govoreći: "Ovi venci šarcem i tilom čistim čuvajte, jere sam jih iz Božjega raja vam donesal. A tomu vam ovi budi znamen - nikadare ne uvenut, nikadare ne izgube slast mirisa i neće jih moći viditi nikore, nego oni kojim bude draga čistoća* kako vam. I pokle si ti, Valerijane, prijaj svit od čistoće, poslal me jest ka tebi gospodin Isus Karst, da primeš od njega koju hoćeš milost." A oni, kada to sliša, pokloni se i reče: 20

"Nišće mi nije draže na ovom svitu od mojega brata. Zato dostojno bih hudan bil, da pokle sam ja oslobođen od nevir, ako bih mojega starijega brata ostavil u pogibili. Zato nišće jino ne prosim, nego samo da i moga brata Tiburcija kako i mene rači osloboditi, i da nas obiju svašnih učini u ispovidi njegova jimenena." To čuvši anjel, veselim obrazom reče mu: "Pokle si Krista molil za ono što jest bo-

*čistoja

lje, i tvoj brat hoće Boga štovati kako i ti. Jere, kako jest
 Gospodin tebe dobio po svojoj rabi Ceciliji, tako hoće do-
 biti po tebi brata tvogega, i š njim hoćeš doći na boj od mu-
 čenikov." Za tim govorenjem minu anjel, a oni ostaše go-
 voreći o božastvenih stvari veseleći se. Uto pride Ti-
 burcij, brat Valerijana, i došadši celunu glavu svete Cecilije,
 kako da bi mu zaručnica bila, i reče: "Čudu se da u ovo vri-
 me čujem ovdje vonj od rožic i žiljev. Ujistinu vam govo-
 rim, moji pridrazi, tako se čujem da mi se čini kako da bih
 vas ponovljen." Reče njemu Valerijan: "Dobar si vonj čul,
 brajne, za koji ja sam molil Boga da ga očutiš. Da pokle
 budeš veroval, hoćeš prijati venac koji ne vene, i hoćeš pa-
 metju poznati onoga čigova karv u rožicah se čarljeni i
 čigovo tilo u žilji se bili. Jere jimamo venci koji tvojimi
 očima ne možeš viditi, koje se ognjenimi rožicama i bilimi ži-
 lji kako snig svitle." Reče njim Tiburcius: "U sni mi se
 ovo čini ali u javi, moj brajne Valerijane?" Reče Valerijan:
 "Došle smo u snu živili, moj brajne, a sada po Božjoj milo-
 sti u javi i u jistini hodimo, jere bozi koji smo dosele što-
 vali zali su i nečisti dusi." Reče mu Tiburcij: "Kako si
 to poznal, brate?" Reče Valerijan: "Anjel* me jest to Božji
 naučil, kojega i ti moreš viditi ako budeš oda svih skvarno-
 sti idolova očišćen." Reče Tiburcius: "Ako može biti da i
 ja anjela vidim, što mi jest triba čekati da se čistim?"
 Odgovori Valerijan: "Nišće, nego mi samo obećaj da hoćeš
 zatajati sve garde idole i da hoćeš verovati da jest jedan
 pravi Bog u nebu." Reče Tiburcius: "Ne znadem na koji mi
 to konac govoriš." Reče s. Cecilija: "Na ta konac ti po-
 vida to da razumiš da oni kipi koji su od gnjile, od driva,
 od mida i od koje druge satvari, nijesu bozi, u kojih pauci
 živu i ptice gnoj čine, i na njihovih glavah stragi gnji-
 zda pletu, i kojih zločinci koji su na rude odsuđeni stva-
 raj. I pokle su svoje bitje od zlotvorac prijali, kako je
 tribe verovati da jesu bozi? Jere mezu njimi i mezu mar-
 tvimi nije nikakova razlika. Jere kako martav jima sva
 svoja uda a duha ili očućenja nikakova ne jima, tako i one
 tašće prilike jimaju jime od bozi ali se vidi da jesu zem-
 lja nevoljna i nesrićna." Tada reče Tiburcius sa veli-
 kim skrušenjem: "Koji tako ne veruje, on jest živinče i
 ne jima suda. Zato i ja pravim ujistinu, da nije drugi
 bog, nego sam Bog karstjanski, i drugomu neću se od-
 sele klanjati nego njemu." Kada to on reče, celunu

*Anjelj

s. Cecilija njegove parsi i reče: "Danaska te za pravoga
 mojega brata primam, jere kako Božja ljubav tvojega brata
 jest učinila mojega vernika, tako mraz idolov tebe jest
 učinil mojega brata. Zato, pokle si gotov verovati u našega
 gospodina Isusa Krista, pođi barzo sa tvojim bratom 5
 da se svetim karstom opereš, neka budeš dostojan anjeli
 viditi i grihov tvojih odupušćenje prijati." Tada reče Ti-
 burcius bratu svojemu: "Molim te, brate, reci mi komu me ho-
 ćeš povesti?"

Reče Valerijan: "Ka jednomu izvarstitu mužu, jimenom 10
 Urbanu, koji jima kip anjelski sidimi narešen, besidu jis-
 tinu i razum znaminit." Reče njemu Tiburcius: "Onoga
 ti veliš Urbana kojega karstjani papom svojim zovu?
 Onoga čujem da su dvakrat osudili za cica vire nje-
 gove*, koju opeta otajno uči i navišćuje. I ako ga mogoše 15
 uhvatiti, bez nijedne sumnje, hoće ga sažgati. I nas ho-
 će sa njime odsuditi ako nas vidiše ka njemu hoditi, to-
 liko da jiščući mi božastvo koje jest sakriveno u ne-
 besih, hoćemo upasti u saržbu koja jest na zemlji."

Reče njemu na to s. Cecilija: "Kada bi sam ovi život bil, 20
 a ne drugi veće, dostojno bismo bojali se ne izgubiti ga.
 Da pokle jest drugi život, vele bolji od ovoga i koji nikadare
 konca ne jima, zašto se bojimo ovi izgubiti, pokle po ovi put
 jimamo na oni dojtí?" Reče Tiburcius: "Nikadare nisam 25
 čul da jest drugi život za ovime." Reče njemu Cecilija:
 "Da znadeš, moj pridragi, dokle na ovomu svitu živemo, život mu-
 čan i puln boli živemo, u bidah i u pečalah, jerebo život nam
 močarnost nadima, trud skončava, beteg suši, jizbine
 pritežu, post žalosti, brige skračuju, neharnost gubi, 30
 blago šćeti, uboštvo tira, mladost uzvisuje, starost
 ukrivljuje, nelagodanstvo tišćí, saržba smučuje, a nako-
 ni svega toga smart bez milosti rasčinja i svemu teles-
 nomu veselju konac stavlja, toliko da ono što jest bilo, kako
 da bi nikadar ne bilo, veće se ne nahodi. Ali oni drugi ži- 35
 vot, koji za ovime ide, hudih u muke vikuvičnje prima a
 dobrih u raj i veselje neizmerno postavlja." Na to odgo-
 vori Tiburcius i reče: "A ko jest ta ki jest tamo bil i k nam
 došal i to navistil, da jimamo verovati da jest tomu
 tako?" Tada, zdvignuvši se, s. Cecilija sta s velikim šar-
 cem**, poče mu besiditi: "Stvoritelj neba i zemlje, mora, svih 40
 ptica koje lete, četveronožja i što plazi, parvo nego jest
 što učinil, rođil jest iza sebe Sina i iza svoje moći pro-

njihove; **sarceim

vel jest Duha Svetoga; Sina da svaka tvori, Duha Svetoga da svaka živi. Svaka zato koja su stvorena, stvoril jest Sin od Oca rođen, i svaka koja su stvorena, nadahnul jest Duh Sveti, koji od Oca izhodi."

Reče na to Tiburcius: "Dosele jest rečeno da jimamo verovati jednoga Boga na Nebu. Kako sada veliš da su tri bozi?" Odgovori s. Cecilija: "Jedan jest Bog u svojoj kriposti, da onako ga u Svetom Trojstvu dilimo, kakono u jednome človiku velimo da jest nauk, pamet i razum. Jere naukom umimo što parvo nismo znali, pametju daržimo što jesmo naučeni, a razumom razbiramo i uhićujemo što jesmo čuli ali namislili. Dakle, ako človik u jednom razumu sve te tri stvari skupa jima, kako Bog svemogi u jednom jistomu božastvu trojstvo ne jima!" Tada Tiburcius, padši na zemlju, poče vapiti i govoriti: "Ujistinu, moja pridraga, ne čini mi se da mi jazik človičaski govori, nego sudim da anjel Božji po tvojih usti govori." I velike hvale joj davaše da mu jest tako očito ukazala kako jest Bog jedini u triju kipih. Tada, obrativši se ka svojemu bratu, reče mu: "Od Boga jednoga zadovoljno sam sada razumil da ono što isparvine opitovah, rad bih dalje razumiti." Reče s. Cecilija: "Od toga sa mnome govori, jere budući malo vrime da tvoj brat te stvari znade, ne može ti lahko odgovoriti. Da mene, koju Isukarstov razum od ditiinjstva jest naučil, opituj od koje ti drago satvari. Na sve hoću ti barzo odgovoriti." Reče njoj Tiburcius: "Ovo sam parvo pital, kako i sada pitam. Koji od onih koji su onamo došal jest i ukazal ta život drugi koji vi navišćujete?" Reče s. Cecilija: "Bog, otac svemogi, poslal jest na zemlju Sina svojega jednorodenoga po Svetoj Divici Mariji, koji na Svetoj gori steći velikim glasom vapijaše govoreći: 'Hodite ka meni, svi pulci, i ja hoću vam dati život vičnji'. Dotekoše zato ka njemu sva pult, svaka doba i svaki rod človičaski. Tada svime reče: 'Pokoru činite za cica vašega nerazuma, jere pristupljuje kraljestvo Božje, koje hoće zatarti kraljestvo človičasko, a svoje kraljestvo hoće Bog mezu oni razdiliti koji veruju u njega, u komu jest on najviši. Onde hoće grišnici skončani biti ognjem i bolešču vičnjom, a pravedni hoće prijati svitlost slave i veselja koje jest bez nijednoga dospitka. Zato, ljudi, odsele nemojte jiskati bišeće veselje sega života, neka možete doteći onoga vičnjega života pravo veselje. Jere na ovome životu kratko vrime živete, a na onome u

vike. Kada to slišaše, svi oni narodi nevirni jednim glasom rekoše ko je tamo bil i došadši kazal da jest tomu tako. Tada Sin* Božji reče njime: 'Ako vam ukazem da martvi uskarsnuše, nećete li jistini verovati?' Tada, da nijedne sumnje u njih ne ostane, pojde sa pulkom ka grebom, i onada koji bihu tri i četare dni martvi ležali i uzvonjali se, svojom Božjom moću život jim vrati. Priko mora projde hodeći po vali ne moćeći podplati, zapovidaše vitru i smutnje morske ričju svojom svetom utažaše. Slipim vid vratijaše, knjastim ruke ozdravljaše, hromim hod, nimim glas, gluhim slih davaše. Da nenavideći njega ludi i bespametni farizeji i popovi, videći da pulk njih ostavlja a njega nasliduje prostirući haljine svoje prid njegove noge, kličući 'Blagoslovljen koji dohodi u jimeni Božju', razgnjivavše se na njega farizeji, izdaše ga nikojemu Ponciju Pilatu poglavniku, govoreći da jest čarovnik i taman, i u pulku halavanju zdvigoše da ga jimaju na križ pribiti. A on, znajući parvo sve to, dopusti, za svita spasenje, da ga jimaju latiti, njim se špotati, biči biti i umoriti. Jerebo zna diše Bog da ne po drugi način nego po svojoj pridragoj muci jimaše primoći Djavla i po ta put nečistim i žalim duhom ljute muke zadati. Zato jest uhvaćen bil on koji griha ne učini, neka se oslobodi narod človičaski, koji uzlom od griha biše zavezan. Koji jest blagoslovljen, bi pod prokletstvom, neka da nas od proklešćine oslobodi. Tarpi poruganje, za da nas od djavalskoga poruganja oslobodi. Tarnov venac na svoju glavu prija, za da nam glavu oslobodi, koju bihomo izgubili cica tarnov naših grihov. Žuč u svoja usta prija, za da slatko okušenje parvoga človika, po kojemu smart na sa svit stupi, naknadi. Napojen bi kvasinom, za da kvasnost naše karvi na sebe prime, i popil jest čašu pritarpljenja, koju bihomo daržani mi ispiti radi naših zledi. Halje mu svukoše, da naših otac golinu, koju čiča svita zmije tarpiše, bilim rubom odije. Na darvo bi navišen, da zatare grih koji po drivu bi učinjen. Smart ka sebi dopusti, da se sa njome bori i da joj kraljestvo koje biše sa zmijom dobila otme i nju sa njom u uzu postavi. Zato sve stvari, kada vidiše svojega Stvoritelja propeta na križu, velikim strahom trepetaše. Zemlja se strese, templi se razoriše, stine puknuše, pobignu dan, Sunce potamni i pokri tminami vas svit. Mīsec karvavim oblakom svoj zrak sakri, Zemlja škripaše i ka-

ko rodeća vele svetih ljudi iz grebova poda, koji svidokovahu da sašad Spasitelj na pakal razčini vladanje Djavalsko i martav Smart osramoti i nogam svojih sluga podvarže. Odtude izhodi da mi, kada jesmo pedipsani, za njegovo jime veselimo se, i kada nas tiraju, dičimo se, jere ufamo da za ovim kratkim životom hoćemo blaženi i vikuvični život jimati, koji Sin Božji, pokle od martvih uskarsnu, svojim apostolom pokaza, na kojih viđenje bi vazet u Nebesa. To da bi on prid trima samo učinil, jošće ne bi jimal nitkore sutnnjiti, koliko veće jimamo verovati, pokle ne samo dvanadestim apostolom, da veće nego petsto učenikom skupa račil jest ukazati se. A oni potom, poslani po svemu svitu, navistiše to ljudem znamen i čudesi velikimi potvardujući svoje govorenje. Tere u njegovo jime svake nemoći ličahu, hudobe tirahu i martvim duše vraćahu. Ne daržu da što veće želiš znati od mene, zato jino nije tribe nego da ovi život tilom i dušom ne ljubiš, a oni tori stanovito žudiš. Jere koji veruje u Sina Božjega i njegove zapovidi darži, kada umre, njegovo tilo neće izginuti, nego hoće od svetih anjelova na njihove ruke prijato u Raj poneseno biti. Ovde Djavaal nastoji da razlikimi zlobami pameti ljudske uplete i u svakoje potrebe zabavi: nikada kćjomgodir škodom pristraši, a nikada kakovimgodir poželinjem zamami, toliko da nastoji da nevoljni ljudi samime ovim životom se skarbe, da pokle iz tila izajdu pravo nevoljni i prazni, nego samo grisi svoji sobome noseći se najdu. Ovo ti hotih reći nakratko, moj pridragi. Ako li jošće želiš što znati, opitaj, hoću ti reći." Tada Tiburcius padši prid nje noge, sa plaćem i sa suzami reče: "Ako veće ovi život misalju ali sardcem poželim, da se u onom životu nikadar ne najdem. Neka oni koji su bez pameti korist ovega života primu, a ja koji sam dosele bez razuma živil, obaruj Bog da veće tako živem." Kada to reče, obrati se potom ka bratu svojemu i reče mu: "Smiluj se nad manom, dragi brajne, skratiti vrime moje ludosti, bojim se dalje čekati i teško mi jest duglje ovako stati. Molim te, povedi me ka človiku Božjemu, da pokle me opere dilnik budem onoga vičnjega života." Tada Valerijan povede brata svojega Tiburcija ka svetom papi Urbanu, koji kada sliša sve kako se jest mezu njimi zgodilo, milostivomu Bogu hvale da. I vazamši s veseljem Tiburcija, kada nauči kako jima virovati i živiti, karsti ga

va jime Otca, Sina i Duha Svetoga, i čini ga poli sebe se-
dam dana stati. A Tiburcius zato toliku biše od Boga milost
prijal da svaki dan anjeli videvaše, i sve što od Boga pro-
šaše, lahko dobivaše. Da jere bi dugo bilo sve redom kazati ko-
ja i kolika jest Bog čudnovata dila po njih učinil, hoćemo 5
povidati njihovo slavno pritarpljinje. Turgius, koji se jina-
ko Almahius zoviše, biše onada knez Grada Rimskoga, koji
svaki dan sveti Božji svidoci ubijaše i njihova telesa
neukopana ostavljaše. Zato Tiburcius i Valerijan svaki
dan nastojahu ih kopati, ubozih hraniti i Bogu se moliti. 10
I kako jest općeno da zali dobrih nenavide, osvadiše ih nikoji
Almahiju, povidajući što oni ubozim ljudem činjahu i kako
kopahu onih koji on činjaše ubijati. Čini ih za to hitro
Almahius uhititi i prid sebe dopeljati, i reče im: "Pokle jeste
plemenita roda, zašto ne znam za kakovu viru ponižujete se 15
i neplemenita dila činite, jere sam razumil da vaše blago
sve ste na nikakovi malovridni ljudi stratili, i da onih koji su
za njihove trišćenosti straćeni*, vi njih sa velikim pošte-
njem kopate. Zato sumnjim da jeste one jiste vire
koje su i oni." Odgovori Tiburcius: "Daj Bog da jesmo dos- 20
tojni onih sluge biti mi kojih sudiš ti da smo mi družī.
Jerebo su oni ne hajali biti što se vidi a nije, a obrali su
ono što se ne vidi a jest." Reče knez Almahius: "A što jest
ono što se vidi da jest a nije?" Reče Tiburcius: "Ono sve
što jest na ovome svitu, što duše na smart vičnju prati, po 25
kratka vrimena veselju." Reče Almahius opeta: "A što jest
ono što se ne vidi a jest?" Reče Tiburcius: "Život koji če-
kaju pravedni i muke koje hoće prijati nepravedni." Reče
knez Almahius: "Ne daržu da svojom pametju govoriš."
Reče Tiburcius: "Ne govorim mojom pametju, nego onoga ko- 30
jega jesam prijel u moju pamet." Reče Almahius: "Zna-
deš li što govoriš?" Reče Tiburcius: "I znadem i naučil sam
se, i verujem da sve ono što jest po meni rečeno u vike os-
taje." Reče knez Almahius: "A ja zašto ne razumim to
što ti govoriš?" Reče Tiburcius: "Jere živinče ne razumi 35
stvari duhovne, a človik duhovni sva ta sudi, a on od ni-
kogare jest suđen." Tada, smijući se, knez kaza odvesti
Tiburcija, a Valerijana prida se dopeljati, kojemu reče: "Pokle
tvoj brat nije zdrave pameti, ti hoćeš moći razumnije od-
govoriti." Reče njemu Valerijan: "Hine se uši tvoji, jere ti 40
ne moreš dostignuti cilj našega govorenja." Reče knez: "Ni-
kore se veće od vas ne hini, koji ono što jest slastno i

*straćemi

veselo i za žitak potribno, hudate i od sebe odmičete, a ono što jest zdravju protivno, za sebe obirate i ljubite." Na to odgovori Valerijan: "Vidih nikojih u zimno vrime prohodeći pri-ko polja, sa veseljem i raskošom velikom jigrajući i smijući se, na kojem polju bihu težaci koji stabla i loze sadahu, a nikoji sarčeno tarnove rože napravljahu. Nikoji masline navraćahu, a nikoji ono što ne biše dobro sa korenoguljahu, i kako biše podobno sa velikim trudom mucahu se. Tada oni koji veselo prohodahu rugahu se njimi govoreći: 'Nevoljni vi, ne trudite se tako teško, nego se sa nami veselite i svakom raskošom i bludom ispunite se. I zašto tako kako ljudi tvardim trudom razčinjate se i dni vašega života teškimi dili skraćujete?' To govoreći u smih se stavljahu i rukami plesahu, i velikim grohotom rugahu se njimi. Uto za dažljivom zimom tiha vrimena pridoše, i evo livade svakojakim lipim cvitjem narešene bihu, a loze lipi redi grozdov donašahu, a svakojako stabilje medeno voće plodaše, u kojih vidimo do današnjega dneva da izhodi milost, plod i ureha. Tada se oni koji bihu daržani za ljudi počeše veseliti, a oni koji bihu činjeni za građani začeše žalostiti se, i koji bihu slavni u svojoj mudrosti izgubiše se u svojem procinjenju, napokon, kajući se, skućeći mezu sobom govorahu: 'Ovo su oni kojimi se mi špotahomo, njihov trud za nepošten daržahomo, njihov život za nišće cinjahomo kako nevoljan, njihov kip nedostojan i njihov razum bez poštenja. A oni su se našli razumni, a mi nevoljni, bespametni i ljudi, pokle ni se mi trudahomo, ni njim trudećim nikakovu pomoć podasmo, nego, budući u raskoši, njimi se velmi rugahomo i daržahomo jih za ljudi, koji sada vidimo da se svitle i cvatu.'" Nato knez Almahius odgovori: "Vidim da razumno to besidiš, da ne čini mi se da na moje riči odgovaraš." Reče Valerijan: "Rekal si da jesmo mi ljudi i bespametni, da ubozim blago naše dilimo, putnici primamo, udovam i sirotam dajemo što jim jest potribno, telesa martva kopamo i martirom pogrebi s velikim poštenjen činimo. I ne daržiš nas za razumni, pokle se ne veselimo sa veselećimi, i ne živemo u raskošah, i ne ispunjujemo naša poželinja. Dojti hoće vrime kada budemo prijati tisućastruk plod naše nevolje, i kada se mi budemo veseliti, hoće se onada plakati oni koji su sada veseli, jere jest sada vrime od sitbe. Zato koji sada siju suze, hoće u vičnjem životu žeti radost vikuvičnju." Reče na to knez: "Dakle i mi i veli-

komožni cesari hoćemo plać vičnji jimati, a vi hoće-
te veselje vičnje uživati?" Odgovori Valerijan: "A što jeste vi
ili vaši cesari, jere kada dospijete vaše vrime tere umrete,
koliko jeste veću oblast jimali, toliko hoćete veći razlog
dati Bogu." Reče knez Almahius: "Sto veće zaludo besi- 5
de sijemo! Ili bogom tamjanom kadite tere sa mirom otidi-
te, ili hoćete žalom smartju umriti." Obadva odgovo-
riše i rekoše*: "Mi ne bogom nego Bogu svaki dan svetku-
jemo." Reče knez: "Ko jest ta Bog kojemu velite da pos-
vetkujete?" Odgovoriše Sveti: "A koji jest Bog drugi os- 10
vin njega? Zašto nas od Boga pitaš? Je li veće Bog osvi-
ma jedinoga?" Reče knez: "Tomu jedinomu kakovo jest
jime?" Reče Valerijan: "Da moreš letiti, nećeš Boga jime naj-
ti." Reče knez: "Dakle Jupiter nije božje jime?" Reče Va-
lerijan: "To jime jest jednoga priljubodnika, kojega vaši pis- 15
ci ubojicom zovu, a naša pisma kažu da jest zlotvorac
bil. Zato ne znam kakovim obrazom ti toga bogom jime-
nuješ, pokle Bog jima biti bez svakoga griha čist i puln
svemogućstva." Reče knez na to: "Po ta način vas
svit se hini, a ti sam sa tvojim bratom pravoga Boga 20
poznaješ." Reče Valerijan: "Neizbrojeno mnoštvo prijalo jest
karstjansku viru, koji pravoga Boga poznaju, a vas jest
malo jure, kakono dašak od broda razbijena, za nišće jino vrid-
nih nego da vas u oganj vargu." Tada se rassardi knez 25
i kaza da ga šibami biju. A on u dilje, kada ga bijahu, poče
veselo govoriti: "Evo vrime koje sam kruto žudio, evo dan
od svakoga blagdana meni sladi." Tada satnik velikim
glasom govoraše mu: "Bozi i božice nemoj prokljinati."
A on ka pulku vapijaše govoreći: "Vi, građani rimski, ne do- 30
pustite da vas ovo moje bijenje od jistine odvrti, nego
stojte stanoviti i obarnite u japno bozi kameni i driveni ko-
jim se Almahius knez klanja. Jere svi oni koji njim se kla-
njaju, u nevoljah hoće biti i tughah vikuvičnjih." Tada Tar-
kvinius, koji uz kneza sidaše, reče mu na uho: "Jimaš uzrok, 35
zagubi jih barzo, jere ako jih duglje daržati budeš, mezu to
vrime hoće oni sve svoje blago ubozim razdiliti, i kada
jih stratiš, nećeš nišće jimati od onoga." Tada knez pri-
ja ta svit i zapovida satnikom da jih popeljaju ka Jupite-
rovi priliki i reče im ako ne hotiti budu obadva onoj pri-
lici posvetilišća** učiniti, da jim skupa glave odsiku. 40

Tada slavni Krista martiri Valerijan i Tiburcius bihu
povedeni od Maksima, velikoga komornika, na misto koje se

*jekoše; **posvetiltšća

zoviše Pagus. Kojemu Maksimu milo ih biše i govoraše: "O, cvatuća mladosti, o, dva gizdava i plemenita bratjo, zašto se na zal konac hoteći podasta i na veliki pogibil tako jeste hitri kako oni koji na volja kakovo veliko veselje ali na obilnu večeru fada idu." Tada reče Tiburcius: "Da bismo ne znali jistino da jest drugi život vikuvičnji za ovime, ne bismo veselili se izgubiti ga." Reče njemu Maksim: "A koji more drugi život biti za ovime?" Odgovori Tiburcius: "Kakono se tilo svitami oddiva, tako se tilom duša obukuje. I kako sime u zemlju se varže izgnjije, potom iznikne, tako i naše tilo, pokle jest umarło, i u prah razčinjeno, opeta kakono Feniks zrakom svitlosti Božje hoće uskarsnuti. Uto duša, ako jest sveta, u Raj jest povedena, koja cvatući u raskošah čeka vrime svojega uskaršenja." Reče njemu Maksim: "I ja bih ovi život ne hajal, da bih od toga mogal jistinu izuviditi."

Reče mu Valerijan: "Jere veliš da ti ne ostaje jino nego da diš da jest jistina što ti mi govorimo. Oni hip kada Gospodin učini da našega tila halju svučemo, u ispovidi njegova slavnoga jimena hoće ti Gospodin otvoriti oči tvoji, da vidiš sa kolikom slavom se daje oni drugi život, ako nam obećaš da ćeš se iza svega šarca kajati tvoje nevere i bluda." Tada se Maksimim poče pod prokljetstvo* prisigati, govoreći: "Plamen me ognjeni sažgi, ako od sada drugoga osvime onoga samoga Boga ispovidam, koji čini da za ovim drugi život nasliduje, samo da mi ukažete što ste mi obećali." Rekoše njemu sveti martiri: "Čini da nas satnici u tvoj dom povedu, a mi hoćemo učiniti da dojde ka tebi on koji čisti, koji kada te noćas opere, hoće učiniti da vidiš ono što ti mi jesmo rekli." I tako zapovida Maksim da se na svoj stan zapeljaju. Tada Maksimim sa svom svojom obitilju i sa satnici po njihovu pripovidanju verovaše u gospodina ISUSA KRISTA. A sveta Cecilija dojde onu noć ka njim sa popovi, i karstiše se svi u jime Otca, Sina i Duha Sveta. I kada se rassvanu, umuknuvši svi ostali, poče s. Cecilija govoriti: "Budite jaka i velika šarca, vi Božji vojnici, odvarzite dila od tmine, a obucite oružje svitlosti. Lip jeste boj bili, tek jeste dotekli, viru jeste uzdaržali, a sada pojdite prijati krunu pravde, koju vam hoće dati pravi sudac, da ne samo vam nego i svim

*prokljetstvo

ostalim koji ljube njegovo prišastje." A misto koje se zoviše Pag, četiri milje biše daleko od Rima, i onako hodeći prohodaše se blizu vrat templa Jupiterova, kojemu ko ne posvetovaše, biše ubijen. Zato, došadši sveti Tiburcius i Valerijan na ono misto, davahu jim tamjan da posvete, a oni ne hotiše nego kleknuše na kolina. Uto oni jih posikōše, i tako prijaše krunu nevenuću martirija. Tada Maksim velikimi rotami prisigaše se povidajući: "Vidil jesam anjeli Božji, svitli kako sunce, oni čas kada njih posikōše, i njihove duše izhodeći iz teles njihovih kako divice, koje, pokle anjeli na ruke svoje prijaše, odletiše u Nebo." Kada to govoraše Maksim sa suzami, vele ljudi verova u našega gospodina Isukarsta i bihu karstjeni od svetoga Urbana. Da kada ta glas dojde na uši Almahija kneza, da se jest Maksim sa svom svojom čeljadju na viru karstjansku obratil, čini njega dugo biti olovnimi željudi dokle izdahnu. Koga sveta Cecilija čini zakopati poli svetih martirov Tiburcija i Valerijana, i čini na njegovu grobu izdilati pticu koja se Feniks zove, za ukazati njegovu viru, jere biše rekal da sveti hoće uskarsnuti kakono Feniks. Potom toga poče knez Almahius izuvidati se za blago onih dviju bratinac, to jest Tiburcija i Valerijana. Zato čini prida se dovesti svetu Ceciliju, kako onu koja mu biše zaručnica, koja biše sve blago njihovo, koje biše ostalo, verno ubozim razdilila. Zato ju poče silovati da jima tamjanom kaditi. Tada ona reče onim koji ju silovahu: "Slišajte mene, građani i bratjo moja! Vi jeste sluge vašega kneza, i vidi mi se da jeste daleko od njegove propasti, a meni jest slavno, i žudim svaka teška tarpiti za ispovid Isukarstovu, jere sam odlučila ne jimati nikakove prijazni sa ovime životom. Da ne budi vam mило moje mladosti, jere me hoćete sada svake skarbi osloboditi. Zato učinite ono što vam jest od nepravednoga kneza zapovidano." Tada se oni počeše tužiti i žalostiti da tako izabrana divojka, i tako razumna i plemenita, željaše umriti. Zato ju moljahu govoreći joj da takovu lipotu svoju ne zagubi. Kojim ona odgovori: "Ovo nije, moja bratjo, zagubiti mladost, nego prominiti, dati blato, a namisto njega zlato vazeti, dati malahnu kućicu, a za nju jimati prostranu i široku kuću, uzidanu zlatom i dragim kamenjem, dati bašćinu koja gine, a vazeti koja u

vike ostaje, dati kamen kojega nogami tlačiš, a vazeti bis-
 ser koji se u kraljevoj kruni svitli. Ko bi vam sada
 daval zlatnih pinez za toliko midenih, ne biste li sarčeno
 svi tekli ka njemu i sobome zvali vaši rodjaci, znanci,
 druž i prijatelji. I ako bi vas ko hotil odvratiti, govo- 5
 reći da ludo vaši pinezi onamo dajete, ne biste li se rugali
 njime i rekli da nišće ne znade, i nišće ne manje veselo
 biste tekli onamo kadi za zločesto mido biste mogli do-
 bro zlato jimati? I tako se vi veselite kada miru za mi-
 ru morete jimati. Ali Bog ne daje miru za miru, nego za 10
 jednostruko - stostruko daje, a svarhu toga i život viku-
 vičnji." Pokle jim tako govori blažena Cecilija, i stupi
 na kamen koji biše poli nje nog i reče svim: "Veruje-
 te li to što vam rekoh?" A oni svi jednim glasom reko- 15
 še: "Pravedno verujemo da jest Isukarst pravi Bog, sin
 Boga živoga, koji takovu službenicu jima kako jesi ti."
 Reče potome sveta Cecilija: "Pojdite zato ka nesričnomu
 Almahiju i recite mu da jedan dar od njega prosim, da
 ne hitri stratiti me, a ja hoću činiti da u moj dom dojde 20
 prisveti papa Urban, da vas učini dilnici života vič-
 njega, i tako sa Božjom voljom hoću priminuti." Tada*,
 dosad u nje kuću, sveti papa Urban karsti veće od če-
 tiristo ljudi, muži i žena, mladih i starih, bogatih i ubo-
 zih, mezu kojimi bijaše prisvitli muž Gordijan. Oni pot- 25
 le, na molbu pape Urbana, dom svete Cecilije zakupi za
 da od onoga dne, koji se učini karst u njemu, bude Gos-
 podinova crikva, toliko da i sam sveti papa Urban onde
 sakriven pribivaše, i vsaki dan velika korist Isukars-
 tova odkupljenja na onome mistu restiše, a Djavaal neiz-
 brojnu škodu primaše. To tako prohodeći čini Alma- 30
 hius knez svetu Ceciliju prida se dovesti, koju opi-
 ta govoreći**: "Kako ti jest jime, divojko?" Odgovori ona:
 "Cecilija." Reče Almahius: "Koje jesi varste ljudi?"
 Reče sveta Cecilija: "Plemenita sam roda." Reče knez:
 "Ja te pitam koje jesi vire, a ne pitam koga jesi roda." 35
 Reče Cecilija: "Ludo me pitaš, jere hoćeš da ti dvi stva-
 ri odgovorim na jedno opitovanje." Reče knez: "Odkuda ti
 jest to ufanje?" Reče Cecilija: "Od dobra saznanja i
 vire nehimbene." Reče knez Almahius: "Ne znadeš li koju
 oblast ja jimam!" Reče sveta Cecilija: "Ti sam 40
 ne znadeš koju oblast jimaš, da ako mene pitaš, ja ti ho-

*Taaa; **govorecki

ču uprav kazati." Reče knez: "Reci ako što znadeš." Reče sveta Cecilija: "Sva oblast človičaska jest kakono mih puln vitra, koji ako jednom jaglom probodeš, nije veće nadut, nego se vas oslabi i prigne se." Reče knez: "Sa psostju* si počela i sa psostju dospivaš." Reče sveta Cecilija: "Ni psost nego onada kada se veće govori nego jest ko kriv. Zato ili ukazi kakova jest to psost ili se usvisti." Reče Almahius knez: "Ne znadeš da su zapovida[1]i uzmožni cesari, da koji ne zataje viru karstjansku, da su poraženi, a koji zataje, da su puščeni." Reče s. Cecilija: "Tako se vazda hine vaši cesari, kako i vi. Jere ta njihova odluka i zapovid kaže da ste vi nepravedni a mi nekrivi. Jere da bi naša vira zla bila, mi bismo ju tajali, a vi biste nas silovali da povidemo što verujemo." Reče knez: "Naši cesari su milostivi. Zato vam život darivaju, samo da vašu viru zatajite." Reče s. Cecilija: "Nišće nije tako nepravedno kako ljudi mučiti svakojakimi mukami za da povidu svoje zločinst[v]o, misto, vrime i tovariši svoji. I kada očito najdete da smo pravedni, samo nas zato ubijate jere smo** karstjani. A mi to sveto jime ne moremo zatajati, jerbo jest bolje srično umriti nego nesrično živiti. A jerebo vam jistinu govorimo, tugu vam zadajemo jere jeste naučni laži poslušati." Reče knez Almahius: "Oberi jedno od dviju - ali posveti, ali zataji da jesi karstjanka, da ti se prosti." Tada reče sveta Cecilija smijući se: "Haj luda sudca, hoće da zatajim za da me oslobodi, da me on pak krivu i vinu učini. Ako me misliš osuditi, zašto svituješ da tajim, ako li me kaniš osloboditi, zašto se ne izuvidaš?" Reče Almahius: "Jesu svidoci koji svidokuju da si karstjanka, da ako zatajiš, konac hoće biti njihovu osvadenju." Reče s. Cecilija: "Njihovo osvadenje moja jest želja, a tvoje muke meni jesu za dobitak. Zato mene ne uči, nego sebe pokaraj da ludo mnideš mene od vire karstjanske odvratiti." Reče knez: "Nebogo, ne znaš li da mi jest dana oblast od cesarov nad životom i smartju? Zašto mi tako oholo odgovaraš?" Reče Sveta: "Jino jest oholo, a jino slobodno govorenje. Ja nisam oholo nego ufano govorila. Jere i mi ne hvalimo, nego hudamo oholiju. I ako se ne stidiš jistinu čuti, hoću ti uka-

*psozstju; **orig. grafija: symo

zati da nisi jistinu rekal." Reče Almahius: "Kuju si ne-
jistinu od nas čula?" Reče s. Cecilija: "Tu, da veliš da
su ti cesari dali oblast nad smartju i životu." Reče
knez: "Jesam li u tomu lagal?" Reče s. Cecilija: "Ako ve-
liš, hoću ti ukazati da jesi." Reče Almahius: "Reci." Reče
s. Cecilija: "Veliš da su ti cesari dali oblast nad smar-
tju i životu. Zato poznaj da samo nad smartju jimaš oblast,
jere možeš živim život vazeti, da ne možeš martvim
život dati. Zato ovako reci, da ti jest samo dana ob-
last da možeš živim život vazeti." Reče Almahius: "Ne tla-
pi, ženo, i stavi na stranu tu tvoju oholiju i učini posve-
tilišće bogom." Reče s. Cecilija: "Ne vim kamo si tvoji
oči podil, jere koji ti za bozi daržiš, ja i svi oni koji zdra-
vi oči jimaju vidimo da su kamenje, mido i olovo." Reče
knez: "Dokle si mene psovala, ustarpil sam se i ne hajal
sam, da ne mogu jure tarpiti da bozi psuješ." Reče s. Ce-
cilija: "Odkada si usta tvoja otvoril, nisi beside progo-
voril koja ne kaže da si nepravedan i bespametan. Jere što
može biti da ovimi izvanjskimi očima kažeš da jesi slip,
pokle ono što svi mi vidimo da jest kamen bez koristi, ti
veliš da jest bog. Zato, ako hoćeš, dajem ti dobar svit,
ako očima ne očučuješ, takni ga rukami i poznadi da jest
kamen, jere jest sramota da se vas puk tobom ruga,
jere svi znadu da Bog jest na nebu. A od ovoga ka-
mena po ognju more japno biti, i ni tebi ni sebi mogu pomo-
ći." Tada, rassardivši se, knez Almahius zapovida da
ju u kupelj svoje hiže povedu i da ju ondi plamenom vru-
ćim pale. I pokle ju staviše u ta svoj kupelj, dan i
noć paljahu, a ona kako u jednom hladnu mistu, sa milo-
stju Božjom, čitovata pribivaše, toliko da nijedno nje udo
ne biše potom močeno. Kada to sliša knez Almahius, pos-
la ka njoj da joj u onom jistom kupelju svojemu glavu od-
siku. Trikrat ju cocan mačem udari i ne može joj glavu
odhvatiti, nego ju onako sa na pol prisichenim vratom nemi-
lostivi človik ostavi. Zato svi oni koji bihu po njoj ve-
ru karstjansku prijali, pojdoše tere u rubi nje karv prima-
hu. Živi za time tri dni. Koji ne pristajaše onih kojih
biše obratila na viru Gospodinovu kripiti i svistiti, kojim
sve što jimaše ostavi i s. papi Urbanu priporuči, kojemu
reče: "Tri dni roka jesam prosila od Gospodina, da ovo Tvo
joj Svetosti pridam, i da ovi moj dom u crikvu obra-

tiš i blagosloviš va vike." Nakon tretoga dne, moleći se Bo-
 gu s. Cecilija, budući joj jošće u usti molitve, poda svo-
 ju pridragu i svetu dušu u ruke Boga živućega, miseca
 novembra dvadeseti i drugi dan. Tada s. papa Urban,
 vazamši sa djakoni obnoće nje velevidno tilo, pokopa
 mezu telesa svojih tovariši biskupi, ispovidnici i mar- 5
 tiri. A nje hižu posveti za crikvu, i onde se vazda
 do današnjega dne diluju sveta Gospodinova
 otajna, u spominak zaisto te svete muče-
 nice, a na hvalu i diku velikoga Bo- 10
 ga i sahranitelja našega I S U -
 SA K R I S T A , komu
 slava i moguć-
 stvo sa-
 da i vazda i u vike vi-
 kov. Amen.

ŽIVOT S. AGNES

po s. Ambrosu, biskupu mediolanskomu pisan

S L U G A Krista Ambros divicam
svetim. Dan sveti prisvete divi-
ce Agnes štujmo. Odovude psalmi
zvonite, odtude čtenje; odovude mno-
štvo pulka veseli se, odtude ubozi 5
pazite se. Svi se radujmo u Gospo-
dinu i za nauk divic kako je tarpila
blažena Agnes spominjajmo se.
Trinadesto lito svoje dobe Agnes
izgubi smart i najde život, jere je 10
ljubila samoga stvorca života. Godišći ditetom biše, ali
pametju velike starosti biše. Tilom zajisto mladahna, ali
šarcem sida; obrazom lipa, da vele lipša virom. Vra-
ćajući se iz skule, od sina Sinforijanova, koji biše onada
knez Grada Rimskoga, bi zaljubljena. Zato ju prosi sebi 15
za ženu, dajući veliki dari, a veći jošće obitajući, za
koji sveta Agnes kako za gnoj ne maraše i ne primaše jih.
Zato mladinač jošće veće bi užgan ljubavju i,
mneći da veći dari želi ona, svakojaka dragoga kamenja
mnoštvo sobom ponese i, povedši prijatelji, znanci i rodjaci 20
svoji, moljaše ju da bude njegova žena, obitujući joj ku-
će, jimanje, čeljad i svakoje blago ovoga svita.

Na te riči mladinač takovi odgovor vele da blažena
Agnes: "Otiđi od mene, jere sam jure drugomu ljubovniku za-
ručena, koji mi je bolji dari od tvojih prikazal i parstennom 25
vire svoje zaručil me jest. Vele plemenitiji od tebe i ro-
dom i poštenjem. Naresil me je neizcinjenom urehom. De-
snu moju i garlo moje obujal jest dragim kamenjem.
Dal jest ušima mojim biser bez cine, i obujel me jest
svitlećimi kamici. Stavil jest bilig na lice moje da 30
osvin njega nijednoga ljubovnika ka sebi ne dopuščam.
Obukal me jest suknjom zlatnom i neizmirnimi satvari-
ma naresil me je. Ukazal mi jest blago neprocinjeno*, koje obe-
ćal mi jest ako do konca u njegovi ljubavi ostanem.

*neprocinjemo

Zato ne mogu drugoga poli njega jimati, ni njega ostaviti, sa kojim sam se pravom ljubavju združila. Cigovo pleme visoko jest, mogućstvo jako, pogljed lip, ljubav slastna i svake mилоšće pulna. Od kojega jure mi jest stan pripravljen. Njegovi organi sa naređenimi glasi slatko žučē. Jure iz ust njegovi med i mliko prijah, jure me je čistoćom svojom zagarlil, moje tilo s njegovim sadružilo se jest i karv njegova naresila jest moje lice. Njegova majka divica jest, njegov otac žene ne pozna je. Njemu anjeli služe. Njegove se lipote čude Sunce i Mīsec. Njegovim vonjem martvi uskarsnuju, njegovim ticanjem nemoćni ozdravljaju*, njegovo blago nikadar na manje ne dohodi. Njemu samomu viru daržim, njemu se sva dajem. Koga ljubeći i tićući čista sam, vazimajući divica jesam. Po piru hoće nam sinov biti, kadi porod bez boli biva, i plod svakidanji se pribavlja." Cujući to smamni ditac ljubavju goraše i u šarcu svojemu kruto se mucaše, toliko da obnemoća, i poznaše likari po njegovih čestih uzdasi da je to uzrok njegove nemoći. Zato otac njegov počē divicu prosi ti i njoj, kako parvo i njegov sin, veliko blago obitati. Dali prisveta Agnes ne hoti pristati, nego odgovori da neće po nijedan način neviru parvomu zaručniku svojemu učiniti. Odgovori on na to da nije podobno da je ko, premda poglavit človik, veće od njegova sina činjen u tome dilu. Budući on onada knez Grada Rimskoga, nišće ne manje da želi znati ko jest ta komu je ona veru dala. Tada mu reče jedan od njegovih, da je ona karstjanka i da, budući čarovnica, Krista svojim zaručnikom zove. Cujući to knez obeseli se i, poslavši vitezi svoji, zapovida da se hitro prid njegovo pristolje jima dopeljati. I tako isparvine slatkimi besidami otajno ju moljaše da mu ugodī, potom ju strahom silovaše. Dali prisveta Divica ni se da lipimi ričima prihiniti, ni grubimi pristrašiti, da jednim obrazom i jednim šarcem ni za jedne ni za druge hajaše. Videći za to knez Sinforijan toliku kripost divojke, hoti sa otcem i materju nje za to dugovati. A njih, jere bihu plemeniti, ne mogaše silovati, nego, budući oni karstjani, najde ta uzrok da jih primože. Jere drugi dan udilje čini da se Agnes na sud prida nj doveđe i počē joj opeta ljubav sina sv[o]jega povidati. Ali

*ozdroljaju

sve njegove beside zaludo bihu. Videći on to, reče joj:
 "Ako ne odvaržeš te čare karstjanske od sebe kojimi
 se dičiš, nećeš moći ludosti pameti tvoje odbaviti se, ni
 dobar svit prijati. Zato, ako si odlučila tvoje divstvo uz-
 daržati, jimaš pojti božici Vesti služiti i njoj noć i dan
 posvetilišća činiti." Na to sveta Agnes reče: "Ako nisam
 hotila prijati sina tvojega, koji me nerazbornom ljubavju nas-
 liduje, tobože človika živućega koji i čuti i viditi i tika-
 ti i hoditi more, kako mogu idole ljubiti, koji su gluhi, bez
 pameti i razbora, i kamenju vrat moj pri gibati, sa prikorom 5
 velikoga i jedinoga Boga." Reče na to knez Sinforijan:
 "Želim ditiinjstvu tvojemu svako dobro. Zato tarpim lude
 beside tvoje, dali nemoj tako suprotiva bogom govoriti,
 neka ne upadeš u njihovu saržbu." Blažena Agnes odgovo-
 ri: "Nemoj ditiinjstvo moje toliko ne mariti, da želim mi-
 lost tvoju, jere vira ne u godišći negoli u pameti stoji,
 i Bog svemogućí ne gljeda dobu, nego šarce. A bozi
 tvoji ne haj, nego dopusti da mi se sarde. Neka oni mi
 zapovidu da jim se klanjam. Da jere vidim da ono že-
 liš od mene što ne moreš jimati, čini od mene što ti se lju-
 bi." Reče knez Sinforijan: "Jedno od dviju oberi sebi: ili
 sa divicami posvetilišće čini božici Vesti, ili sa blud-
 nicami sakupa pribivaj. I tako ili hoćeš sa divicami
 sa poštenja rodu tvojemu biti, ili sa bludnicami steći, rugo
 i pogarda človičaska." Tada sveta Agnes sa velikim
 ufanjem reče: "Da bi ti znal koje Bog moj, ne bi to govoril,
 da ja znadući kripost Isukarsta mojega, ne hajem se za
 tvoje te riči, verujućí da ni ću posvetilišća* idolom
 činiti, ni ću oskvarnjena biti. Jere jimam stražca tila
 mojega - Anjela Gospodinova. Jere jedini sin Božji, koje-
 ga ti ne znaš, zid mi jest pritvardi i straža mi jest ni-
 kadare nespeća, i branitelj mi jest koji ne ustaje.
 A bozi tvoji ili su od mida, od kojega bolje se kotli čine
 za korist človičasku, ili kameni, kojimi se ulice steru. A
 Božastvo ne stoji u taščem kamenju, ali midu, ali drivu,
 nego u nebeskoj visini. Zato, ako i ti i tebi prikladni ne os-
 tavite ih, hoće vas svih muke obujati. Jere kakono oni
 jesu sa ognjem sliveni, tako i oni koji njih štuju hoće
 vikuvíčnjim ognjem rastopljeni biti, ne da se razčine u ni-
 šće, nego da se u vike smučuju i bez pogibili ginu." Zato
 ljuti sudac zapovida da ju svuku i onako голу meju blud-
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40

*posvetitilišća

nice vode, sa glasom satnika koji govoraše: "Agnu di-
 vojku, koja bozi psuje, meju bludnice vodimo." A ona, ka-
 ko bi svučena, razčiniвши svoje kose, toliku guščinu
 da Božja milost vlasom nje, da se bolje njimi nego
 prija suknjami pokrivena vidaše. A kada u oni nečisti 5
 stan ulize, najde ondi Anjela Gospodinova, pripravna da ju
 obastre neizmnom svitlostju, toliko da od zraka nitkor
 ju ne mogaše viditi. Jere se nje komorica kakono sunce
 u kriposti svojoj svitljaše. I koliko veće ko očima zar-
 čaše unutra, toliko veće zrak mu se odbijaše. I ka- 10
 da pade na zemlju da se Gospodinu moli, vidi prid sobome
 suknju pribilu, koju vazamši obuče, i reče: "Hvale tebi
 daju, gospodine Isuse Kriste, koji meju tvoje rabe broje-
 ći me, ovu suknju jesi kazal dati mi." Jere tako biše nje
 tilu podobna i toliko pribila, da nikore ne sudaše jinako nego 15
 da jest anjelskimi rukami učinjena. I tako on stan od
 bluda i nečistoće učini se misto od molitve. Jere sva-
 ki koji onamo uliziše, klanjaše se i poštenje činjaše onoj veli-
 koj svitlosti i čistiji izajdiše nego ulizevaše. Mejuto
 priđe sin knežji, koji biše uzrok svega toga, da sa tovariši 20
 svojimi pogardi divojku. On, videći mladinci koji sa
 nečistom misalju ka njoj uliževahu a sa velikime opeta
 strahom i poštenjem izhodahu, rugaše se njimi i za tašci
 i mehki jih cinjaše. Zato bez nijednoga straha ulize
 k njoj sarčeno i videći toliku svitlost ne hoti Bogu sla- 25
 vu dati, nego ulize u onu svitlost i, parvo nego ju more ru-
 kom taknuti, pade na lice svoje i bi zadušen od djavla
 i izdahnu. Videći tovariši njegovi da toliko unutra kasni,
 mnjadihu da mu po volji grede. Zato jedan od njih, koji
 mu biše ufani drug, ulize ka njemu i, nasad ga martva leže- 30
 ći, glasom velikim zaviknu: "Pomozite, dobri Rimljani,
 ova kurba svojimi čarami umorila jest knezova sina."
 Skupi se tudje mnoštvo ljudi, od kojih nikoji vapijahu
 da je čarovnica, nikoji da jest bez krivine. A knez cu-
 jući da mu jest sin martav, sa velikom bukom dojde 35
 onamo. I dosad na misto, videći martvo tilo sinovlje, sa
 velikim vapajom veljaše: "Nemilostivija od svih žena, na
 momemu sinu jesi hotila iskusiti kripost tvojih čara."
 I tako kričeći i uzrok smarti njegove opitujući, reče mu pri-
 sveta Agnes: "On jest oblast nad njime vazel, čigovu 40
 volju jest hotil ispuniti. Zašto su svi ostali koji su ka

meni ulizli zdravi? Jerebo su slavu dali Bogu, koji jest poslao anjela svojega i odilo me je ovim duhom od milosrdja, i čuvao je tlo moje koje jest od zibke Kristu posvećeno i prikazano. Videći zato ostali svitlost anjelsku*, klanjahu se i čitovati izhodahu, a ovi tvoj sin ulizli bez stida počeo jest bisnovati, i kada poskitaše ruku da mene dotakne, dal mu jest Anjel Gospodinov zalu smart, kako sam vidiš." Reče njoj knez Sinforijan: "Po tom hoće se znati da nisi to čarom učinila, ako umoliš anjela da mi varne sina mojega zdrava." Komu Sveta Agnes reče: "Premda vaša vira ne dostoji to od Gospodina prijati, vreme jest za to da se kripost Isusa Krista, gospodina mojega, očituje. Izajdite svi da mu običnu molitvu prikazem." I kada svi izajdoše, razastri se na svoje lice i moli Gospodina da zbudi ditca. Moleći ona tako, ukazao se Anjel Gospodinov, koji ju podvignu plaćeu, i pokripljujući šarce nje mladince čini uskarsnuti, koji izašad van počeo glasom velikim vikati i povidati: "Jedan Bog na Nebu, i na Zemlji, i na Moru, koji jest Bog karstjanski. Svi su templi tašci, svi bozi koji se štiju tašci su i nijednu ni sebi ni jinim mogu pomoć učiniti." Na te riči popi idolski kruto se smutiše i vas pulk zbučiše, i svi skupa vapijahu: "Zagubi čarovnicu, zagubi višćicu koja pamet ljudem vazima i prominjuje!" A knez, videći ta čudesa, zamišljaše se. Da bojeći se ne biti prognan ako bi se protivio popoma i suprotiva njime branilo Agne, stavi svojega namistnika da jima pulk utažiti. A sam zlovoljan** otide, jere ju ne mogao osloboditi, pokle mu biše sina oživila. Tada namistnik njegov, jimenom Aspazius, zapovida prida svimi da se jima velik oganj naložiti i da nju u sridu njega vargu. I kada tako bi učinjeno, tudje se plami na dvi strane razdili i sa obiju dviju stran paljaše zalu pulk, a nju oganj i ne tikaše. Toliko veće marmljahu na nju i zdvizahu glas svoj ka nebu, govoreći da nije to od Boga nego od nje čar. Tada sveta Agnes, razapanši ruke svoje u sridi ognja, ovakovimi riči učini molitvu svoju ka Gospodinu: "Svemogući, slavni, dičeni i strašni oče gospodina našega Isusa Krista, blagoslivljaj me, jere po sinu tvomeu jedinorođenomu ubigla sam rukama zalih ljudi, i nečistoće djavalske neoskvarjenom stazom prošla sam. Evo i sada rosom nebeskom

*anjelsknu; **zlovoljam

pokropljen oganj po Duhu* Svetomu ugašuje se, plamen se
 razlučuje i onih pali koji ga suprotiva meni užigaju i ni-
 te. Blagoslivljam te, Oče slavni, koji me bez straha u
 sridi plamena ka tebi dopušćaš približati se. Evo, što je-
 sam virovala - sada vidim, što sam ufala - jure daržim, 5
 što sam želila - uživam. Tebe ustni mojimi ispovidam,
 tebe sa svim šarcem žudim. Evo ka tebi pristu-
 pam, ka Bogu živomu i jistinomu, koji sa gospodinom našim
 Isusom Karstom, sinom tvojim, i Duhom Svetim
 živeš i kraljuješ po sve vike vikova. Amen." I kako dospi 10
 molitvu, tako se vas oganj ugasi, da ne osta nikakove te-
 pline. Tada Aspazius, grada Rima namistnik, ne mogući
 podnesti halavanju mnoštva, zapovida mačem nje garlo pro-
 biti. I tako polivenu rusom karvju svojom Isus Karst
 sebi ju za virnu ljubiu i svidočicu posveti. A nje rodite- 15
 lji, ne zlovoljeći se nego sa velikim veseljem odnesoše nje
 tilo i položiše u njihovu babščinu, nedaleko od Rima grede
 putem numentanskim. Onamo se kupljaše veliko mnošt-
 vo karstjanov, a pogani odonde tirahu jih i nikojih kame-
 njem poražahu. Da Emerencijana, divica prisveta, svete 20
 Agne sestra po mliku, koja zato ne bijaše jošće kars-
 tjena, stase bez straha i tako jim govoraše: "Brižni vi, tašci
 i propastni ljudi, umorili ste ovu divicu koja Boga sve-
 mogućega štovaše, i nekrivi ljudi kamenjem ste pobili." Tako-
 ve riči govoreći ona njim, i nju kamenjem posuše, i moleći 25
 poli greba s. Agne izdahnu. Bez sumnje karstila se je u
 svojoj karvi, jere braneći pravdu i ispovidajući Gospodina,
 podnesla jest smart hote. Onada se učini jedan velik trus
 zemlje i, budući vedro, toliko garmljenje i miganje neba,
 da velik dil mnoštva poginu. Zato bi da odonuda nikore 30
 veće ne bantovaše onih koji dohodahu pohoditi grebi onih
 svetic. A roditelji svete Agne sa popovi obnoć vazam-
 ši tilo svete divice Emerencijane, zakopaše ono blizu tila
 svete Agne. I tako roditelji svete Agne, bdeći obnoć
 poli nje greba, vidiše o pol noća veliko mnoštvo divica 35
 koje sve, budući odivene pozlaćenimi plašći, sa velikom
 svitlostju prohodahu, meju kojimi vidiše i s. Agnu takovim
 ruhom odivenu, i na desnu nje janjca od sniga bilijega.
 To videći nje roditelji i koji sa njimi bihu ondi, velikim
 se čudom čudahu. Ali s. Agnes poče ostale svete divi- 40
 ce moliti da stanu, a ona reče roditeljem svojim: "Čuvajte

da mene ne plačete kako martvu, da veselite mi se, jere sa ovimi
 svima jimala sam gornja svitla sidališća, i združila
 sam se u nebu sa onime kojega, steći na zemlji, sa svim
 mojim šarcem ljubila sam." I to rekši priminu. Ova stvar
 od onih koji bihu vidili ju svaki dan se razglasovaše. Za- 5
 to do nekoliko godišća potle bi povidana od onihe koji bihu
 vidili Konstanci, hćeri cesara Konstantina. A ta biše
 jedna divica vele razumna, da od glave do pete po svih nje
 udi ranami pulna. Zato, vazamši svit, za da ozdravi, poj- 10
 de obnoće ka grebu martirice Agne i, premda biše poganka,
 sa pravim šarcem vemo Boga moljaše. I tako čineći slat-
 ko zaspas i vidi u snu s. Agnu tako govoreću: "Stanovita
 budi Konstancija i veruj da Isus Karst, sin Božji, jest tvoj
 spasitelj, po kojemu hoćeš sada ozdraviti oda svih rana
 tila tvojega." Na te nje riči probudi se Konstancija zdrava 15
 i ne osta nikakovo znamenje od rana na nje pulti. Vrativši se
 za to u polaču zdrava, veliko veselje stvori i cesaru ocu
 i bratji. Vas grad Rim, vsi mali i velici redi veli-
 ko veselje daržaše. Nevirni pogani sramovahu se i srau-
 čevahu se, a karšćenici virni veseljahu se i radovahu se. 20
 Ona prosi otca i bratju da se cirkva uzide s. Agni, a
 da njoj ondi greb postave. Ta stvar se razglasi svu-
 da. Zato kojigodir sa virom ka nje grebu dohodaše, oda
 svake nemoći ozdravljaše, koju stvar nikor ne sumnji 25
 do današnjega dne da Isukarst ne čini. Osta zato Kon-
 stancija, cesarova hći, u divstvu, po kojoj mnogo divica
 sridnjih i plemenitih sveti rub na se vaze. I jere vira ne
 umira, do današnjega dne mnoge divice rimske s. Agnu na-
 sliduju, kako da bi živa bila, i cilovite ostaju do konca dar-
 žeći jistino da hoće vikuvičnju krunu dobiti. Ovo ja 30
 Ambros, sluga Božji, našadši u sahranjenih knjigah pisano,
 nisam hotil da je sakriveno, nego na poštenje tolike marti-
 rice kako sam našal tako sam upisal i za vaš napridak,
 divice Isukarstove, hotil sam nje tarpljenje oči-
 tovati, moleći ljubav Duha Svetoga, da ovi 35
 naš trud vašim naslidovanjem prid
 licem Gospodinovim bir i
 plaću najde. Amen.

ŽIVOT S. AGATE po *Simeonu Methaphrastu*

B U D U Ć I Decius cesar rim-
ski a Kvincijan ban otoka Sicilije,
iziđe od njih jedna neprava zapovid, da
svi karstjani koji pravu viru dar-
že jimaju nemilo umoreni biti. Sve- 5
ta zato i velikoga šarca Agata, ko-
ja plemenita roda biše iza grada Pa-
noima, kada sliša tu nepodobnu za-
povid, ne hajući se za rod, slavu
ali jina dobra ovoga svita, da ni za 10
svoj život, tudje pripravna bi za Krista muke prijati. A
Kvincijan ban, čujući od prislavne divice Agate da li-
potom nadhodi sve ostale svoje varste divojke, jiskaše
put kako bi mogal nju dobiti. Zato ne pristajaše pa-
met svoju mutiti dokole ne ugodi svojoj bisnoj volji. 15
I tako poštovanu i znamenitu služ]benicu Božju Agatu na-
pokon čini uhittiti i ka sebi dovesti, kažući da to čini je-
re je ona karstjanka, a on ujistinu na nje lipotu i blago hle-
piše. Posla zato vitezi svoji iz grada Katane u Pa-
normu da ju ka njemu dopeljaju*, koji došadši rekoše joj: "Za- 20
povid Cesarova i Banova jest suprotiva tebi, jere ne svet-
kuješ bogom koji štuje Cesar, kakono jest običaj.
Zato samo obećaj sada da jim hoćeš posvetilišće uči-
niti, da te mi sa poštenjem i sa slavom ka banu Kvin-
cijanu povedemo." Ali sveta Agata, višnjom jakostju 25
pokripljena, oružavaše se suprotiva njim. Zato hoteći
nju vitezi** barzo ka Banu odvesti, ona parvo ulize u svoji
stan i, zdvignuvši ruke svoje ka nebu, reče: "Gospodine
Isuse Kriste, ti sam znadeš želju mojega šarca i pa-
meti moje dobrovoljno hotinje, i moju ka tebi viru, i žude- 30
nje. Ti mi budi vojvoda protiva mojemu protivniku, jere
sam ga jure umorila i potlačila. I sada, molim te, Gospodi-
ne, ne dopusti da se ovi tamni i zloćudni muž diči da
je moje tilo pogardil, u kojemu sam dosele pošten i sla-
van život činila, da pridi hitro i primozi djavla i njego- 35
va slugu Bana, neka da ne reče: 'Kadi je Bog nje?'

Primi suze moje kako jedno posvetilišće i kako dar koji slasno miriše, jere ti jesi Bog jedini i tebi se dika pristoji va vike. Amen."

Pokle tako biše molila sarčeno izajde sa vitezi iz grada Panoima, kakono zid močna, razmišljajući u pameti svojoj koliko je lipa stvar kripos, i ovako govoraše: "Isparvine nastojala sam da čistoću tila mojega uzdaržim, i tako sam primogla djavla zaloga, koji meu ljudi blud i raskošu sije. Potome i dušu moju stavila jesam za Krista. I ufam da ga hoću osramotiti i zatarti. Da ti, zali djavle, neprijatelju od jistine, ne vidiš li moj boj, koji ne gine i kojemu se anjeli i svi pravedni vesele, i koji gljeda gospodin moj Isus Krist, sin Božji, koji jest obujet neizbrojenimi redi anjelskimi." I tako, poli sebe govoreći, plakaše. A putem hodeći za vitezi odriši joj se remik postola nje. Zato, stavivši nogu na kamen, veza. Uto se obazri i, kada vidi da ju nikore ne nasliduje od svojih građani koji ju sprovođahu, nego da su ju svoji ostavili, razžali joj se i Bogu se poče moliti, govoreći: "Gospodine svemogućí, cica mojih građani koji nisu meni, tvojoj rabi, verovali, koja jizam za tvoje sveto jime boj biti, i nisu mene pravo naslidovali, ukazi veliko čudo na ovome mistu." I tudje uzreste ondi jedna divja maslina, koja znamenovaše neplodne pameti Panormitanov. A nju, kada u Katanu pride, zapovida Ban odpe-ljati ka jednoj ženi jimenom Afrodiziji, koja pet mladih hćeri jimaše, da ju lipimi besidami navedu da bogom posvetilišća čini. I one tako nastojahu, nikada ju hvaleći i čast joj čineći i velike riči njoj obitujućí, a nikada joj pri-teći, ufajućí tim načinom navesti ju da bogom svetku-je. Silujućí se one po ta put, sa himbom, nje stanovitu pamet privarnuti, reče im jednoć sveta mučenica Aga-ta: "Jimate znati da moja pamet i misal zidana jest na krugu, i ne more se razlučiti od ljubavi Kristušove. Besi-de vaše podobne su vitru i dažju, pritnje vaše potoku, sa koji-mi, akoprem na moj dom navalite, nećete ga moći izvar-nuti, jere jest zidan na tvardu kamenu koji jest Isus Krist, sin Boga živoga." To ona govoreći, ne pristajaje parsi svoji suzama kropiti. Jerebo kakono jelin želi na vrutke od vod, tako nje duša željaše priti na boj, odlučivši svakojake muke za viru Isusovu dobrovoljno podniti.

Videći Afrodizija stanovitu i neprimožnu pamet svete Agate ide ka Kvincijanu i reče mu: "Laglje jest kamenje omehčati aliti želizo u olovo obratiti, nego pamet ove divojke od Krista odvratiti. Jerebo i ja i moje hćere, dan i noć nišće jino ne čineći, i lipimi i grubimi riči iskušujemo ju. Biser, drago kamenje, lipu urehu, zlato i srebro, hiže i dvori i sluge joj običujemo, a ona sve to veće ne cini nego zemlju koju nogami tlači." Tada, razgnjivavši se, ban Kvincijan kaza da se jima prid njegovo pristojlje dopeljati i reče joj: "Kojega jesi roda?" Odgovori sveta Agata: "Ne samo jesam plemenita i svitla roda, da ka tomu jimam bogatih i uzmnožnih rodjakov." Reče Kvincijan: "Ako si rodod plemenita i svitla, zašto jesi kipom i ćudju poslenica?" Sveta Agata na to reče: "Pravo si rekal. Budući jerebo ja Krista poslenica, zato se nosim kako robinja." Reče Kvincijan: "Budući ti svobodna, kako veliš da jesi robinja?" Reče sveta Agata: "Sva naša svobod i di-ka, služba jest kojome smo Kristu daržani." Reče Kvincijan: "Kako jest to? Dakle mi koji ne hajemo Kristu služiti, ne jimamo svobod?" Reče s. Agata: "U toliku jeste vi službu i sužanjstvo upali da jeste ne samo sluge svakojaka ostaloga griha, da i robje gnustnih i bez svakoga razuma idolova, dajući drivu i kamiku ono poštenje koje se samomu Bogu pristoji." Odgovori Kvincijan: "Ako budeš ludo boge psovati, hoćeš se kajati. Da parvo nego u muke upadeš, povij mi zašto nećeš bozi štovati." Reče s. Agata: "Ne reci bozi nego hudobe, kojih prilike od mida, mramora i zemlje stvarate i potom pozlaćujete." Reče njoj Kvincijan: "Izaberi sebi dobru pamet i čini posve -tilišće. Ako li ne, različne muke hoćeš podniti i napokon kada roda tvojega slavu pogardiš, potriba ti hoće biti posvetilišće učiniti bogom svemogućim." Reče s. Agata: "Kakova jest Venus božica tvoja, onakova budi žena tvoja, a ti budi onakov kakov je Jupiter, bog tvoj." Kada ona to reče, zapovida Kvincijan za vrat nju udriti, govoreći: "Nemoj Bana bezočno psovati." Reče s. Agata: "Koji ti za bozi daržiš tvoji, ne želiš njim prikladan biti?" Reče Kvincijan: "Očito jest da si žudna vele muk, pokle me tvoji mi psosti nukaš da na to dojdem." Reče Agata: "Ćudim se, budući ti mudar ćlovik, da si u toliku ludost upal*, da ne želiš podoban biti tvojim bogom i dilnik biti

njihova života. Ako oni jesu pravi bozi, dakle sam dobro želila da budeš kako i oni jesu, i nisam te pogardila, kako ti veliš. Ako li ne primaš to moje pozdravljenje, reci sa manom skupa da jesu prokljeti." Reče Kvincijan: "Oholeriči besidiš. Ali bogom posvetilišće učini, ali svakoja-ke muke na sebe čekaj." Reče Agata: "Ako na me ljute zviru napustiš, hoće se ukrotiti kada čuju jime Isukarstovo. Ako me u oganj staviš, anjeli hoće me rosom kropiti. Ako li me biti činiš, jimam duh od jistine koji me hoće od tvojih ruk osvoboditi." Tada Kvincijan, glavom maknuvši, kaza daju u tamnicu tamnu odpeljaju, govoreći joj: "Razmisli se, Agata*, i kaj se, da moreš muke moje od sebe odvratiti." Reče njemu Sveta: "Ti se pokaj, da moreš muke vikuvičnje od sebe odvratiti." Tada, razzardivši se, Kvincijan zapovida daju vuku do tamnice. A ona s velikim veseljem ulize, priporučujući sa molitvom Gospodinu boj svoj. Drugi dan nečisti Kvincijan čini nju opeta prida se dovesti, govoreći joj: "Jesi li mislila o tvomeu spasenju?" Reče ona: "Spasenje moje Kristuš jest." Reče Kvincijan: "Dokole, nevoljna, nevoljne misli produžuješ? Zataj Krista i počni bozi štovati, neka da ne izgubiš život i nezrilu smart primeš." Reče Agata**: "Ti zataj bozi tvoji, koji su darva i kamenje, a poznaj pravoga Boga, koji te jest stvoril, da ne upadeš u vičnju smart i muke koje ne dospivaju." Tada se rassardi Kvincijan i zapovida da ju obise i biju, i govoraše joj: "Agata, promini misal tvoju, da ti se život daruje." Reče Agata: "Tvoje muke meni blago neizmirno pribavljaju, i radujem se kakono on koji dobri glasi čuje, ili koji vidi onoga kojega želi, iliti koji jest veliko blago našal, tako seja sladim mukami koje mi zadaješ. Jere ne more se žito dobro sahraniti, dokole se od plive ne očisti. Tako i moja duša ne more u raj dojtii, dokle moje tilo ne bude svakojako izmučeno od tvojih službenikov." I tako zapovida sarditi Kvincijan da joj jimaju nje dojku sažimati a zatime i odrizati. Reče zato sveta Agata: "Nemili i ljuti človiče, ne stidiš se ovo ženskoj glavi činiti i dojku, kakovom te jest mati tvoja dojila, odrizati? Da premda si mi izvanjsku dojku odhvatil, jimam drugu u duši mojoj, u koju ne jimaš moć jere jest prikazana od ditiinjstva mojega Kristu Bogu mojemu." Rassardivši se Kvincijan opeta zapovida da ju odvedu u tamnicu i da likara ka njoj ne dopušćuju, i da joj ni kruha ni vode ne daju. A ona, pokle

*Agatka; **Agatka

ulize u tamnicu, okolo polunoća vidi svetoga Petra apostola u prilici jednoga starca, prida kojemu dite jedno sviću nošaše, a on sam mnoge likarije, povidajući da je likar, i ovako njoj govoreći: "Nemili on človik činil te je biti, da nišće ni opravil, a ti si njega tvojom kripostju primogla. 5
 Kako dojke tvoje ne samo činil jest mučiti, da i odsiđi, tako hoće duša njegova bol vikuvičnju prijati. A ja, budući onada ondi kada si to tarpila, i sudeći da ti mogu pomoći mojim likom, došal sam ka tebi." Reče njemu sveta Agata: "Mojemu tilu nisam nikadare nikakovu likariju dala. 10
 Zato ne čini mi se pošteno ta običaj koji sam od mladosti uzdaržala, sada ostaviti." Nato odgovori njoj oni starac: "I ja jesam karstjanin, i, ufajući da te mogu izličiti, zato sam došal ka tebi. Zato se ne stidi od mene." Odgovori njemu Sveta: "A kako to more biti, budući ti star i naročit a ja divojka, da tebi odkrijem moj život. Da volim da mene ove rane bole, nego da ih s mojim prikorom komugudir ukazem. Zato ti, oče poštovani, zahvaljam da si se dostojal za ciča ovoga lika ka meni dojti, da znaj da človičaske likarije nikadare ka mojemu tilu ne postaviše se." Odgovori starac: "Zašto ne dopustiš da te ličim?" Reče njemu Sveta: "Jere jimam gospodina mojega Isusa Krista, koji sa mnom ričju svojom svaka liči i povaljena zdviže. Ako on hoće, more mene uzdaržati, njegovu nedostojnu rabu." Tada starac, posmihnuvši se, reče njoj: "On jest mene poslal ka tebi, a ja sam njegov apostol. I pogljedaj sebe kako si izličena." I kada to reče, priminu iza nje očiju. Tada moleći sveta Agata reče: "Hvale ti dajem, moj gospodine Isuse Kriste, da si se spomenul od mene i poslal jesi ka meni tvojega apostola, koji me jest pokripil i ponovil moja uda. 30
 I kada svarši molitvu, pozrivši na svoju pult, vidi ozdravljene rane svoje i dojku zdravu kako parvo. Svu onu noć obuje velika svitlost tamnicu, toliko da **cica** toga vsi stražnici odbignuše, a tamnicu otvorenu ostaviše. Zato koji bihu ondi odsudeni, rekoše njoj: "Evo vrata jesu otvorena i nikore ih ne čuva. Izajdi i ubigni." Odgovori s. Agata: "Daleko od mene budi da ja venac mojega boja izgubim i da ja stražci u kvar postavim, jere, jimajući ja pomoćnika, gospodina Isusa Krista, sina Boga živučega, hoću do konca stati u njegovu ispovidanju, koji me jest izličil i pokripil." Nakoni četvartoga dne čini nju opeta Kvincijan na 40

sud dovesti i poče joj govoriti: "Dokole hoćeš se supro-
 tiviti zapovidima Cesarovim? Ili bogom posvetilišće uči-
 ni, ili te hoću većim muka(m) podložiti." Reče njemu sveta
 Agata: "Sve tvoje riči tašće jesu, a tvoje i Cesara zapo-
 vidi nepravedne, koje vazduh pogarduju. Zato reci mi, ne-
 voljni i bez nijednoga očućenja človiče, ko se hoće mo-
 liti i u pomoć zvati drivo i kamenje koje nišće ne čuje. 5
 Ne vidiš li da namisto one dojke koju si mi činil odrzati,
 drugu mi jest činil izresti gospodin moj Isus Krist?" A on,
 razgnjavši se, poče ju opitovati: "Ko te jest izličil?" Reče 10
 njemu Svetica: "Isus Krist, sin Boga živoga." Odgovori Kvin-
 cijan: "Ti opeta Krista jimenuješ, kojega ja neću ni slišati
 jimenovati." Reče Svetica: "Neću pristati njega ustni
 mojimi zvati a šarcem slaviti." Reče Kvincijan: "Sada ho-
 ću poznati ako te uzdarži Krist tvoj." Tada čini lonac 15
 razbijenih ondi rassipati, a na nje goruća ugljevja, a svar-
 hu njega nju varci. I kada se to učini, velik trus na ono-
 me mistu bi, koji ubi Vulteja, tovariša Banova, i Teofila, nje-
 gova prijatelja, kojih svitom činjaše ove nepravde. Da ne samo
 ondi, nego i po svemu gradu Katanskomu velik trus bi. Zato 20
 svi građani dotekoše u dvor Banov i kruto ga smutiše. Tada
 Kvincija(n), s jedne strane bojeći se trusa, s druge pulka,
 kaza da se jima sveta Agata u ta(m)nicu odvesti. A ona, kada
 onamo ulize, razapanši ruke svoje ka nebu, reče: "Hvale ti dajem,
 Gospodine, da si mene dostojnu učinil, koja jimam boj 25
 biti za tvoje sveto jime, vazamši od mene želju ovoga življenja,
 i dajući ustarpjenje mojemu tilu. Ti me zato, Gospodine,
 usliši ovi hip i rači da ja, tvoja raba, ostavim ovi svit
 i pridem ka bogatomu i golemomu milosardju tvojemu." Svar-
 šivši molitvu poda duh svoj Gospodinu. A pulk, kada to 30
 razumi, skupi se i tilo svete mučenice s velikom
 častju i poštenjem sahraniše. A mladinc nikoji, jimajući
 sobome sto ditac lipo odivenih, kojega miščani od Katane
 ne poznavahu, došadši na misto kadi biše položeno tilo Svetice,
 postavi ploču jednu od mramora na nje greb s ovakovim 35
 pismom: "Pamet sveta, poštenje ka Bogu dobrovoljno i
 vataha svojega odkupljenje." Koju kada postavi nakoni glave
 Svetice, otide i ne bi potle u onomu gradu viđen, toliko da
 nikoji suđahu da je anjel Božji bil ono. Kada Kvincijan sliša
 da je sveta Agata priminula, potezaše se nje blago zgrabiti. 40
 Zato, vazamši poli sebe vitezi svoji, uputi se ka gradu Panor-

mu. Da Božjim pravednim sudom prigodi se da na putu poginu u jednoj rici, koja jest blizu Katane, jimenom Pšemito, jere hoteći ju pribroditi, ulize u brod sa svojimi konji, koji na njega skočiše. Jedan od njih vas njegov obraz izruži, a drugi ne prista pešući nj[e]ga dokle ga u riku Pšemitu izvarže. I budući mnogo onih koji njegovo tilo jiskaše, ne bi našasto do današnjega dne. To se tako prigodivši, nareste čast i poštenje svete mučenice Agate, i nikore ne smijaše nje rod nepokojiti. Nakoni godišća nje priminutja na ono misto kadi se biše anjel ukazal, koji onu ploču biše postavil na greb martirice, Etna gora velik plamen ognjeni izmitaše, koji kakono rika sa velikom munjom s varha gore doli tekući, kamenje kako vosak razstapaše, hoteći sažgati vas Grad Katanski. Da oni koji pribivahu okolo gore, bižeći prid ognjem, premda bihu pogani, utekoše se ka Templu divice Agate, i, vazamši odiću* koja biše svarhu nje greba, postaviše protiva ognju. A Božjom milostju tudje se oganj on ugasi. To čudo se zgodi peti da(n) februarija, na koji jisti ona jest priminula, i koji svetku-jemo, slaveći gospodina našega Isusa Karsta, neka da i mi nje svetimi molitvami primemo** odpušćenje naših grihov, veliko milosardje, sada i vazda i u vike vika. Amen.

*odiju; **primeno

ŽIVOT S. LUCIJE

BUDUĆI se po svoj daržavi Sicilije prisvete Agate jime razglasilo, i pulk od Sirakuze pohodeći nje greb u gradu Katane, koji jest blizu pedeset milja daleko od njih. Prigodi se da na blagdan te svetice s ostalim pulkom i Lucija, divica poštovana i meu Sirakužani kruto plemeni- ta, tamo putovaše sa svojom materju Eutihijom, od koje od četiriju godišća velika karv teciše, a likari joj nikako ne mogahu pomoći. Zato kada se ondi sprovod činjaše, čitajući se onada ono čtenje Evanjelja koje povida kako je ona žena koja dotaknu leto Gospodinove halje i ozdravi od nemoći karvi tečenja, i kada se to čtijaše, reče s. Lucija materi svojoj: "Ako veruješ, majko, ovomu ča se čita, viruj i ovo, da sveta Agata, koja jest muku tarpila zaradi Isukrista, da jest dostojna vazda ga prida sobom jimati. Zato dotakni nje greb virujući, i hoćeš ozdraviti." I kada biše pulk svaršil svaka i otišal, padoše obedvi, mati i hći, prida greb s. Agate i začēše sa suzami prositi pomoć. I produžujući molitvu obuje san divojku Luciju, i vidi u snu svetu Agatu u sridi anjelov steći, narešenu dragim kamenjem, i govoreći joj: "Sestrice moja Lucija, divice Bogu zavećana, čemu prosiš od mene ono što sama možeš tudje učiniti. Jere evo i materi tvojoj vira tvoja jest pomogla. I kako po meni uzvisuje Isukarst grad od Katane, tako hoće po tebi dičiti se grad Sirakuze, jere si Kristu u tvojemu divstvu vesel stan pripravila." Čujući ona to, i probudivši se, usta se darhćući i reče materi svojoj: "Majko moja, majko moja, eto si ozdravila. Molim te za onu koja te je svojimi molitvami ozdravila, da mi nikada ne spominjuješ od zaručnika, i da ne jišćeš od mojega tila plod koji umira i gine, nego sve ono što mi kanjaše dati oddavajućí me za človika koji umira i koji moju čistoću vazeti jimaše, daj mi hodećoj ka gospodinu Isusu Kristu, koji jest uzrok i branitelj moje čistoće." Odgovori joj na to nje mati Eutihija: "Devet je lita daje tvoj otac umarl. Sve stoje ostavil čuvala sam i nisam se ničesar izbavila,

nego sam pribavila, a ono što jest moje, tolikojer sama bolje od mene znadeš. Zatvori oči moji, a po smarti mojoj od svega ovoga blaga čini što ti se bude ljubiti." Reče Lucija: "Sliši, majko, moj svit. Nije sasvima Bogu drag on koji onomu daje ča sobom ne more odnesti i ča ne more uživati. Da ako hoćeš Bogu ugoditi, daj mu ono ča ti moreš uživati. Jere umirući ono ča ostavljaš, zato ostavljaš jere sobome ne možeš odnesti. Zato živeći i zdrava budući daj Kristu što jimaš, i sve ono što meni kanjaše dati, počni njemu davati." I tako govoreći Lucija materi svojoj svaki dan ob tome, počeše pratež svoju prodavati i na potribu ubozih obraćati. Cujući nje zaručnik da one tako babščinu i drago kamenje prodaju, poče skarbju izuvidati od dojke svete Lucije, ča more biti da se tako čini. A ona, budući mudra, tako mu odgovori: "Namira se tvojoj zaručnici jedno jimanje koje vridno jest veće od tisuća dukat, i želeći ono u tvoje jime kupiti, zato nikoje stvari prodaje." Verujući lud človik, ne poče dalje ispitovati, nego i sam nastojaše prodavati. Da pokle, napokoni kada sve bihu isprodavali, vidi da se jest ubozim udovicam, sirotam, putnikom i Bogu služućim sve ono razdílilo, osvadi i na pravdu ju pozva prida Paskazija bana, govoreći da njegova zaručnica žive suprotiva zakonom Cesarovim. Kojuzgrabivši Paskazij poče nukati da hudobam posvetilišća čini. Njemu sveta Lucija reče: "Posvetilišće živo i neoskvarnjeno Bogu i Otcu ovo jest, pohađati udove i sirote u njihovih nevoljah. Ja ova tri lita jino nijesam činila nego takova posvetilišća Bogu živomu. Sada, ne jimajući što veće, mene samu prikazujem Bogu žarstvo živuće, neka od mene čini što hoće." Paskazius reče: "Takove beside moreš svakomu tebi prikladnu karstjaninu besiditi, da meni koji nastojim odluke poglavic obluževati, zaludo to povidaš." Reče nato Lucija: "Ti nastojiš na zakoni poglavic, a ja na Božji zakoni nastojim. Ti se čuvaš njih ne uvriditi, a ja se čuvam Boga ne uvriditi. Ti njim žudiš ugoditi, a ja da samomu Kristu ugodim želim. Ti ono učini što se tebi koristno vidi, a ja ono činim ča znadem da jest meni ugodno i prudno." Paskazius reče: "Svu tvoju didinu s onimi si stratila koji su ti čistoću vazeli, a sada kako jedna bludnica bezočno govoriš." Reče Lucija: "Moju didinu u dobro misto jesam postavila, a koji bi mi mogli čistoću tila mojega ili pameti

vazeti, nijesam primala." Reče Paskazij: "Koji su oni koji vazimaju čistoću tila i pameti?" Reče Lucija: "Vi jeste koji vazimate čistoću pameti, od kojih veli Apostol: 'Oskvaruju dobre ćudi, zala dogovaranja, jere svitujete dušam človičaskim da zabluduju od svojega muža, to jes stvoritelja njihova, tere da đavola nasliduju u taščih idolih i prilikah.' A oni koji tilu čistoću vazimaju, oni jesu koji za kratku raskošu ovoga vrimena ostavljaju vikuvičnju raskošu i veće cine ovogineće veselje od onoga koje ne dospiva." Reče tada Paskazij: "Hoće ti pristati beside kada počnu udarci." Reče Lucija: "Božje beside ne pristaju." Reče Paskazij: "Dakle ti jesi Bog?" Odgovori Lucija: "Ja sam raba Božja, a zato sam rekla da su Božje beside, jere je on rekao: 'Ne govorite vi prida sudci nego Duh Sveti, on govori u vas'." Paskazius reče: "Dakle jest u tebi Duh Sveti, i on u tebi govori?" Lucija reče: "Apostol veli da oni koji čisto živu, da su tempal Božji i da Duh Boga u njih pribiva." Paskazius reče: "Ja te hoću u bludni stan činiti peljati, neka kada budeš ondi ockvarnjena, odbigne od tebe Duh Sveti." Lucija odgovori: "Tilo se ne oskvarnuje prija nego ako misal pristupi, jere, premda u moju ruku tamjan staviš i po ruci mojoj posvetilišća činiš, Bog to vidi, dali se ruga tim, jere svakoga po njegovi volji i hotinju sudi. Jere čistoća silovana tako tarpri priljubodnika kakono zmiju ali razbojnika. Zato, ako mi silu činiš učiniti, dvostruka kruna hoće se mojoj čistoći dati." Paskazij reče: "Ondi te hoću činiti u nečistoći izdahnuti, ako sada Cesarove zapovidi ne obslužiš." Reče Lucija: "Jure sam ti rekla. Ti moje hotinje nećeš moći na grih prignuti, a čagodir tilu mojemu učiniš, koje mnideš u tvojoj oblasti jimat, to neće se mene pristojati." Tada zapovida Ban da dojdou bludnici i da nju njime u ruke govoreći: "Zovite svih ka njoj i dopustite ju dotle pogarditi, dokle odpovidu daje umarla." Da kada ju počese u bludni stan voditi, toliku joj teškoću da Duh Sveti, da ju nikakor ne mogoše krenuti. Zato pristupi vele vitezov njegovih, koji, rivajuć ju i potiskujuć, trudahu se i počahu se, a Divica Gospodinova ne krenjaše se sa mista. Tada staviše povrazi na ruke i noge nje i počese* svi skupa potezati, a ona kako gora na onom mistu stase. Tada

*počese

poče Paskazij tugu jimati i od žalosti na manje dohoditi. I dozva čarovnici i popove od idolov, koji svi čarahu da bi ju mogli sa mista ganuti. A ona stase stanovita. Tada Paskazij zapovida da se sažem polije, mneći da čarami stoji onako. Potom toga dopeljaše nikoliko volova da ju potežu, dali ne mogoše. Zato reče joj Paskazij: "Koje su te tvoje čare?" Reče Lucija: "Ovo nijesu moje čare nego Božji dari." Reče Paskazij: "Koji jest dakle uzrok da, budući ti divojka mlohava, potežući te tisuća muži, ne mogu tobom ganuti?" Reče Lucija: "Ako jih jošće deset tisući staviš da me potežu, hoće čuti Duha Svetoga gonoreće-ga mi: 'Pasti će od boka tvogega tisuća, a od desne tvoje deset tisuća'."

Mucaše se zato pametju svojom Paskazij, tere vapijaše, kojemu sveta diva reče: "Što se mučiš? Sto se lamaš misalju tvojom? Pokle si vidil da sam Tempal Božji, jure viruj, ako li jošće ne vidiš, iskusi bolje." A Paskazij još veće dihaše, videći da smih sobom čini ljudem. Tada čini velik oganj oko nje užgati, i pakal i smolu i uli na nj livati, neka bolje gori. A ona, u jime gospodina našega Isukrista, osta stanovita na mistu onome, govoreći mu: "Ja sam molila gospodina mojega Isusa Krista, da ta oganj ne jima oblasti suprotiva meni, neka da se rugaju tobome koji se ufaju u njega. I zato sam prosila da mi produži život, neka da onim koji veruju strah od muke vazmem, a nevirknikom oholiju zatarem." Tada prijatelji Paskazijevi, ne mogući tarpiti da se on veće tako muči, činiše daju mačem probiju. Zato, tako probijena, dokle hoti pomoli, dokle hoti govori pulku koji ond i oko nje biše, govoreći: "Navišćujem vam, da je mir dan Cirkvi Božjoj, jere je Dioklecijan iz kraljevstva svojega svarže(n) a Maksimija(n) danas jest umarl. I kako Katanski Grad jima sestru moju Agatu, koja za njih pri Bogu odgovara, tako, znajte da sa(m) ja dana od Gospodina ovomu gradu, ako njegovu volju čineći primete pravu viru." To govoreći službenica Božja Lucija, budući, kako jesmo rekli, mačem probivena, prid nje očima peljahu Paskazija bana vezana verugami jere se bijahu tužili na njega ljudi Sicilije da biše oplinil onu daržavu. Odonude budući potom u Rim poveden i, od svega Vica rimskoga slišan, bi na smart odsuden. A Božja mučenica Lucija, divica prisveta, s onoga mista kadi biše

stala, ne bi ganuta i ne izajde nje duh dokle ne dojdøše
popovi, koji ju svetimi otajstvi pričestiše i svikolici
rekoše: "Amen". Na onome jistom mistu uzidaše potle
cirkvu u nje jime, u kojoj nje molitve
cvatu sada i vazda, i dokole
ovi svit bude stati.
Amen.

ŽIVOT S. FEBRONIJE,
po Tomaidi koludrici
pisan

- 1 U V R I M E Dioklecijana cesara
 biše Antim ban, koji, budući na
 smart nemoćan, bratu svojemu
 Selenu* tako poče govoriti: "Ja, brate,
 evo umiram. Zato sina mojega 5
 Lizimaha tebi priporučujem, kojemu,
 jere smo zaručili hčer Prosfora
 vićnika, molim te, da mu tudje
 po mojoj smarti svadbu spr-
 viš i da mu budeš namisto otca." Potom toga nakon tri 10
 dni umri Antim ban. A Dioklecijan cesar Lizimaha**
 I Selena***, njegova strica, zazva ka sebi i reče Lizimahu:
 "Ja, mladiću, hoteći dobra tvojemu ocu, po njegovoj
 smarti hotil sam uđilje postaviti tebe na njegovo mi-
 sto. Da pokle sam nikoji glas čul da ti je draga 15
 vira karstjanska, uzdaržal sam se. Nego hoću da
 parvo pojdeš na Istočne strane, da onde zatareš kars-
 tjansku viru, a kada se vratiš, tada ćeš bano(m) postati.
- 2 Čujući to Lizimah, ne srni Cesaru odgovoriti jere 20
 biše mlad, okolo dvadeset lit. Nego Selen, njegov stric,
 padši na tla reče: "Molim Tvoje Veličastvo, dopusti nekoliko
 dana Lizimahu, neka more pirovati. Potom toga i ja hoću
 s njime pojti i sve hoćemo opraviti što Tvoje Božastveno
 Veličastvo zapovida." Odgovori Cesar: "Parvo pošad na 25
 Istok, zatarite viru karstjansku. Kada to opravite,
 vrativši se i mene hoćete jimati pomoćnika u tom piru."
 I ne smiše jino odgovoriti na to, neg vazamši zapovidi i
 vele vitezov pojdoše. Povede Lizimah sobom jednoga kne-
 za jimenom Prima, koji mu biše tetin sin, i učini ga
 svojim vojvodom. I kada dojdoše na Istok, u Mezopot- 30
 miju, u strane koje se Palmira zovu, vele karstjanov
 sažgaše i posikoše. Jere Selen biše jedan ljut i ne-
 človiča(n) človik, koji ne samo ovo, da i pso(m) meso karstja-
 nov činjaše metati. Zato ga se vas svit kruto bojaše.

*Serenu; **Lizimaka; ***Serena

- 3 I tako jednu noć Lizimah zazva ka sebi kneza Prima i reče mu: "Moj poštovani kneže Prime, znadeš daje, prem moj otac u garčkoj neveri umra, ali zato moja mati karstjanka je bila do smarti i nastojala je vele da i ja karstjanin bude(m). Daja, bojeći se Cesara i otca moje- 5
ga, jošće toga nijesam učinil. A sada vidim, od ovoga zaloga človika Selena, strica mojega, karstjani ružno umarajući. Zato hoću odsele koliko moremo pod otaj-
no branimo ih, neka svih ne pogubi." Cujući to knez Prim, vojvoda, ne činjaše veće karstjani hitati, nego 10
onim kojih znadiše i monastiro(m) otajno poručivaše da se čuvaju ruk bisnoga Selena.
- 4 Budući oni u onih stranah, kanjahu u Sibapol grad dojtj, koji biše na krajini od Asirije, pod rimskim vladan-
jem. A biše u onom gradu jedan monastir pedeset 15
ženskih glav. Timi vladaše Brijena opatica, koje jest bila meštrovica Platonija žaknovica. Ona jest ovakovi zakon
postavila: u sobotu ne biše sestram svobodno dilovati nego se skupiti u cirkvu. Onde to psalmi pojahu,
to Platonija Sveto pismo sestra(m) do terce čtijaše. Potom 20
dadiše knjige Brijeni, iz kojih ona do večernej sestram čtijaše. Tako po nje smarti i Brijena činjaše, koja jimaše
poli sebe dvi divice mlade i dobro naučene. Jedna se zove Prokla, druga Febronija. Prokla jimaše dvadeset
i pet lit, a Febronija dvadeset. Ta biše Brijene unuka i biše 25
vele lipa života, i vesela, kakova se ne bi mogla napisati.
- 5 Zato Brijena veliku skarb jimaše. Videći Febroniju toliko Ijucku, gljedaše kako biju čistu uzdaržala. Jimajući
one sestre običaj od jednoga večera do drugoga nišće 30
ne jisti, zapovida Febroniji, da nakon dva dni jednoč jide. A ona sama, videći se takova života, ni onada
ne nasićaje se dosti kruha i vode. Ka tomu činila je sebi učiniti jednu stolicu malahnu, tri lakti dugu a pedalj i
pol usku, na kojoj spase kada biše vrime, a nikada 35
na samoj zemlji. I kada ju djavał noćnim mišljenjem napastovaje, tada ustajaše i mnogimi suzami Boga moljaše daju od napasti osvobodi i Sveto pismo čtijaše.
I budući joj drag nauk, toliko se biše naučila, da se Brijena čudaše. I tako ona u subotu sestram u car-
kvi svetu knjigu čtijaše. A jere oni dni subotnji i nike 40

jine žene plemenite u crikvu dohodahu poslušati duhovni nauk, biše zapovidala Brijena Febroniji da sa pokrivenim obrazom čti, jere izvanjskoga človika ali žene lice Febronija nikadar ne biše vidila.

- 6 Zato Febrone razum, lipota i pokornost po svem gradu na glasu biše. Cujući to Hijera, velika vladika, biše užgana i željaše viditi Febroniju i govoriti š njome. A ta Hijera biše poganka, i nekarščena, i nakon sedam miseci biše joj umarl muž nje. Zato, budući udova, biše se ka svojim vratila za u miru živiti. Zato dojde ka monastiru i, dosad ka vratom, dojde joj suprotiv Brijena opatica. A ona, padši na tla prid njome, reče joj: "Zakljinja(m) te onim koji stvoril jest nebo i zemlju, ne odvarzi me zašto sam poganka došle bila i šala djavalska. Ne uskrati mi nauk sestrice moje Febronije, neka se po vas naučim put spasenja. Osvobodite me od ovoga nečistoga svita, jere me siluju moji rodjaci drugoga muža vazeti. Dosta mi je se dobe ludost. 5
- 7 To govoreći Hijera močšaše suzami noge Brijene. A ona, milujuć ju, odgovori joj: "Koliko za Febroniju viditi, znade Bog da od dva godišća vazela sam ju u ovi monastir, a sada je osamnadeste godišća da nije muške aliti ženske glave svitovne obličje vidila. Da i nje dojka često me je sa suzama molila da bi ju mogla viditi, i nijesam dopustila. Nišće ne manje videći tebe da si bogoljubna i daju želiš viditi, hoću te dopustiti ka njoj, ali potribuje da si koludričkom suknom oddivena." I tako povede Brijena opatica Hijena udovicu ka Febroniji. Koju kada vidi Febronija tako obučenu, mneći daje koldrica, prid nje se noge varže na tlo, paka se zagarliše. I zapovida Brijena da sedu, a da Febronija Božjega pisma knjige čti. Onim čtenjem Hijera toliko se skruševaše, da svu onu noć ne spase; ni se ona umaraše čteći, ni ova poslušajuć, a sve tlo biše suzami smočila. Razsvanuvši se jedva je mogla opatica činiti da se Hijera doma vrati. I tako zagarlivši se s suzami pojde Hijera domome, i učini da svoj otac i mati, ostavivši poganstvo, viruju u Boga pravoga, stvoritelja njihova. 10
- 8 A Febronija opitovaše se od Tomaide, koja biše druga za opaticom: "Molim te, gospoje i majko, koja je ova sestra i koludrica koja se toliko plakaše, kako da bi nikadar Svetoga pisma ne poslušala čtenje?" Reče To- 15
- 20
- 25
- 30
- 35
- 40

mais Febroniji: "Ne poznaješ li koja je?" A ona: "A kako mogu ja znati tuju ženu!" Reče joj Tomais: "Ovo je gospoja Hijera." Reče Febronija: "A zašto mi niste rekli, neka bih ne bila govorila š njome kako sa sestrom?" Reče Tomais: "Tako je zapovidala Opatica." Oni dni Febronija bila jes do smarti nemoćna, i na onoj svojoj stolici ležaše.

9 Uto dojdōše glasi da Lizimah i Selen približuju ka onomu gradu, za da karstjani proganjaju i muče. Zato vsi karstjani koji bihu u onomu gradu - popi, fratri i svi-tovni - ostavivši sve njihovo razbignuše se; i sam biskup. Čujući to one redovnice, pojdoše ka Brijeni i rekoše joj: "Ča jimamo mi učiniti pokole svi jini biže?" - "Ča se vam vidi?" - reče Opatica. A one: "Zapovij, majko" - rekoše "neka se kadigodir i mi shranimo." Na to Brijena: "Jošće nijeste boj vidile, a jure hoćete bižati. Ne činite tako, molim vas hćerice, nego se suprotivimo i umrimo za onoga koji je za nas umarl, neka da sa njime i živemo." To one čuvši, umuknuše.

10 Da drugi dan potle jedna od onih šestar, jimenom Eterija, reče: "Ja znadem da ciča ove Febronije Brijena nas ne pušća otiti. Hoće da sve mi **cica** nje izginemo. Da pojđimo ka njoj, a ja hoću joj za svih govoriti." Meu njimi nikoje hvaljahu, nikoje hudahu nje svit. Napokon sve pojdoše ka Brijeni svita pitati. Kada one dojdōše i izazna Opatica svit Eterije, reče joj: "Ča veliš, sestro Eterija?" Odgovori Eterija: "Da zapovideš da se uklonimo ovoga bisa, jere nijesmo mi bolje od redovnikov i od biskupa. Razmisli da jest meu nami mladih divojak koje je potriba čuvati da ih vitezi ne pogarde i da mi, ne mogući tarpiti muke, ne izgubimo duše naše i vas ovi trud naš. Ako ti se vidi, neka ubignemo i sobom odvedemo Febroniju."

11 Čujući to reče Febronija: "Žive moj Isus Karst, kojemu sam se zaručila i komu sam dušu moju zavećala. Ne pojdem iz ovoga mista, nego hoću ovdí umriti i pokopana biti." Onada Opatica, obrativši se ka Eteriji: "Ti" - reče - "vidiš ča činiš, ja neću za to Bogu razloga dati." A ostalim reče: "Svaka od vas znade ča joj bolje jest; ono ča se vam vidi, činite." Tada sve one sestre, bojeći se, plaćući i parsi bijući, iz monastira van pojdoše. I Prokla, druga Febronije, garleći ju, moljaše Febroniju da Boga

- za nju moli. A Febronija, daržeći ju za ruku, ne pušćaše da pojde, gonoreći: "Boj se Boga, sestrice, dar ti nas ne ostavljaj. Ne vidiš li da sam nemoćna i, ako umrem, neće me moći Brijena u greb postaviti." Reče zato Prokla: "Neću te ostaviti, sestrice." - "Oto" - reče Febronija - "prid Bogom obećala si mi da me nećeš ostaviti." Nišće ne manje, pokle se večer učini, promislivši se, Prokla ne obsluži što biše obećala, nego pojde sa ostalimi van monastira.
- 12*** Videći Brijena opatica pust bez koludrica monastir, ulize u crikvu, varže se na zemlju i plačući i vapijući Bogu se moljaše. A Tomais, koja biše druga za njome, govoraše joj: "Ne plači, moja majko, moguć jest g[ospodin] Bog, da ove tuge i napasti dobar konac jimaju. Ko je kada ufal u Boga, tere se jest prihinil? Ko je veroval Bogu, tere ga je ostavil?" - "Tako jest" - reče Brijena - "da ča ću Febroniji, kamo ću ju sakriti? Kako ću moći gljedati da ju ti nečisti ljudi za robinju vode?" Nato Tomais: "Je da si zabila što ti rekoh. On koji more martvih uskarsnuti, on jisti hoće i Febroniju kripiti i uzdaržati. Zato se ne zlovolji, nego pojdimo da Febroniju pokripimo, koja nemoćna leži."
- 13**** I kada dojdoše ka stolici na kojoj Febronija ležaše, veliki plač zače Brijena, i stavivši lice svoje meu kolina mnogo suzaše. Reče zato Febronija Tomaidi: "Molim te, majko, zašto se toliko plače Brijena, jere i malo prija čula sam ju u crikvi vapijući." Reče Tomais: "Cica tebe se ona žalosti, promišljajući rasap koji nas čeka, videći da si ti tako mlada i da si tako lipa." Reče nato Febronija: "Molim vas, da za me, vašu službenicu, Boga molite, jerebo moguć jest, i pogledavši moje poniženje more me nelagodnu pokripiti i ustarpjenje dati mi, kako daje svim slugam svojim koji ga pravo ljube." Nato Tomais: "Hćerice moja Febronija, evo je blizu vrime od boja. Zato ako mi budemo laćene od njih, nas, budući mi stare, barzo će umoriti, ali tebe, jere si mlada, hoće daržati. Zato ako ti budu lipo govoriti, ne ugajaj jim; ako te zlatom ili srebrom, lipimi haljinami ili jistinami hotili budu prihiniti, čuj, ne veruj jim. Neka da ne izgubiš plaču mimošasnoga truda tvojega, i neka nisi rugo hudobam. Nije stvar lipša od divstva, velika pla-

ća nje, koja jest Zaručnik Vikuvičnji. Nastoj da onoga vidiš kojemu si dušu tvoju darovala. Vij, hćerce, da ne razčiniš zavit koji jimaš s Isukarstom, jere je strašan oni dan kada sudac bude siditi na pristolju slave svoje, od kojega hoće svaki prijati po miri svojega dila." 5

14 Poslušajući to Febronija, potvardevaše se i pripravljaše se vario suprotiva duhu djavalskomu i odgovori Tomaidi: "Dobro činiš, gospoje moja, da rabu tvoju kripiš, jere si dušu moju hitriju učinila. Da bih se hotila bila boja ukloniti, mogah i ja sa sestrami izlisti i sakriti se. Da jere onoga želim viditi kojemu sam dušu moju darovala, žudim ka njemu pojti, ako me dostojnu učini da za njegovo jime umrem." Pokole te nje riči ču Brijena opatica, zače i ona njoj tako besiditi: "Hćerice moja, spomeni se što si se od mene naučila i kako si i ti jinih učila, i spomeni se da od ditinjstva tvojega od dojke sam te vazela i do današnjega dne nitkor tvoj obraz nije vidil. Nisam hotila da se mišaš sa ženami šega svita. Evo kako sam te uzdaržala dosele čistu, a sada ča ti jimam, hćerice, učiniti? Molim te, ne pogardi starost moju, ne učini tašč trud majke tvoje duhovne. Spomeni se od bojnikov koji su prida tobom jako i slavno martirstvo podnesli; ne samo muške da i ženske glave, meu kojimi* Libija, kojoj su glavu odhvatili, a Leonizu jesu u oganj vargli. Dojdi ti na pamet Eutropija, koja, budući od dvanadeste lit, dobrovoljno jest za cica prave vire smart podnesla. Ne čudaše li se ti vazda od posluha i pokornosti Eutropije? Kada sudac nju činjaše striljati, za da pobigne od straha, a ona mater svoju poslušajući, koja joj govoraše: 'Hćerce moja Eutropija, čuj da ne bižiš', ruke sebi nazada stavivši stase dokle izastri-ljana na zemlju padši duh svoj ispusti i materinu zapovid ne slom[i]. Nisi li ti ove divojčice ustarpljenje vazda hvalila? Ona knjige nikakove ne znadiše, a ti jesi i jinih učila." 10 15 20 25 30 35

15 To i ostalo one govoreći, noć mimojde i dan osvanu. U to doba poče se čuti u gradu plač i buka, jere bihu došli Lizimah i Selen, kojim, kada bihu jure mnogo karstjani po-hitali i u tamnice vargli, dopovidano bi od onoga** mona- 40

*koini; **onaga

stira. Zato došadši vitezi ka monastiru počeše sikirami vrata cipati, i popadši Brijenu opaticu hotijahu ju mačem ubiti. Nego Febronija, padši prida njih, poče njih ovako moliti: "Zakljina(m) vas Bogom nebeskim, mene, mene parvo umorite, neka ne vide oči moji smart gospoje moje." U to vri-

5

me prispi knez Primus i, sardeći se, istira odonde junaci i reče Brijeni: "Kamo su ostale koje su bile u ovom monastiru?" Reče ona: "Sve su od straha pobignule." Reče Primus: "Da biste i vi bile pobigle, zato vam budi svobodno pojtii kamo hoćete." I tako, vazamši sobome junaci, otide i pojde ka Lizimahu, koji ga opita: "Jest li jistina ča smo čuli od onoga monastira?" Reče Primus: "listina jest." I zazva ga na stranu i reče mu: "Sve koje su u oneme monastiru bile, pobignule su i nismo našli nego dvi starice i jednu mladu divojku. Da hoću ti čudnu stvar povidati. Nijesam takovo obličje meu ženami dosele vidil, kakovo je one divojke. Znade Bog da jistinu povidam, i vidil sam ju na jednoj stolici ležeći, toliko da sam se začudil i da bi ne bila siromaška, dostojna bi bila tebi, mojemu gospodinu, žena biti." - "Ako mi je" - reče

10

20

Lizimah - "moja mati zapovidala da ne prolijem karv karstjansku, nego da jim jesam prijatelj, kako mogu Isukarstovim zaručnicam koje zlo misliti. Tako, molim te, povedi jih van monastira i sahrani jih, neka ne upadu u ruke ovoga Selena, strica mojega ljutoga."

25

16 Tada jedan od onih zalih junakov koji su u monastiru bili, čujući to, poteče ka Selenu i poviđa mu kako je jedna toliko lipa mladica u onome monastiru, od koje Primus knez s Lizimahom govore[ć]i da mu ju za ženu dade. Čujući to Selen, kruto se razsardi, posla u monastir da se imaju te žene zadaržati i čini po gradu razglasiti da hoće zajutra Febroniju naprid dovesti. Čujući to, skupi se veliko mnoštvo muži i žena onoga grada i kotara za gljedati boj Febronije. Kada se, dakle, rassvanu, dojdose ka monastiru vitezi, popadoše s one stolice Febroniju i, stavivši joj želizne veruge okolo vrata nje, odvedoše ju. Da Brijena i Tomais, daržeći Febroniju, plačnim glasom moliše vitezi da mogu malo sa Febronijom govoriti. I oni jim dopustiše. A one moljahu jošće da i njih s njome povedu na muku,

30

35

40

neka da se sama toliko ne boji. Rekoše vitezi da jim

nije zapovidano nego da Febroniju samu dovedu.

- 17** Počeše zato Brijena i Tomais potvardevati Febroniju, i parva Brijena ovimi besidami: "Evo, moja hćerice Febronija, sada ti na boj izhodiš. Promisli da Nebeski Zaručnik tvoj gljeda ta boj i da ti anjelske moći ve-
nac pripravan darže ako stanovita budeš do konca. Čuj, da bojeći se muke ne budeš šala djavlom. Ne miluj tilo tvoje kada ga vidiš razdirući. Jere, ili hoće-
mo ili nećemo, malo posle jima u greb pojti i prahom postati. Evo ja u ovom monastiru plačući hoću če-
kati ili dobar ili zal glas, da molim te, Febronija moja, daj da dobar glas od tebe čujem. Daj mi, Bože, dobar glas čuti, da mi ko povide: 'Evo Febronija postala jest prava martirica'." Nato Febronija odgovori: "Jimam ufanje i viru u mojemu Bogu, majko Brijena, da kako nisam nikadar zaludo vazimala tvoje zapovidi, tako neću ni sada, nego hoće vas pulk viditi i čuditi se, i hoće tvoju starost blagoslivljati i reći: 'Ovo je on pravi sad one velike žene Brijene'. Jere hoću ukazati u ženskomu tilu mušku pamet. Da molite za me Boga, i neka mi jure pojti." Reče i Tomais: "Žive Bog, sestrice Febronija, hoću se u svitovne halje obu-
ći i pojti ću gljedati ta tvoj boj."
18 I hoteći ju vitezi jure odvesti, reče Febronija: "Mo-
lim vas, majke moje, da me blagoslovite i da Boga kruto za me molite, i da me pustite otiti." Tada Brijena, zdvignuvši u nebo ruke svoje, velikim glasom poče Boga moliti ovako: "Gospodine Isuse Kriste, koji tvojoj rabi, blaženoj onoj Tekli u kipu Pavla apostola jesi se ukazal, molim te, ukazi se i ovoj poniženoj slu-
žbenici tvojoj u vrime boja nje." I tako zagarlivši ju pusti od sebe. Nju vitezi ka Selenu odvedoše, a Brijena, plačući i vapijući, padši na ono misto kadi Boga moljaše, poče za Febroniju moliti. A Tomais, vazamši svi-
tovnu suknju, pojde gljedati ča jima za Febroniju biti. I sve one žene koje u subotnji dan dohodaahu u mona-
stir nje nauk poslušati, parsi svoji bijući, suzeći tecihu viditi ju.
19 Zato i Hijera udovica, čujući da su Febroniju iz klo-
štra izveli, usta se i tolik velik glas učini, da otac i mati nje i ostali u kući začudiše se i pitahu ju, ča

joj je. A ona im odgovori: "Sesticu moju i meštovicu peljaju na muke jere je karstjanka." I koliko veće oni njoj govorahu da se ne plače, toliko ona veće vapijaše i plakaše, govoreći jim: "Nekate me gorko plakati za sestricom i meštovicom mojom." To ona govoreći, činjaše da se i oni žaloste i plaču za Febroniju. Zato isprosviši se od njih da može pojti viditi, s mnogimi slugama i divojkama pojde kruto žalostna na misto kamo ju jimahu dovesti i mezu velikim mnoštvom od žena plačućih najde suprotiv i Tomaidu, i stase skupa. 5

20 Uto dojdohše i sudci Selen i Lizimah, koji zapovidaše da dovedu naprid Febroniju. A ona sta prida nje sa vezanimi rukama i sa verugom na garlu. Koji kada pulk vidi, svi suzahu i uzdihahu. I zapovida Selen da se ne buči. A reče Lizimahu: "Opituj ovu ženu i slišaj nje odgovori." Reče njoj Lizimah: "Nu, mladice, reci jesi li svobodna ali robinja." Odgovori Febronija: "Robinja sam." Reče on: "Čigova?" A ona: "Krista raba sam ja." - "Kako ti je jime?" reče Lizimah. A Febronija: "Karstjanka se zovem ja, jistina da ponižena i odvaržena." Tada Lizimah: "Jime tvoje žudim znati." - "Rekoh ti", veli ona, "da sam karstjanka, da ako jime moje hoćeš znati, Febronijom matí moja zazvala me je." Tada poče Selen sa njom govoriti: "Bozi su mi svidoci da nisam kanil s tobom govoriti, da pokole krotkost i lipota tvoja gnjiv moj i saržbu koju suprotiv tebi jimah pridobili su, neću te jinako nego kakono hćer moju opitovati. Sliši zato, hćerce moja. Bozi mi su svidoci da ja i Antim, brat moj, spravili smo jednu bogatu pinezi i blagom ženu Lizimahu, hćer Prosfora. Zato ako nas budeš poslušati, hoćemo tu svadbu razčiniti i ti ćeš mu prava žena biti i na njegovoj desnoj siditi, kako ja sada. Vidiš da je i on lip kako i ti. Zato vazmi moj svit kakono otca tvojega, i hoću te slavnom učiniti, i neće te veće uboštvu moriti. Jere nimajućí ja ni žene ni diče, sve moje tebi ću dati, i hoću vas za sini daržati, i hote te sve žene blaženu jimenovati kada te u tolikoj slavi vide. I sam cesar Dioklecijan hoće ti veliki dari prikazati, koji je obećal Lizimahu da će ga banom velikim učiniti. Evo si sve čula. Zato odgovori meni, otcu tvomemu, da hoćeš bogom se klanjati i obese-

10

15

20

25

30

35

40

li šarce moje, jere ako ne ugodiš mojemu svitu, bozi-
ma se prisižem da ne budeš tri ure živa. Zato reci što
misliš."

21 Nato Febronija: "Ja, sudce, jimam u nebu stan
neučinjeni rukami, zaručenje koje se ne može razči- 5
niti, a za parćiju sve kraljevstvo nebesko. Zato, jimaju-
ći zaručnika* koji ne umira, ne hoću se družiti sa
človikom koji umira. I tako ne hoću ni čuti što mi
obituješ. Zato se i ne muči zaludo, nećeš pri meni ni
s lipimi ni s gardimi riči nišće opraviti." Vario se na 10
to Selen rassardi i zapovida vitezom da joj suknju
odderu i da ju drugom, razdartom suknjom opašu,
neka se stidi prid pulkom, da promisli od kolike
slave, koju joj obitovaše, na koliku jest sramotu došla.
Zato ju junaci svukoše i zločestim povojom opa- 15
saše i onako s ostalim tilom golu dovedoše prid svi. Tada
Selen: "Što veliš, Febronija? Vidiš li od kolika dobra na koliko
zlo jesi došla?" Reče Febronija: "Sliši, sudce! Da me golu
sasvima svučješ, ja za nišće daržim ovu sramotu,
jere je jedan satvoritelj muža i žene Bog. Zato ne 20
samo ovo tarpim z dobre volje, da sam bez suknje,
da želim mačem posičena biti iliti ognjem sažgana.
I jeda dostojna budem tarpiti za onoga koji za me toli-
ko i tolika račil jest tarpiti."

22 Tada Selen: "Nesramežljiva ženo, i svake sramote 25
dostojna, znadem da se dičiš lipotom tvojom. Zato
se ne haješ da si gola prid ljudi." Reče Febronija: "Znade
Krist moj da do današnjega dne nisam vidila obraza
muškoga, a kako sada želim viđena biti gola!?! Da nu, re-
ci mi, ludi sudce, sada: Kada se ko bori, ne svučē li 30
se iz haljin, da protivnika na zemlju laglje varže? Za-
to i ja, čekajući oganj i ostale muke od tebe, kako ho-
ću oddivena stati? Nije li potreba da golo tilo prime
udarci dokle otca tvojega, djavla, pridobudem?" Reče
zato Selen: "Pokole se ova žena ne mari za muke, ni se 35
boji ognja, razapnite ju na četiri strane i poda nju oganj
stavite, a ozgora četiri vitezi šibami ju bijte." Zato,
bijući ju oni tako, mnogo karvi divice na zemlju teci-
še, a oganj uljem polivan toliko ju skončavaše, da joj i
čriva gorahu. To se za nikoliko uri čineći vas oni 40
pulk velikim glasom Selena moljaše ovimi besidami:

*zaručnika

"Prosti, milostivi sudce, prosti divici mladoj." A on toliko veće činjaše ju mučiti, dokole vidi da joj meso na zemlju padaše. Onada zapovida da dospiju junaci, koji, mnidučí daje izdahnula, vargoše ju na stranu. 5

23 A Tomais, videći onoliku muku Febronije, zamri i pade na zemlju prid noge Hijere, koja velikim glasom zaviknu: "Jaoh meni, Febronija, sestrice moja, meštrovíce moja, ne samo sam tebe izgubila, da evo i Tomaidu, ovo i ona cica tebe umira." Čujućí Febronija, na zemlji ležeća, glas Hijere, poče moliti vitezi da Tomaide obraz hladnom vodom poškrope, neka u se dojde. I oni učiniše. Selen reče Febroniji: "Kako ti se čini ovo tvoje parvo borenje?" A ona odgovori: "Od ovoga mojega parvoga borenja vidil si da jesam neprimožna i da se ne hajem za tvoje muke." Tada reče Selen: "Obisite ju na drivo i gvozdenimi grebeni razdirajte nje bedra, i pristavite joj opeta oganj, neka joj i kosti sažge." Zato ju toliko razdirahu da joj i meso s karvju na zemlju padaše, i ognjem ju sažigahu. A Febronija oči u nebo zdvignuvši reče: "Dojdi, Gospodine, u pomoć moju i ne zapusti me u ovi čas." I veće ne progovori, premda ju ognjem paljahu žestokim. I vele od* onih koji gljedahu**, ne mogući podnesti, bižahu od onude, a jini kruto moljahu sudca da čini jure odnesti oganj od nje. I tako ga čini Selen odnesti. 10 15 20 25

24 Ona tako na drivu viseći, jošće joj ništo govoraše, da ona ne mogaše odgovoriti. Zato zapovida on da ju snemu i ka jednomu stulpu vežu. Potom reče cocanu: "Pokle mi ova zala žena neće odgovoriti***, odriži nje jazik i varzi u oganj." Tada Febronija isplazi svoj jazik hote da se odriže. Dali pulk poče za Božju milost moliti Selena da to ne čini. A on zapovida da joj zubi vadi. Vazamši zato cocan kljišća, poče joj zubi vaditi. I kada joj biše jure sedamnaeset zubi na zemlju vargal, zapovida Selen da ostavi, jerbo joj tolika karv iz ust tecíše, da se biše prinemogla, nego likar čini joj stati karv. 30 35

25 Zato poče Selen opeta pitati ju: "Hoćeš li dar sada, Febronija, pokorna biti i bogom pošćenje činiti?" Komu ona: "Zali i propastni starce, ti nastojiš meni moj put 40

priprčiti da ne mogu ka momu zaručniku pojti. Nastoj što parvo možeš iz ovoga blatnoga tila osvoboditi me, jere me moj ljubovnik Isukarst jure čeka." Tada Selen: "Hoću ti svakojako mačem i ognjem razčiniti tvoje tilo, jere vidim da si **cica** tvoje mladosti ohola i bez stidi. Da neće to tako hitro biti, kako ti želiš, jere ova tvoja oholija veće zla dostoji." A ona, ne mogući mu odgovoriti, **cica** velike boli, toliko mu veću saržbu činjaše dojt. Tada zapovida Selen da joj jimaju cice odrizati. Cocan pristupi da odriže, a mnoštvo moljaše velikim glasom da joj toga ne čini. Razsardivši se Selen reče cocanu: "Što stojiš, bogov neprijatelj, ča joj ti parsu ne rižeš?" Tada on vaze britvu i odsiče joj desnu dojku. A ona, podvignuvši oči svoji ka nebu, velikim glasom reče: "Gospodine Bože moj, pogljedaj silu koja mi se čini, pridi duša moja u tvoje ruke." I veće nije govorila. Kada joj obe dvi dojke odrizaše i na zemlju vargoše, zali sudac zapovida da joj rane one ognjem pale, toliko da joj i utroba goraše. Zato, videći mnoštvo toliku nemilost, malo manje svi odajdoše, ne mogući gljedati, čistim i očitim glasom proklinjajući Dioklecijana cesara i njegovu bozi.

26 Da Tomais i Hijera poručiše po jednoj divojci u monastir Brijeni kako je stvar prošla. Zato reče joj velikim glasom divojka: "Tomais i Hijera ovo ti poručaju, da se ne trudiš veće ruke zdvižući u nebo ka Bogu, i ne skarbi se veće moleći, jere je Febronija jure velike časti prijala." Reče tada Brijena: "Gospodine Isukarste, dojdi na pomoć Febronije, rabe tvoje." I padši na zemlju: "Kadi si", reče, "Febronija?" I opeta ruke ka nebu zdvignuvši: "Gospodine," reče, "pogljedaj poniženstvo divojke tvoje Febronije. Daj joj pomoć, učini da vidim Febroniju meu ostalimi martiri tvojimi."

27 Opeta zapovida Selen Febroniju od stulpa odrišiti. A ona pade, jere ne mogaše stati. Tada knez Primus reče Lizimahu: "Čemu su tolike ove muke ove mladice?" Reče Lizimah: "Neka, jere ove muke na vele ljudi spasenje pristoje, jeda i na moje, jere sam vele takovih stvari od moje matere čul. Ne biše li u mojoj oblasti činiti ju odrišiti i pustiti, da neka boj svariš." Tada, zdvignuvši se, Hijera suprotiv sudcu reče: "Bisni nečloviče, jo-

šće li nisu zadovoljne muke koje si dal ovoj* divici?
 Ne spominješ li se matere tvoje? Nije li i ona žena bila?
 Nisi li i ti sasci sasal, koji si činil sada ovoj di-
 vici odrizati? Zato li su te žene dojile, da jimaš supro-
 tiv ženam nemilost kazati? Čudim se da jošće
 5 tvoje tvardo šarce ne omehča. Da veruj jistino, kako
 ti nijesi prostil ovoj divojci, tako neće ni tebi prostiti
 kralj nebeski." Čujući to Selen ljuti, zapovida da ju ji-
 maju sa strihe na kojoj biše doli dovesti, neka da i nju
 mučiti čini. A Hijera rada sa veseljem sajde i reče:
 10 "Gospodine Bože, Bože Febronije, primi i mene, rabu tvoju sa
 Febronijom." Uto Selenovi prijatelji daše mu svit da joj ni-
 šće ne čini, jere, veljahu, da se može vas grad cica
 toga smutiti i izginuti. Zato ju ostavi, nego joj vapiju-
 ći reče: "Čuješ, ti Hijera! Po bozi cica tebe hoće Fe-
 15 febronija vele veće muke tarpiti." I udilje čini obe dvi ru-
 ke Febroniji i desnu nogu odhvatiti. Zato, podstavivši
 cocan drivo, desnu i livu ruku joj sikirom odsi-
 će. Tolikoje zamahnu da i desnu nogu odsiće, da ne naj-
 de gležanj. Zato opeta drugoč udari, ali jošće ne more
 20 odsići. Onada vas pulk zaviknu, nego tretom zamah-
 nu i jedva prisiće.

28 Febronija zato sa svim tilom trepećući i jimajući
 jure minuti, silovaše se da i livu nogu more na stulp
 staviti, da joj se i ona odsiće. Kada to vidi sudac, re-
 25 će: "Vidite li tverdost ove zale žene?" I reče cocanu:
 "Odsici i drugu." Kada joj, dakle, i drugu nogu odsikoše,
 usta se Lizimah i reče Selenu stricu: "Jimaš li što ve-
 će učiniti ovoj mladici? Hodimo ća, jure jest vrime
 od obida." Reče zali Selen: "Po bozi, neću ju ostaviti
 30 dokle čuju duh u njoj." I kada nikoliko uri onako dihaše,
 opita Selen: "Žive li jošće ta zala žena?" Rekoše vitezi:
 "Jošće jest duhata." Tada reče da joj glavu odsiku.
 Zato podstavivši jedan vitez mač pod nje vrat, a dru-
 gom rukom daržeći ju za kose, kakono jednoj ovčici
 35 glavu odhvati. I tako pojdoše na obid, a Lizimah suzeći
 vraćaše se.

29 Hoti onada pulk nje tilo popasti, da Lizimah biše os-
 tavil vitezi da ga čuvaju. Biše zato Lizimah kruto
 zle volje i ne hoti jisti, nego se zapri i plakaše smart
 40 Febronije. A Selen, videći daje Lizimah žalostan, ne hoti

ni on jisti, nego se usta s mista kadi biše, tere šetaše i, budući i on žalostan, zdvignuvši glavu ka nebu dugo onako nim sta. Potom kakono jedan vol rujući udari glavom o jedan stulp od onih koji bihu u polači i padši na zemlju, izdahnu. Zato učini se vik i buka, a Lizimah dotekši, videći tilo stričevo ležeći, poče pitati što to bi. Kada mu rekoše oni koji onde stahu, kako stvar prohodi, on dugo glavom mašući reče potom: "Velik je Bog karstjanov. Blagoslovljen jest Bog Febronije, osvetil se je nad nje karvju." Tada čini trup Selenov iznesti, a knezu Primu tako zače govoriti: "Zakljinjam te Bogom karstjanskim, ne učini jinako, nego udilje čini učiniti škrinju od driva koje ne gnjije i razglasi svuda, da svi karstjani koji hote, mogu svobodno i bez straha doći na pogreb Febronije martirice, navlastito pokle je moj stric jure umra. Znadeš zato, Prime pridragi, moju želju: Vazmi sobome junaci i čini tilo Febronije u monastir Brijene odnesti. Čini da nikor od pulka ko nje udo odriže ali odnese i ne pusti da psi ali koja jina zvir nečista nje karv liže, nego i zemlju onu karvavu čini iskopati i u monastir ponesti."

30 Učini Primus kako mu Lizimah biše zapovidal, i čini da vitezi nje tilo nose, a on sam, vazamši glavu, noge i ruke i ostala uda nje koja bihu odsičena od tila, postavi i zamota u svoju ferežu i ponese u monastir. Hoteći onada mnoštvo od ljudi kojegodir udo nje odnesti, bihu navalili na viteze i na Prima. Nego se vitezi golimi kordami branjahu i tirahu pulk. Napokon, kada jedva ono sveto tilo Febronije u monastir donesoše, nikogar ne pustiše ulisti nego Hijeru i Tomaidu. A Brijena, kada vidi tilo Febronije onako izsičeno, prinemože se i pade na zemlju. A knez Primus, ostavivši stražu pri monastiru, vrati se ka Lizimahu.

31 Potom Brijena nakoni nekoliko uri usta se i, garleći tilo Febronije, vikom govoraše: "Jaoh, hćerce Febronija, danaska si ispid očiju majke tvoje Brijene vazeta.

Ko će sada Pismo sveto sestram čitati? Koja ru-ka hoće tvoje knjige razvraćati?" Tako Brijena plaćući, sve sestre koje bihu razbignule varnuše se u monastir i, padnuvši sa suzami na tla, klanjahu se tilu Febronije. Tolikoje i Hijera govoraše: "Hoću štovati svete one

noge koje su zmijinu glavu potlačile, celivati ću one svete rane koje su moju dušu ozdravile, hoću joj venac od slave plesti, koja je slavnim bojom naš red okrunila." Uto bi vrime od devete ure. Zato pojdoše na molitvu. Na zavrat opeta ju sve plakaše, i njihov plač biše vele smućen. Potom opraeše nje sveto tilo i na onu nje stolicu staviše, svako udo na svoje misto položivši. Tada zapovida Brijena vrata od monastira pulku otvoriti. A oni, kada ulizoše, davahu Bogu hvale i slavljahu Boga, a svitovne žene plakahu. Dojde k tomu i nikoliko svetih otac i pustinjakov, koji, svu onu noć budući onde, ne spase.

32 Veće Lizimah zazva k sebi kneza Prima i reče mu: "Ja sada, ostavivši očinski zakoni i sve moje blago, Isukarstu se dajem." Tada Primus reče: "I ja tolikoje ostavljam Dioklecijana i njegovo vladanje i budem kristjanin." Zato ostavivši polaču pojdoše i oni onu noć u monastir. I sjutra dan donesoše škrinju, u koju* sa velikim poštenjem položiše tilo sveto, i svako udo na svoje misto, a zubi staviše na parsi. A pulk napulni greb nje muzgom, dragom mastju i svakim dobrim vonjom, toliko da joj se tilo od njih ne viđaše. Potom toga hotijahu biskup, popi i fratri nje greb zatvoriti i na svoje misto staviti, ali pulk ne dopuščevaše, nego veliku buku zato činjaše. Tada Brijena sta na jedno visoko misto i poče pulku govoriti: "Molim vas, gospodo i bratjo, neka se stavi na svoje misto." I mnoštvo ugodi njoj. Zato zdvigoše nje greb i s plačem i s molitvami ponesoše i staviše ujedno poglavito misto od monastira, Boga slaveći. I tako se onada vele poganov karsti, mezu kojimi i Lizimah s Primom, koji, ostavivši sve stvari ovoga svita, pojdoše u pustinju sa Marcelom remetom, koji su onde do konca Isukarstu pravo služili. I nikoji od onih vitezov karstiše se. A Hijera udovica, s otcem i s materju, verovaše u Gospodina. Potom Hijera, ostavivši svoj dom i ove riči sega svita, pojde u ovi jisti monastir, kojemu sve svoje blago ostavi i ovako moli Brijenu: "Molim te, moja majko Brijena, primi me za službenicu namisto svete Febronije. Onako hoću ti služiti kako ti je i ona služila." I tako, vazamši sve svoje zlato i biser sa sebe, stavi ono na greb svete Febronije.

- 33** I oni dan kada se svetkuje s. Febronije martirstvo dohodi i kupi se veliko mnoštvo muži i žena u oni monastir, za jedan znamen koji se ondi svako godišće ka-
že. Jere na oni dan koji je priminula, o pol noći, kada se Bog moli, kaže se sveta Febronija u onome mistu kadi
leživaše ća do terce ure, koju biše svim velik strah
viditi onako. I nitkore ne smijaše taknuti ju ili govoriti joj,
jere, kada se parvo godišće ukaza, sve one sestre
bihu se kruto pristrašile. Brijena velikim glasom reče:
"Evo, moja hćerce Febronija", i kada poteče da ju zagarli,
listo nje ne bi. Zato veće ni joj govore što, ni ka njoj
približuju, nego suze i veliko veselje primaju svi koji
ju vide onako. 5
- 34** A biskup onoga grada zače jednu lipu i veliku cri-
kvu zidati martirici Febroniji. I nakon šest lit, svar-
šivši ju, dozva svi biskupi bližnji. Na petnadeste
dan miseca junija po svu noć onu Boga slaviše, a mno-
štvo ljudi veliko skupi se, toliko da ni crikva ni mona-
stir mogaše ih jeti, koji svi psalmi pojihu. Jutra dan,
kada bihu jutarnje molitve svaršili, dojdoše biskupi u
monastir da svetkuju dan koji biše zakopana s. Fe-
bronija. A pulk velik naslidovaše biskupi, s svitnjaci
i s tamjanom kadeći. Zato došadši biskupi u monastir
i pomolivši Boga, sedošē i zazvavši Brijenu opaticu
rekoše joj: "Reda i života i velika truda tvojega, koji si
cica kriposti podnesla, obilnu slavu jimaš pri ljudi, i
ne more te nitkore zadovoljno hvaliti. Takovim se pris-
toji poglavicam od monastiri biti, i takovo voće Bo-
gu gojiti i prikazovati. I jere ne može biti da mi zadovoljno
hvalimo i izrećemo diku i slavu martirice Febronije, ko-
ja je tolika i takova pritarpila, dostojno je ona mućeći
mimojti, jere naš jazik ne može ju zadovoljno hvaliti. Nego,
evo jesmo u nje jime jednu crikvu sazidali. Poštuj
Martiricu skupa s nami i dopusti nam da joj nje
sveto tilo u nju postavimo." 20
- 35** Kada to ćuše redovnice, sve prid noge onih bisku-
pov padoše i jednim glasom rekoše: "Molimo vas za
ove vaše svete noge, da se na nas, koje smo uboge i od-
varžene, smilujete i ne vazimajte nam ovi pridragi bi-
ser." I tako dugo steći one moleći i plaćući, potom
reče biskup onoga grada Brijeni opatici: "Slišaj, ses- 25
- 36** Kada to ćuše redovnice, sve prid noge onih bisku-
pov padoše i jednim glasom rekoše: "Molimo vas za
ove vaše svete noge, da se na nas, koje smo uboge i od-
varžene, smilujete i ne vazimajte nam ovi pridragi bi-
ser." I tako dugo steći one moleći i plaćući, potom
reče biskup onoga grada Brijeni opatici: "Slišaj, ses- 40

tro! Znadeš koliko sam nastojal da se uzide ova crikva na čast i slavu ove martirice. Ovo je šest lit da se je počelo zidati, zato ne hoti da je moj trud zamani." Reče Brijena: "Ako se tako vam vidi, i ako je drago Martirici, budi vaša volja. Ko sam ja, da se vam suprotivim? Zato pojdite i vazmite ju." I tako ulizoše biskupi i Boga pomoliše. A Hijera plačući vikaše: "Jaoh nam, danaska se naš monastir velike blagoslovi odbavlja, danaska našem monastiru velika se pustoša spravlja. Jaoh nam, jere danas naš lipi biser od nas dajemo." A na Brijenu vikaše: "Ča činiš, majko? Zašto me odbavljaš moje gospoje, cica koje sve moje jimanje sam ostavila i ka vam došla?" Videći Brijena tako žalostnu Hijeru reče joj: "Zašto se plačeš, hćerce moja Hijera? Ako joj drago bude pojti, neka pojde, ako li ne bude joj drago, neka ostane."

36 Zato, kada biskupi bihu svaršili molitvu, svi rekoše: "Amen!" Da kako dotakoše greb svete martirice, toliko velik trisk udri, da sve mnoštvo od straha na zemlju pade. Drugoč, malo posteći, kad opet posegoše, toliko trus bi, da se činjaše da vas grad se ori. Potom poznaše biskupi i vas pulk, da joj ni drago iz monastira izajti, i zlovoljni rekoše Opatici: "Pokle Martirici ni drago iz monastira pojti, dar nam jedno nje udo daj, i pojti ćemo." Vazamši zato Brijena ključi i otvorivši greb, vidi da je nje tilo svitlo kakono sunce. Zato s velikim strahom poseže da jednu od nje svetih ruk vazme i biskupu daje. Da ruka Brijene bi zadaržana i utarnu kako da bi martva bila. Tada Brijena suzeći reče joj: "Molim te, hćerice, nemoj se na majku tvoju sarditi. Spomeni se od truda mojega i mari se za moju starost." A ona joj otpusti nje ruku zdravu, koju ona opeta prostri i sa suzami reče: "Podaj nam blagoslov i ne zlovolji me." I vazamši jedan od zubi koji na nje parsiju bihu, poda biskupu i udilje zatvori greb. Tako, vazamši biskupi one svete moći, staviše ih u sud zlatan i otidoše veseli. A mnoštvo veliko prida njimi psalmi pojući hodaše, noseći svitnjaci i mnogim tamjanom kadeći.

37 Kada dojdoše u crikvu, stase biskupi na jedno visoko misto, da pulku one moći kažu. Zato kojgodir bi-

hu ondi slipi, hromi i hudobinjaci, svi ozdraviše. I budući to očito, tecihu mladi svuda, tere nemoćni ljudi, nikoji u posteljah njihovih, niki na živini donašahu, i svi ozdravljahu. I dokole dovadahu nemoćnih, ne dopuščevaše pulk da se moći sahrane. Nego kada svi ozdraviše, tada Bogu hvale pojase, sahraniše moći svete Febronije martirice, petnadesti dan miseca junija. I kada bihu svi velici dari prijali, razajdoše se u svoje dome veseli, hvaleći Boga Otca, Sina i Duha Svetoga, kojemu slava i vladanje u vike vikova. Amen.

I kada biše Brijena opatica dva godišća živila pokle se biše Crikva svete Febronije posvetila, i biše svaka lipo naredila, u miru priminu. A ja, Tomais, koja sam po smarti nje na nje misto stupila, znadući od početka Febronije život i boj, i razumijući od Lizimaha ča se je njemu parvo toga zgodilo, sve sam hotila u pismo staviti, na slavu i čast Boga i nje, martirice Febronije. I neka da oni koji ovo čuju, snažniji budu na službu gospodina našega Isusa Karsta, na slavu Otca, i Sina, i Duha Svetoga, sada i vazda i u vike vikov. Amen.

ŽIVOT S. EUGENIJE

K O M O D, cesar, posla
 u Egipat Filipa, človika po-
 glavita, da vlada onom
 daržavom, koji odvede so-
 bome svoju ženu Klaudiju, 5
 dva sina - Avita i Sergija, i
 hćer Eugeniju. Ova, kako
 biše plemenito rođena, tako i
 kipom lipa biše i svakom
 kripostju narešena. I tako 10
 došadši Filip u Aleksandriju
 onde se ustani i poče
 onu zemlju rimskim za-
 konom i pravdom razumno vladati. Bijaše velik neprijatelj
 čarovnikom, kojih mnogo biše u onih stranah; zato jih tira- 15
 še. A Žudi ne hotijaše ni čuti. Dali kristjani ciča njiho-
 va dobra življenja ljubljaše i nad pogani hvaljaše, prem-
 da i sam poganin bijaše. Sa vsim time ne dopušćevaše
 jim da u gradu stoje, jere takova biše zapovid Cesarova.
 Bijaše Filip učen u knjigah garčkih i latinskih, i tako či- 20
 njšaše svoji sini one učiti i sa njimi svoju hćer Eu-
 geniju. Ona ne samo u pisnih, u razumni govorenju i hi-
 storijah, da i u filozofiji bi dobro naučena, da savarhu toga
 nastojaše razumno živiti kako knjiga uči. I tako lipo biše vi- 25
 diti ju mudro govoreći i spametno noseći se. Ne jimaše još-
 će šestnadeset godišća, a naukom nadhadaše mnogih vri-
 menitih muži. Zato velik glas nje lipote i razuma svuda
 teciše. I tako Akvilin, poglavit Rimljanin, budući onada
 knez onoga grada*, prosi ju od otca za ženu. A on, spo- 30
 menuvši joj to, budući ona odlučila živiti u čistoći, razum-
 no otca od te misli odvrati, govoreći da Akvilin zajisto
 jest visoka roda, ali ne dobrih ćudi, i da takovi virenici
 tribuje jiskati koji rod svoj diče, a ne onakovi koji se
 rodod diče a malo pošteno se nose. Da i potle, budući ona
 od mnogih plemenitih i bogatih mladinac prošena, vazda na- 35
 hodaše kakovikoli uzrok za koji kazaše ne hotiti ga, da za-
 jisto ne biše drugi nego da se ne hotijaše za nikogar odda-

*gzada

vati. Naslidujući ona tu čistoću i nauk, i jišćući nove knjige i pisma razumnih ljudi, upadoše joj u ruke knjige s. Pavla apostola, koje čteći dojde u znanje jednoga pravoga Boga, stvorca neba i zemlje, i da ta Bog jest oni kojega kristjani štiju, otac ISUSA KRISTA, ka kojemu se sa svim šarcem obrati, da pod otajno od otca svojega, dokole vrime dojde da to more, očito čini. I tako stojeći kristjani vani grada, isprašase se od otca da može vani grada izhoditi u vartli za prošetati se nikada. Zato izhodeći jednoć na koli sa dvima svojimi hadumi i ostalimi slugami, susriti jedno tovarištvo fratar, pojućih psalmi, i mezu ostalimi sliša ove riči: "Vsi bozi poganov hudobe su, a zajisto sam Gospodin stvoril jest nebesa," koje riči daržeći ona za jistine i sramujući se himbe u kojoj se ona sa svojimi nahodaše, velik uzdah pusti. I prošadši malo naprid sajde sa koli, zazva ka sebi ona dva haduma - jednomu biše jime Protas a drugomu Hijacint - koji tolikoje bihu u filozofiji nčeni. Popeljavši jih na stranu reče jim: "Znadem da ste naučeni u svakojakoj filozofiji i nauku garčkomu i latin-skomu, koji, ako hoćemo pravo govoriti, nijesu drugo nego taščine i laži; mezu sobom se ne skladaju. Jere nikoji vele da nije Boga, a nikoji da jih jest mnoštvo veliko, velikih i malih, i takove stvari od njih govore, od kojih svaki človik bi se sramoval kada bi se od njega govorile. Zato dobro govore ovi kristjani spivajući da je jedan Bog i Gospodin koji je svaka stvoril." Na to odgovoriše oni hadumi, nadahnuti od Duha Svetoga, da se i njime tako vidi. Odgovori ona: "Nu ako se i vam tako vidi, jiščimo put od spasenja. Evo sam čula da jedan človik kristjanin, jimenom Helen, koji za njegovu svetinju i razum učinjen jest biskupom, sazidal jest ovdi blizu jedan monastir i pridala ga jednomu Teodoru da njim na svoje misto vlada, koji toliko je prijat pri Bogu, da ljudi od svake nemoći ozdravlja, i hudobe iz njih tira, a fratri tako uči da noć i dan pismi i molitvami Boga hvale. Želim zato da u ta monastir ulizemo i onde pravomu Bogu do smarti služimo. Da jere nije dopušćeno ženam onamo ulisti, hoćete udilje u grad ulisti i kakovegodi halje muške donesti, u koje se obučem, i hoćete mi vlasi oštrici. I tako hodeći, kada se smarkne, hoću iz koli

izajti da me nikore ne vidi, i sa vami u oni monastir ulisti." I tako učiniše, i dojdose sami tri ka monastiru, kad i najdoše svetoga biskupa Helena, koji bijaše onada došal onamo iza grada Hjerapolja svoje biskupije s^e velikim mnoštvom kristjanov, koji, mezu ostalim, ovako pojihu: 5

"Put pravednih jest put sveti i blaženi. Put svetih vodi u nebesa." Koje riči čujuć Eugeniya, vele se obeseli, sudeći da po Božjoj volji bijaše se onada ondi namirila. I tako zamiša se sa mnoštvom, i govoreći sa nikojimi povidaše jim kolike čudne satvari činjaše s. Helen biskup, i kako jednoć, jimajuć potribu od ognja, nošaše ugljeni gorući u skutu a ne sažigaše se haljina. Tolikoje povidahu kako jednoć bijaše jedan velik čarovnik u onih stranah, jimenom Zarea, koji povidaše da je poslan* od Isukarsta, i da je on pravi učitelj od jistine, a Helen himbenik. I tako veliku smutnju bijaše stavil mezu pulku, da ne znadihu ljudi kojemu od njih jimaju verovati. Zato nastojahu okolo Helena, ili da se združ i sa Zareom, ili da se stane sa njime, neka da pričajuć se oni poznadu koji od njih pravo uči i kojega od njih dviju jimaju našli-dovati. Helen, budući človik prav, ne hoti se sa Zareom združiti, nego se pripravi protiv njemu govoriti. Ali Zarea sa velikom oholijom odgovaraše mu prid pulkom. Zato hoti Helen da ne veće besidami nego satvari jistina se vidi. Kaza na sridi grada velik oganj naložiti i reče da obadva jimaju ulisti, i koji čitovat izajde, da on pravi sluga Božji činjen bude. Poče Zarea bojati se. Zato reče da Helen parvo ulize, sudeći, ili da neće smiti i tako sramotan ostati, ili ako ulize da će se sažgati a on zdrav i pošten ostati. Dali sveti Helen ne čini se mnogo nukati, nego, pomolivši Boga i prikriživši se, u oganj ulize, da oganj mu nišće ne naškodi. Videći to čarovnik hoti ubignuti, ali od pulka bi uhvaćen i u oganj varžen, dali od s. Helena, da ne izgori, bi odonuda izvučen vas opaljen, neka da, poznajuć pravoga Boga, od svojih grihov pokoru čini. Ovakove stvari slišajuć Eugeniya od svetoga Helena biskupa, čudaše se, veseljaše se, žudaše i moljaše oni ljudi da ju ka Helenu povedu i s onimi dvima svojimi druž i priporuče da mogu skupa u onom monastiru stati. I tako jedan od onih, jimenom Eutropius, dopelja jih u monastir i prida jih Helenu, a Helen, pomolivši, 40

*poslam

pojde počinuti. U to vrime sluge Eugenije ka kolom pristupiše, mnidujući da jest ondi. Da ne našadši nju ni ona dva haduma, sudahu da su kadigodi blizu. Čekajući na njih da ne nahodeći jih, razštarkaše se jiščući jih, sada Protu sada Hijacinta vapijući i opitujući ako jih jest ko vidil. Ali vse zamani. Zato, ne nahodeći njih nego nje suknje u koli, vele žalostni i tužni o polnoći u Aleksandriju se vratiše. Suknje otcu i materi nje pridaše i kako stvar prošla biše povidaše. Kolik plač učini se i koliku žalost prijaše nje roditelji i bratja, i sva ostala čeljad, nije potriba povidati, jere to svaki more suditi. Napokon jedan pojnik pisa jednu pisan od nje, govoreći da, radi nje lipote i razuma, od kogagod boga jest u nebo sadvignuta i za svoju virenicu vazeta. To nje roditelji virujući, utišiše se i od zlatajoj priliku učiniše i kako božici poštenje činjahu. Da zavratimo se ka Helenu sada, kojega speci ostavismo. Njemu u onom snu bi od Boga sve to dugovanje očitovano. Kada se probudi, ulize ka njemu opeta Eutropij i začu mu kazati kako tri mladinci plemenita kolina došli su onamo, koji, ostavivši pogansku viru, žele karstjani biti, potom obriti se i u onom monastiru život svarsiti, ne prošeci drugo nego da nijesu razdruženi, velma se ljubeći. Helen tudje se u pamet vase i pozna da je ovo ona satvar koja mu se je u snu ukazala. Zato, dopustivši samih njih trih ka sebi, vazamši Eugeniju za ruku, poču ispitovati kako jim jest jime i od koje su zemlje. Odgovori ona: "Mi, božastveni otče, Rimljani smo i bratja smo. Ovomu starijemu jime jest Protu, a drugomu Hijacint, a ja se zovem Eugenius." Helen biskup sa veselim obrazom gljedajući ju reče njoj: "O, Eugenija, pravo činiš da tvoje žensko jime u muško jesi obratila, jere budući ti muškoga šarca, muškoga si se dila uhitila, i za dobiti pravu viru Isukarstovu, prominila si ćud, narav i odiću žensku. Ovo ti ne besidim zato da te ostidim, nego da znadeš koju Bog pomnju od tebe nosi, budući mi sve ovo parvo očitoval od tebe i od ovih dviju mladincu koji su sa tobom. Zato nastoj kako si počela, Bogu tvoju čistoću uzdaržati i tvoje šarce njemu bez oskvarnosti do konca hraniti. Slavu i diku ovoga svita - za sramotu čini, blago za uboštvo, a raskošu za nevolju; a onu pravu plemenščinu žuditi, koju smo po parvomu Adamu izgubili a po

drugomu dobili." Poto(m), obrativši se ka Protu* i Hijacintu, reče "Nije mi Bog sakril ni vaše bitje, jere budući vi po sri-ći robi, jeste pametju svobodni, i ljubeći kripost niste se umarlomu gospodinu, nego va vike živućemu podložili, kojim ovako govori Isukarst: 'Odsele neću vas slugami zvati, nego prijatelji.' Blaženi jeste vi koji ste obrali ovu pravu svobod, pače družbu i prijazan Isukarstovu, s ovom blaženom divicom. Jere, kada ona primini od ovoga života, i vi hoćete skupa sa njome priminuti i sa njome hoćete oni jisti venci i dari prijati." Tako jim govorivši hoti jih Biskup karstiti, potom jih u fratarske halje obuče i kaza da jimaju ondi s ostalimi fratri živiti, ne znadući nikore koji su. Eugenija, budući karstjena i u fratar[s]kih haljinah, sva se stavi na nauk Svetoga pisma, na razmišljanje od božastvenih stvari i na kriposti karstjanske, toliko da ne dokonavši dva godišća nadhodaše u monastir[s]ko-mu zakonu svi ostali. Svim se poniževaše, u svakom dobru dila ona biše parva, najzadnja diljevaše se, sa bolestivimi boljaše se, a sa veselećimi se veseljaše, sva nje dila sa pravim šarcem i nehimbenom ljubavju činjaše. Ne teče mnogo vrimenta da Bog po nje ruke poče nemoćnike ozdravljati, toliko da kamo god idaše nemoćnike pohoditi, ne samo jih razumnimi besidami utiševaše, da i zdravje jim vraćaše. Nakoni tri godišća priminu poglavnik onoga monastira, a ona bi na njegovo misto od sve one skupščine izabrana, videći oni onolike nje kriposti a ne znadući ono što biše skrovito. Ona se ispričevaše kažući svoju mladost i govoreći da se to misto onim pristoji koji su mnogo lit u monastiru živili. Ali oni to ne primahu, cica česa velmi se smučevaše, videći sa jedne strane da se ne pristoji da ona, budući ženska glava, mužem zapovida, a sa druge strane da tolicim n[e] ugađa. Zato hoti se sa Bogom svitovati. Otvori narriću Knjige od S. evanjelja i najde kadi ovako govori: "Ako koji meu vami hoće parvi biti, budi sluga vsih ostalih." I tako prija biti poglavica, dali toliko snažnije poče svakojaki posli po monastiru činiti, kako rekši vodu nositi, kuću mesti, darva sići, i vse ostale takove stvari. Živuču tako Eugenija u Božjoj službi prigodi se da jedna plemenita i bogata vladika u Alesandriji jimaše četverodanju groznicu. Ova, budući čula da jest jedan fratar Eu-

*Protku

genij koji od svakojake nemoći ljudi ozdravlja, tudje ka monastiru pojde i poče za svoje zdravje moliti. A Eugeni-
 nija, milujući ju, svojimi svetimi rukami mažući ju svetim
 uljem ozdravi. I tako ona žena, kojoj biše jime Melantija,
 zdrava se doma vrati. Nakon nekoliko vremena čini tri li- 5
 pi sudi od čista srebra ukovati, i hoti jih monastiru za
 hamost prikazati. Ali Eugeniija ne hoti je prijati, govoreći
 da fratrom nije potribno ni koristno srebro, nego da se ji-
 ma prodati i ubozim razdiliti, ali dužnikom dati da bi svoji
 duzi platili i tako se osvobodili. Dali sama Melantija ka 10
 monastiru priđe i toliko opravi da se oni sudi prijaše
 i u cirkvu staviše. Ova prijazan Melantije da uzrok ve-
 likoj zlobi. Jere, dohodeći ona često ka monastiru i raz-
 govarajući se s Eugenijom, čineći daje muška glava, i
 budući mlada i lipa, užigaše se u sebi. Sa druge stra- 15
 ne, suđaše da ne nje svetostju nego onoga ulja, ali ča-
 rom je ozdravljena. Poče misliti kako bi svoju volju ispul-
 nila. Zato se učini nemoćna i posla prositi Eugeniija da
 ju dojde u jedno nje selo, koje blizu monastira biše, poho-
 diti i ozdraviti. A Eugeniija tudje pojde. Melantija, poslavši 20
 vsi van iz komore, poče ljubenimi besidami Eugeniija ka
 sebi laskati, njemu sve svoje blago, budući udovica,
 obitovati, sebe ili za pravu ženu ili za ljubovnicu davati.
 Dali Eugeniija, budući ona koja biše i jimajući druge misli,
 parvo lipimi ričima poče ju karati, potom, videći da ju od 25
 svoje ludosti ne more odvratiti, odvargnuvši ju od sebe, u
 monastir se vrati. Melantija, odpadši od svojega žuđe-
 nja, ljubav u omrazu obrati i, vrativši se u grad, pojde ka
 Filipu, koji, kakono isparvine rekosmo da biše ban sve-
 ga Egipta i otac Eugeniije, i žalostno se njemu tuži, kako 30
 jedan fratar, jimenom Eugenij, dosad ju pohoditi, hotil joj
 jest silu učiniti i sramotu, da bi ne bila jednu svoju di-
 vojku velikim glasom u pomoć zazvala. Kada to Ban
 sliša, kruto se rassardi i zapovida da ne samo Eugeniija,
 da i vsi ostali fratri onoga monastira* u Aleksandriju dope- 35
 ljaju vezani i po tamnicah razluče. Pogani i Žudi, razumi-
 jući to, rezahu na karstjani, a još veće na fratri, čine-
 čići jih svake smarti dostojnih. Sede Filip ban na pris-
 tolje suditi. Dojde Melantija sa velikom družbom. Dope-
 ljaše i Eugeniiju vezanu. Bihu pripravna kola, oganj i osta- 40
 la oruđa kojimi se ljudem muka i smart daje. Zače

*monastiru

ban Eugeniji govoriti: "To li zapovida, nečisti človiče, vaš Kristuš, da tako bez srama jimaju se napastovati poštene gospoje, kakono rabe ali općene bludnice. Ulizal si ka njoj kako likar, kažući Božjom moćju ljudi ozdravljati. Sa druge strane hotil si silu i sramotu učiniti jednoj ovako poglavitoj, bogatoj i poštenoj vladici? Jimaš znati da ćeš nemilom smartju umoren biti." Eugenija, gljedajući na zemlju, tiho Banu odgovori: "Moj Bog i gospodin Isukarst, ne samo huda takove nečistoće, da svituje da se jima u velikoj čistoći živiti, na koju ja zavećal se jesam i u njoj, po milosti njegovoj, mezu ovimi otci svetimi, dosele živil jesam, kako se hoće barzo poznati. Koli-ko za te muke i smart kojom me strašiš sramoval bih se braniti za osvoboditi se, da cica poštenja kristjanov, potri-
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40

biše parvo puln gnjiva i saržbe, priteći mukami, karvju i smartju, ne dobro čuvši te beside Eugenije, ukroti se i u slatki plač se stavi, i ustavši se poče svoju dragu hčer garliti i ljubiti. Tolikojer i braća; ta joj ruke celivaše, a ta svite. To čujuć i mati nje doteče i, zabivši svoje gospodstvo, i ona tolikoje činjaše i od velike radosti ne znadihu kamo se diti. I pulk vas veseljaše se govoreći: "Dobro došla, gospoja naša Eugenija, uistinu pravi Bog jest Bog kristjanski." A kristjani, koji donle bihu zlovoljni cica toga prikora i čekahu dokle pogani umore Eugenija i ostali fratri, da njihova telesa pokopaju, obrativši se stvar, sa velikim veseljem počeše spivati: "Koji bog jest velik kako naš Bog, koji otajna očituje i uhvaćuje razumnih u njihovu razumu?" Otac nje obuče ju (nu da ona ne hotijaše) u zlatnu kavad i čini ju na visoku stolicu sesti, neka ju vsak vidi i njegove radosti dil jima. Prota i Hijacinta čini Eugenija naprid dojt, kojim otac i mati nje veliku hvalu i čast daše, paka jih s ostalimi fratri u svoj monastir pustiše otiti. Dokle se to na zemlji činjaše, Bog, pravi sudac, koji u visini stoji a gljeda na nižnje stvari, koje su na nebu i na zemlji, posla ozgora oganj, koji sažga kuću Melantije, kojim znamenom mnogo pogano v na kristjansku viru se obrati. Da i sam ban Filip, nje otac, koji i parvo toga ljubljaše kristjani, sa ženom i sa sini i sa svom svojom čeljadju, čini se karstiti i poče kristjanom njihovu čast i njihove cirkve vraćati, i opravi pri cesaru Severu da mogu u gradi stati, toliko da kristjani u velikoj radosti bijahu. Da ta radost ne produži mnogo, jerebo nikoji poglaviti ljudi od Aleksandrije, budući pogani, daše na znanje Cesaru kako Filip, budući postal kristjanino(m), njihovih bogov čast skraćivaše, i zato sa-tvari od Egipta gore prohodahu nego* parvo. I tako pisa mu Cesar, da se jima na pogansku viru vratiti ili banstvo doli položiti, i sve svoje blago i čast izgubiti. Kada Filip ban ta list prija, stavi se u postelju, kako da bi nemoćan bil, i ne usta se dokole se ne proda sve svoje jimanje, i ubozim i monastirom, koji po Egiptu bihu, razdili. Bijaše Filip razumna govorenja i dobra življenja človik, i biše mnogih na viru kristjansku obratil. Zato ga kristjani svojim biskupom učiniše. A on Cesaru biše u Rim odpisal da pošalje drugoga bana, jer on ne kani viru kri-

*nege

stjansku ostaviti. I tako dojde Terentius na njegovo* misto, koji po zapovidi Cesarevoj jiskaše Filipa umoriti, ali se pulka bojaše, od kojega on kruto ljublje(n) biše. Zato zgovori sa nikojimi himbenimi kristjani, a oni, nasad ga u molitvi, ubiše. Terencij ban, da se pulk na njega ne sadvigne, čini onih uhititi i u tamnicu varci, kako da ni on tomu uzrok. Potom pisa od njih Cesaru, a on zapovida da jih jima pustiti. I tako Filip bi ukopan u jednoj cirkvi koju biše on sazidal. A Klaudija, njegova žena, jedan hošpital biše naredila sa dohotkom za vsih ubozih koji dohodahu. Eugenijsa sa divicami svet život daržaaše, pri sebi ponižena, ali pri ostalimi vele činjena ciča kriposti koje iz nje izhadahu. Nakonikoliki vrimenta odluči Klaudija sa svojimi sini i hčerju u Rim se vratiti. I tako učini, kad bijaše u veliku poštenju prid svimi svoje varste, a još veće prid kristjani. Sa njome dojdoše Prota i Hijacint. Jedan sin nje, Avit, bi potle ban od Kartagine, a drugi namistnik sve Afrike. Čast s. Eugenije biše Bogu služiti s ostalimi divicami svoje varste, mezu kojimi biše jedna od Cesarova roda, jimenom Bležila, koja biše od ditiinjstva zaručena Pompeju, poglavitu Rimljaninu. Ona, budući joj roditelji umarli, biše priporučena jednomu koji biše kristjanin. Čujući zato Bležila dobar glas i svetost s. Eugenije, često ju pohadaše i od božastvenih stvari sa njom se razgovaraše. Da pokle pogani počeeše kristjane proganjati, ne mogaše Bležila tako često ka Eugeniji hoditi, nego knjigami se razgovarahu. Da znadući Eugenija koliko bolje se more sve opraviti živom besidom nego martvom knjigom, posla ka njoj ona svoja dva haduma, to jest Prota i Hijacinta, u robskih haljinah, neka ju karstjansku viru uče, kojih ona prija kako apostoli Božji, i po njih bi karstjena. I ne samo Bležila, da i mnoge ostale divice biše po njih na kristjansku viru dovedene. Ne može se Bležila jednoć uzdaržati da ne pojde s. Eugeniju pohoditi, od koje bi sa velikom Ijubavju prijata i pokripljena da jima rada tarpiti za Boga sve što joj se dogodi, govoreći joj kako joj jest od Boga ukazano da barzo jima prijati venac od martirstva. Bi dopovidano Pompeju od jedne službenice da njegova virenica Bležila jest po Eugeniji viru kristjansku prijala, i ne samo idoli od sebe odvargla, da i vse ostale stvari sega svita, i da jima pri sebi dva kako roba koji**

*njegova; **hoji

ju vazda viru karstjansku uče, i da po ta razlog neće biti njegova žena. On tudje najde onoga vlastelina u čigovoj oblasti biše Bležila, da se jima pirovati. Odgovori on da je za to potriba sa samom Bležilom govoriti, budući ona jure u svojemu razumu i svojoj svobodi. Zato pojde da govori Bležili, ali mu ona odruči da ne jima sa njime nijednoga posla, i da se ne pristoji da on jišče govoriti sa jednom divojkom, a njoj se ne pristoji dobro prid muške glave dojtí. Jimavši on ta odgovor, vas smućen tudje ka Cesaru pojde, govoreći mu kako Eugenija nikoju novu viru iz Egipta jest donesla, koja svi bozi huda i kaže da se ljudi ne jimaju ženiti, i po ta put da se zatare sve človičasko pleme. Uz to mu povida ono što se je njemu sa Bležilom* prigodilo. Cesar, budući poganin, barzo se saržbom protiv Eugeniji i Bležili užga i zapovida da Bležila tudje za Pompeja ide, ili da joj glavu odsiku ako bi ne hotila. A Eugenija da jima bogom posvetiti, ili teškom smartju umorena biti. Kada Bležili Cezarova odluka bi dopovidana, sarčeno odgovori: "Budući ja učinjena zaručnica kralja od kralji i satvoritelja svega ovoga, neću se človičku umarolomu sadruževati, nu da tako zapovida Cesar." I tako joj tude glavu odsikoše, i to bi konac svete divice Bležile. Potom uhitíše Prota i Hijacinta i ka templu Jupitera povedoše da posvete. Da kada oni tamo dojdóše i pravomu Bogu se pomoliše, tudje prilika Jupitera prid njihove noge na zemlju pade i čudnovatim načinom u pepelj se obrati. Zato po zapovidi Nicecija, rimskoga bana, biše jim glave odsičene. Za time i Eugenija bi prida nj dopeljana, kojoj reče: "Kako se jeste vi kristjani dobro naučili čare činiti, da i našim velicim bogom morete naškoditi?" Odgovori Eugenija: "Pravo veliš da mi kristjani veću kripost i mogućstvo jimamo nego vaši bozi. Po tomu moreš njihovu taščad prociniti i vašu ludost. I ako jih za bozi daržite, možete suditi da je veći Bog oni po koga moći jimamo mi moć nad njimi. I ako hoćeš reći da mi ovo po čari činimo, vsak dobro znade da se čare po djavli čine; po ta razlog djavli su veći i jači od vaših bogov, pače i od Jupitera, koji jest pri vas najveći bog, a malo parvo jest u pepel razčinjen. Zato vazmi se u pamet, da sam jedan jest pravi i svemogućí Bog naš, po čigovoj kriposti svi vaši bozi kakono prid ognjem se rastapljaju." Začudi se Nicecija ban na mudru odgovoru

*Bželom

i veliku šarcu Eugenije, da sa svim tim budući zasli-
 pljen u svojoj idolatriji, kaza da ju do božice Dijane pove-
 du da joj posveti, strašeći ju smartju ako ne učini. Kada
 tamo dojde, sta i, sadvignuvši oči svoji ka nebu, reče: "Vi-
 čnji Bože, po čigovu naređenju na saj svit jesam rode- 5
 na, u pravoj viri naučena, u divstvu uzdaržana, da sam
 Kristu zaručena! Pokle me jest tvoj Sveti Duh prosvitlil
 svitlostju vičnjega života, da mezu ostalimi tvojimi mar-
 tiri i ja svidočim i potvardim tvoju neizmirnu kripost.
 Učini, Gospodine, da je poznana od ljudi himba paklenoga 10
 djavla, neka vas ovi pulk po ovoj gluhoj i nimoj prilici
 poznade da ti sam jesi pravi i svemogući Bog." Ne
 dobro izreče te beside Eugenija, da se tudje zemlja strese,
 ona cirkva pade, a prilika u prah se obrati. Osta vas
 oni pulk zablenu, i na velik vapaj onoga mnoštva koji se 15
 ondi najde mnozih ostalih ljudi doteče. I oni koji dobru pa-
 met jimahu govorahu da je ono Božje dugovanje, ali oni koji
 bihu djavlom obsedeni veljahu da su čare Eugenije, i tako
 ju prokljinjahu. Cesar, kada razumi kako su njegovi bo-
 zi i njihovi templi razčinjeni, ne mogući se oni sami po 20
 sebi osvetiti, zapovida da Eugeniji velik kamen na vrat ve-
 žu i nju u Tibersku riku metnu. Dali tim veća kri-
 post vire Eugenijeve ukaza se, jerebo se on hip kamen
 od nje garla opruzi, a ona po vodi kako po zemlji hodaše. Na-
 redi potomu da ju u jednu peć ognjenu vargu, dali supro- 25
 tiva njoj oganj svoju narav biše izgubil, jere pokle nikoliko
 vrimenta bijaše u njemu stala, zdrava i čitovata izlize. Zatim
 u jednu duboku tamnicu bi varžena, neka ondi od glada
 umre. Dali Bog ono misto svojim zrakom prosvitli, a
 nju anjelskim kruhom hranjaše, koji biše biliji od sniga 30
 a sladi od svake druge jistvine. Napokon ukaza joj
 se sam Spasitelj, ovako govoreći: "Ja sam, Eugenija,
 koji umrih za tebe i za kojega ti tolikojer pripravna si umri-
 ti. Ja ti hoću milost i slavu dati. A ovo ti budi znamenje:
 Hoćeš oni dan priminuti i na nebo uzlisti koji dan par- 35
 voč sam viđen na zemlji." Nakoni nikoliko dan, kada
 pojdoše viditi što je od nje i mnidući najti nje tilo jure iz-
 gnjilo, najdoše ju zdravu i veselu. Poslaše ka njoj jednoga
 obučena u fratarskih haljah, koji joj glavu mačem odsi-
 če, a to se zgodi oni jisti dan koji bi rođen naš gospo- 40
 din Isukarst, komu jest čast i slava va vike. Amen.

ŽIVOT S. EUFRAZIJE

B U D U Ć I cesarom dobri Teo-
 dozij, biše u Carigradu jeda(n) plemenit
 človik, jimenom Antigonus, jistomu
 cesaru rođjak i prijatelj. Ta Ce-
 saru, budući razuman, dobri sviti 5
 davaše, a on ga kruto ljubljāše, i ne
 bijaše u onom gradu nijedan bogatiji
 ili bolji od njega. Ta vaze sebi že-
 nu jimenom Eufraziju, koja i ona
 biše cesarova roda, velmi sveta i bogoljubna vladika. Ro- 10
 di jim se jedna hći, kojoj jime staviše tolikojer Eufrazija.
 Potom toga reče Antigon Eufraziji, svojoj ženi: "Vidiš li, ses-
 tro moja, kako je nišće ovi život i blago, i sva taščina
 ovoga svita, i kako mi, svitovnimi misli obujati, sve vri-
 me našega života za ludo tratimo?" Reče na to Eufrazija: 15
 "Ča hoćeš, dakle, moj gospodine, da činimo?" Antigon reče:
 "Jimamo po Bogu jednu hćer. Ona nam dosti budi, ne mišaj-
 mo se veće ovoga svita nevolji." Tada Eufrazija, zdvignuvši
 ruke s uzdahom reče: "Blagoslovljen budi Bog, koji ti je
 dal svoj strah i jistinu poznati. Često sam, gospo- 20
 dine moj, Boga molila da ti milosti svoje svitlost dade, da
 nisam ti to smila povidati. Da pokle ti sam to poviđaš,
 neka mi ti reći ča hoću." Reče on: "Reci, sestro moja."
 Reče ona: "Znadeš, moj gospodine, da je Apostol oddavna re-
 kal: 'Kratko je vrime. Zato koji jimaju svoje žene, budi- 25
 te kako da bi ih nimali, jere mimo ide obličje ovoga svita,
 svit mimo ide i njegova želja.' Nećemo moći odnesti s
 nami ovo naše blago. Zato ča moreš barže dili ubozim,
 kako si odlučil." A Antigon poče Bogu hvale davati, blago
 ubozim diliti i od svoje žene uzdaržavati se. Potom toga, ži- 30
 vivši jedno godišće, u miru priminu. Žal to biše kruto
 Cesaru i Cesarici, tere milovahu Eufraziju, jere ne bihu
 veće skupu živili nego dva godišća i tri miseci. A ona
 plačući priporuči jim svoju hćer Eufraziju, koja, budući
 od pet godišća, hoti Cesar da ju jedan bogat gospodin za- 35
 ruči. Da grusteći mu se dokle ona uzreste, hoti po ruke
 Cesarice prositi sebi za ženu nje mater Eufraziju. A

ona plaćući odvarže njih od sebe i reče: "Jaoh vam da mene na to vodite, koje sam ja za Boga od sebe odvarгла." Razumivši to Cesar kruto se na Cesaricu rassardi i kruto ju pokara, da je na to svitovala Eufraziju. A Eufrazija malo da ne umri od žalosti. Zato reče hćeri: "Hćerce moja, hodimo u Egipat, kad jimamo veliko blago, i pohodimo naše manje." I tako pojdoše u Egipat bez znanja Cesarova, pohodeći svoja jimanja i monastiri žen i muži, dajući njim vele blaga za Boga. Biše u jednom gradu jedan monastir ženski, u kojem biše nigdi okolo sto i trideset žena. U onom monastiru nijedna vino ne pijaše, ni uli, grozdje, smokve ali jabuke jidiše. Nikoje mezu njimi i ne znadihu ča su jabuke, nego samo sočivo i trave koje u vartli rode bez ulja blagovahu. Nikoje večer samo jidihu, nikoje nakon dva dni jednoče, a nikoje nakon tri dni jednoč. Tere ne samo vas život, da ni noge svoje opirahu. Na ciliciju na zemlji spavahu, od koga cilicija i suknje svoje do tal nošahu. Toliko rabljahu koliko svaka jaka biše. Ako koja meu njimi obnemogaše, nijednu likariju ne činjah joj, nego za velik dar Božji primahu onu nemoć, tarpeći smirno dokle jih Bog ozdravljaše. Nijedna iz monastira ne izhodišaje, nego jimahu vrataricu koja dopovidaše što ko poručaše. Vele ljudi od nemoći svih po Bogu ozdravljahu. Ljubljeći Eufrazija ta njih život, često jih pohadaše svih, i tamjana njim često davaše. Potom reče jednoče opatici i ostalim starim koludricam: "Hoću jedan mal dar ovomu monastiru učiniti, dvadeset ali trideset libric zlata, da molite Boga za ovu moju hćer i za nje otca Antigona dušu." Reče opatica: "Gospoje Eufrazija, mi, tvoje službenice, ne jimamo potribu, ni želimo pinez, jere smo se zato svukle od našega jimanja, da moremo vikuvičnja dobra jimati. Ali da se zato ne žalostiš, hoćemo vazeti od tebe malo ulja za sviće i malo tamjana za crikvu." Uto šaleći reče opatica Eufraziji mladjoj: "Gospoje Eufrazija, ljubiš li nas i naš monastir?" Reče ona: "Ljubim, gospoje." Reče na to opatica: "Ako nas ljubiš, ostani s nami i nosi našu odiću." Reče divičica: "Da bih znala da nije žal mojoj majci, ne bih izašla iz ovoga monastira." Odgovori opatica: "Veće li nas ljubiš ali tvojega zaručnika?" Odgovori: "Ni ja njega znadem, ni on mene, a vas znadem i ljubim. Da recite vi meni, me-

ne li vi veće ljubite ali njega?" Reče opatica: "Mi tebe ljubimo i našega Isukarsta." A ona odgovori: "I ja vas ljubim i vašega Isukarsta." A mati joj, sideći i poslušajući te nje riči, koja nimaše jošće sedam godišć, plakaše se. Pakajoj reče: "Hodimo ča, hčerce, jure je večer." 5

Reče divičica: "Ja ću ovde ostati sa gosp[ol]jom opaticom." Reče joj opatica: "Pojdi ča, hčerce, jere ovde ne more nikor ostati koji se Isukarstu ne posveti." Reče na to divičica: "A kadi je Isukarst?" Onada joj opatica ukaza Isukarstovu priliku. Vazamši ona nju, celunu ju i reče: "Ja se Isukarstu odsad pridava(m) i veće neću sa gospojom majkom odajti. I tako ju za nikoliko dan ne mogahu od monastira odvesti. Pakajoj reče opatica: "Ako hoćeš sa nami ostati, tribuje ti pismo i psaltir učiti se, svaki dan do večera postiti, kako sve ostale čine." Reče 10

Eufrazija: "Hoću se i pismo učiti, i postiti, listo da mogu s vami ostati." Tada reče opatica nje materi: "Moja gospoje, neka ova divičica s nami stoji, jere vidim da svitlost Božje milosti nje pamet jest obujala." I tako zdvign[u]vši se nje mati, povede ju za ruku ka priliki našega Spasitelja. Zdvign[u]vši ka nebu ruke sa suzami tako pomoli: "Gospodine Isukarste, jimaj pomnju na ovu divičicu, jere je tebe želila i tebi se je priporučila." I obrativši se ka hčeri reče: 20

"Bog, koji je gore ustanil, i tebe u svojemu strahu utvardi." To rekši prida ju opatici plačući i parsi svoji bijući, 25

toliko da se vse plakaše. Drugi dan opatica dovede nju u crikvu i obuče ju u habit monastirski, govoreći: "Kralju vičnji i gospod gospodine, koji si počel dobro dilo u njoj, svarši to do konca. Daj njoj da žive dostojno u tvojih zapovidi, da vazda najde ufanje pri licu tvojemu." 30

I reče joj mati nje: "Hoćeš li, hčerce, ovu odiću na te vazeti?" Ona veselo odgovori: "Hoću, gospoje majka." Na to ona: "Isukarst komu si se zaručila, on te uzdarži i dostojnu učini." I tako celunuvši hčer dili se odonude, tere pohađaše monastiri i veliku elemožinu ubozim davaše. Ta glas nje biše se daleko razašal i do ušiju samoga Cesara došal, koji se sa svojom gospodom čudaše i Bogu na to hvalu davaše, jere čujaše da ne pije vino, i da ni ribu ne jide, nego samo sočivo jide, posteći svaki dan od večera do večera. Nikoliko dana potle zazva ju opatica ka sebi i reče joj: "Jimam ti ništo kazati, da ne smuti se." Ona 40

reče: "Govori, moja gospoje." Opatica: "Vidila sam", reče, "u
 snu tvojega muža Antigona u velikoj slavi, prošeci Isu-
 karsta da iz ovoga života u on vikuvičnji izvede te, i da
 moreš uživati onu slavu koju on uživa za dostojanstvo
 njegova dobrog života koji* jest ovde učinil." Na te nje 5
 riči kruto se obeseli Eufrazija, koja, tobože, željaše pri-
 minuti iz ovoga svita i sa Isukarstom biti. Zato zazvav-
 ši hćer svoju reče joj: "Ja sam jure zvana od Isu-
 karsta, kako mi jest gospoja opatica rekla, i blizu je konac
 mojega života. Zato tebi u ruke dajem, hćerce, sve 10
 moje i tvojega otca blago, koje ćeš ti razdiliti, da budeš
 moći jimati blago vičnje." Na to Eufrazija mlada: "Jaoh me-
 ni", reče, "jere sam sirota i putnica." Reče joj mati: "Pokle
 jimaš Isukarsta, nisi sirota ni putnica, a namisto me-
 ne hoće ti biti gospoja opatica. A ti snažno svarši ča si 15
 obećala. Boga se boj, a gospoje koludrice štuj, služeći
 njim s poniženjem. Čuvaj se da ne misliš u šarcu
 tvojemu rekši 'kraljeva sam kolina i ni dostojno da ja
 ovim služim'. Budi uboga na zemlji, da si nikada bogata na 20
 nebu. Bez ustanka moli Boga za mene i za otca tvojega, da
 najdemo milosardje pri njemu i da nas od paklenih muk
 učuva." Nakon tri dni umri i bi zakopana u tom jistom
 monastiru. Kada razumi Cesar da je umarła, zazva ono-
 ga gospodičića koji biše mladu Eufraziju zaručil i reče 25
 mu kako stvar prohodi. A o(n) poče Cesara moliti da piše ta-
 mo Eufraziji, da jima u Carigrad dojt. Ona, pročtivši Cesaro-
 vi listi, poče se posmihovati i svojom rukom tako mu od-
 pisa: "Gospodine Cesare, tako li svituješ tvojoj službenici,
 da, ostavivši Isukarsta, ka človiku se združim, koji ma-
 lo posteći jima izgnjiti i čarvom smok biti, koji danas 30
 jest, a zajutra nije ga. Daleko budi od mene ta opačina. Zato te
 molim da te ta človik za to veće ne muči. Jere sam se
 ja jure Isukarstu zavećala i ne mogu ga veće zatajati.
 A molim Tvoje Gospodstvo da se spomeneš od mojega otca
 i matere i da naše blago ubozim i crikva(m) Kristušovim raz- 35
 diliš, robje naše sve osvobodiš. A dugovnikom našim
 zapovij da našim kmetom vas njihov dug, kojim su do da-
 našnjega dne dužni, odpuste. I moli Boga, z gospojom Ce-
 saricom, za mene, vašu službenicu." I zapečativši list po-
 sla ga Cesaru, koji, proštivši, on i Cesarica milo se 40
 plakaše. Potom, zazvavši svu gospodu svoju u više, i otca

*hoji

nje zaručnika, kaza općeno prid svimi ta nje list
 pročititi. A oni se svi plakaše, govoreći: "Ujistinu ovo jest
 prava hći Antigona i Eufrazije, koji su tebi, g. Cesare, rod.
 Bogoljubnih roditelji - bogoljubna hći, svetoga korena sve-
 ta grana." I tako svi Boga hvaljahu i za nju Boga moliše. 5

Veće nje zaručnik ne nastoja da mu se jima dati, a
 Cesar sve nje blago lipo razdili. Potom toga i on umri.
 Eufrazija sva se da na Božju službu i svarhu svoje
 snage trudaše se, jere onada samo dvanadeste godišć
 mlada biše. U početak od večera do večera pošćaše; potom 10
 toga dva i tri dni ne jidiše. Ona sama kuću metiše, ona
 postelje sestram načinjaše, ona vodu sigāše i u kuhinju
 nošaše, a to sve veselo i dobrovoljno činjaše. Biše običaj
 u onom monastiru da, kada koju sestru djaval u nje
 tilu iskuševaše u snu, tudje opatici povidati jimaše. A ona 15
 za nju Boga moljaše sa suzami, a onoj zapovidaše da jima
 pod cilicij na kojem počiva kamenja podstaviti, a cilicij
 ozgora pepelom posuti, tere onako deset dana na njemu leža-
 ti. Prigodi se ta jista napast Eufraziji, koja on hip kame-
 nja podastavi u svoju postelju i pepelom ju propraši. Ra- 20
 zumivši to opatica reče jednoj sestri: "Počela je Eufrazija
 djavalske napasti tarpiti." Paka ovako za nju Boga pomoli:
 "Bože svemogući, koji si nju stvoril i na ovi put svetoga
 života navel, uzdarži ju u tvojemu strahu." Zazva ju potom
 ka sebi i reče: "Zašto nisi meni očitovala te djavalske na- 25
 pasti?" A ona padši prida nje noge: "Prosti mi", reče, "gospoje, jere
 sam se sramovala povidati." Reče joj opatica: "Pokle
 si počela sa neprijateljem vojevati, muški se darži, da te
 krune pokle ga dobudeš." Do nekoliko dana opeta bi tako na-
 pastovana. To ona kaza sestri Juliji, koja nju kruto 30
 ljubljaše i nju svaku kripost i pismo ućaše. A Julija joj
 reče: "Moja gospoje Eufrazija, ne taji to prid gospojom opa-
 ticom, nego joj povij, neka moli Gospodina za tebe. Jere je
 ona vele takovih djavalskih napasti od mladosti svoje ji-
 mala i nikada četardeset dana nije jila ni pila, nego na 35
 jednom mistu steći Boga je molila, i tako djavalske him-
 be primogla. Suprotiv svih nas djaval vojuje, da ufamo
 u Boga da ćemo ga primoći." Reče na to Eufrazija: "Bog ti
 plati, sestrice, da si me tako pokripila. A ja ću pojti i
 gospoji opatici sve ovo reći." I tako učini. A opatica 40
 tako ju poče učiti: "Nišće se ne boj, hćerce, zaloga onoga

napasti, nego budi stanovita šarca i neće ti moći škoditi. Hoćeš vele njegovih napasti tarpiti, ali ti muški vojuy su-protiv njemu, ako hoćeš od tvojega zaručnika Karsta okru-njena biti. Jere koji dostojno vojuje, hoće od Boga neiz-mirni dari jimati." Opita ju zatim koliko dan posti. Ona 5
reče: "Tri dni." A opatica* joj priloži četvarti dan, da ona ve-sela od nje odajde. Pokle jure biše došla do dvadeset go-dišć, Duha Svetoga milost ju kripnjaše i primogaše sva-ke napasti. Biše vele lipa, jerebo biše od kraljeva plemena. I kada ju opeta takova napast najde, poviđa opatici, a ona 10
tako reče: "Ne boj se, hćerce, Gospodin je s tobom." A biše u jednom kutu onoga monastira jedan kup kamenja. Za-to hoteći ju opatica kušati i na veču pokoru navesti, reče joj: "Iznesi odovde ova kamenja tere jih stavi poli pe-ći." To ona veselo opravi i sama na svojih rameni izno- 15
si ih i, premda nika vele teška bihu, ne reče da ju koja od šestar pomože, ni svoji posti varže naprid, ni dila teško-ću. A drugi dan opeta joj reče opatica: "Nije dobro, hćerce, da ova kamenja ovde leže, ponesi jih opeta onamo odkuda si ih donesla." On hip Eufrazija vele sarčeno učini 20
ča njoj zapoviđa. Po ovi zakon trideset dana hoti kuša-ti nje ustarpjenje. A ona veselo psalmi pojeći dilu tomu na-stojaše toliko da se sve ostale sestre čudahu. Bijahu zato nikoje koje se njome rugahu a nika joj govorahu: "Muž-ki se darži, Eufrazija." A ona, svaršivši oficij crikveni, o- 25
peta se pripravljaje ka dilu. Da reče joj opatica: "Ostavi jure, hćerce, to dilo, nego vazmi muke, tere peci kruh, da je ka večeru gotov." A ona to snažno učini. Da opeta, nasad ju zali duh da malo počiva, takov joj san ukaza: Činja-še joj se da on gospodičić kojemu biše zaručena s juna- 30
ci biše došal u monastir daju silom odvede. A ona, ležeći onako na zemlji, u snu zaviknu. Uto doteče opatica i ni-koje sestre, probudiše ju i opitaše ča joj je. A ona poviđa ča joj se sanjaše. Probudi zato opatica sve ostale 35
sestre i moliše Boga za nju sve skupa dokle rassvanu. Po-to(m) Eufrazija daržeći knjige u ruci a ostale sideći poslu-šahu, a ona do trete ure steći čitaše. Dospivši to pri-pravljaje sestram njihove potrebe, metući kuću, poste-lje načinjajuć i vodu u kuhinju noseći, sočivo kuhaju-ći, darva noseći i kruh pekući. I jimajuć toliko činjenja, 40
ni obnoć ni obdan ne ostavljaše molitve, ne trete, ne šeste,

*opotica

ne devete ure, ni večernje. Ali sama svu tu* službu opravljaje, nego ju ništo malo sestra Julija pomagaše, koja ju, kakono smo rekli, kruto ljubljaje. Opetu ju neprijatelj u sni napastovaje vele jako. A ona on hip to opatici kaza, koja, molivši Boga za nju, reče joj: "Héerce moja, 5
ovo je vrime od rati, čuvaj se da te ne primože ta zločudnik, da ne izgubiš objednom svu tvoju muku i trud. Ako ga malo vrimena uzdaržiš, kako vidi da si ga primogla, hoće odbignuti od tebe." Reče joj i sestra Julija: "Gospoje i sestro moja, ako u ovu dobu našu sa njime ne ratimo se i ne dobudemo 10
ga, kako ćemo u starosti našoj moći mu svarha doйти?" Koj odgovori Eufrazija: "Žive Gospodin, sestro moja Julija, ako reče gospoja opatica, svu jednu nedilju neću ni kruha okusiti, dokle ga primožem." Nato Julija: "Ja ne mogu toliko postiti. Ako ti moreš, i na zemlji i na nebu blažena si. A u ovom monastiru jošće ni mogla nijedna svu nedilju dana postiti, nego sama gospoja opatica." Dojde opeta Eufrazija do nekoliko dan k opatici, tere joj ispovida kako je u noći jimala djavalske napasti, prošeci ju da joj jest svobodno svu nedilju dana postiti bez jidenja. Reče joj opatica: "Čini, héerce, sve ča moreš, a Bog svemogućí, koji te je stvoril, daj ti jakost da moreš primoći onoga zaloga neprijatelja." I tako poče svu nedilju postiti, nišće ne jidući. Nišće ne manje psaltir čitaše i svi posli činjaše kako i parvo, toliko da se svi čudahu nje ustarpljenju, lipoti života i mladosti. Povidahu nikoje od nje da sve godišće ni ob noć ni ob dan nisu ju vidili jidući, ni sideći, nego kada se varziše na zemlju odpočinuti. 25
Biše u onom monastiru jedna sestra jimenom Germana, jedne robinje hći. Ona nenavidaše Eufraziju. Zato, nasad ju jednoče samu u kuhinji, reče joj: "Ti samo jednoče jideš na nedilju, ča mi ne moremo. Ako i nas hotiti bude gospoja opatica na to silovati, ča hoćemo mi činiti?" Odgovori na to Eufrazija: "Gospoje sestro, gospoja opatica zapovidala je da svaka ono ča more čini, a meni nije ovo bez razloga nastavila." A Germana odgovori joj: "O, ti zločudnice, svake himbe pulna, ko ne vidi da zato sve to činiš, da kada gospoja opatica umre, tebe na nje misto stave? Da ufam u Boga da to neće biti nikadare." A Eufrazija, padši prid nje noge, reče joj: "Prosti mi, gospoje moja, i moli 40
za me, jere sam zgrišila suprotiv tebi i Bogu." Kada to izu-

vidi opatica, zazva Germanu prida svima tere joj govori ovako: "Zala robinje, i bez Boga, ča ti je skrivila Eufrazija, da hoćeš nje dobra dila smutiti? Zato odajdi od ove skupšćine šestar, jere nisi vridna da mezu njimi stojiš." A Eufrazija moljaše opaticu da joj prosti, dali ona ne hotijaše ju uslišati. Nego nakoni trideset dana vaze sobom Eufrazija Juliju i nikoliko starih šestar tere moljaše opaticu da joj prosti. I tako ju zazvavši prid svimi opeta pokara, govoreći: "Nisi li jimala prociniti da Eufrazija, budući cesarova roda, toliko se je ponizila i tebi za ljubav Krista služila. Zašto si, dakle, hotila joj pripričiti nje dobra dila?" Potom moliše sve za nju, i tako joj prosti opatica. Nenaideći jošće zali neprijatelj Eufraziju, jednu noć upusti joj u misal nikoje himbe i misli svitovne. A ona, skočivši on hip i znamenujući se, izajde van na vedro i zdvignu ruke ka nebu moleći Boga da bi od nje napast vazel. I sve sestree moljahu za nju, jere jim milo biše nje mladosti. Jimaše bo onada okolo dvadeset i pet godišć. Izajde i opatica ka njoj i reče joj: "Utvardi te gospodin Bog i daj ti ustarpjenje u njegovu strahu." I tako sta trideset dana pod nebom. Tomu se čudaše opatica. Rekoše joj sestree: "Ujistinu, gospoje majko, odlučila je Eufrazija četardeset dan dokonati u ovom stanju, kako si i ti nikada učinila." A ona odgovori: "Gospodin ju u svojem strahu ukripi." Ona priko četardeset dana jošće pet onako sta, da paka kruto mlohava budući, pade na zemlju, tere biše i ležaše kako martva. Dotekši sestree, donesoše ju u polaču, da ne mogahu joj ni ruke ni noge ugnuti, toliko biše utvardnula i kako drivo ukrutila se i glasa ne jimaše. A opatica donese joj ništo jisti i reče: "Hćerice moja Eufrazija, na, blaguj u jime gospodina mojega Isusa Karsta." I tako blagova i jakost prija. Videći dakle djaval toliki nje trudi i ustarpjenje ne hoti veće po ta način iskuševati ju, nego jiskaše kako ju može ubiti. Zato, pošadši ona jedan dan vodu sigati, varže ju u studenac, toliko da glavom dno ticaše, kako ona sama povidaše. A ona u studencu zaviknu: "Karste, pomози me." Koji glas nje kada sestree i opatica slišaše, dotekoše i izvukoše ju. Kada odonude izajde, znamenova se i posmi-hnuvši se reče: "Žive Gospodin, nećeš me primoći, djavle, ni ću ti odstupiti. Došle sa(m) jednim vidrom vodu nosila u kuhinju, a odsele ću dvima." I tako je činila. Videći

neprijatelj človičaski daju u studencu nije mogal umoriti, drugoče kada ona darva siciše, stegnuvši joj ruke nje do pet, veliku joj ranu učini. Videći ona da joj vele karvi odonude ističe, odvarže sikiru i pade na zemlju. A Julija, pripadnuvši se, poteče da povide to ostalim koludricam. 5

Uto one dotekoše i plakaše, a opatica blagoslovljenu vodu na nje obraz krapaše i reče joj: "Hćerce moja Eufrazija, ča si se tako pripala? Govori čagodi sestram." A ona pogledavši opaticu reče: "Ne plači se, gospoje majko, jere je moja duša u meni." Tada ju prikriži na čelu i Boga moli nad njome ovako: "Gospodine Isukarste, ozdravi divojku tvoju, jere vele tarpí tebe radi." Priveza joj paka nogu debelim suknom i za ruku povede ju u monastir. A ona, vidivši darva koja siciše, reče: "Žive Gospodin, neću se diliti odovude dokle ne vazmem ova darva i ponesem je gori." Reče joj Julija: "Nemoj, gospoje sestro, jere nisi toliko jaka." 10

A ona li hoti ta darva nositi. I tako budući onde djavaľ, kada je biše jure do gori donesla, čini da stupi na suknju svoju i tako pade najista darva i zabode joj se jedno drivec u čelo, toliko da mnjadihu da je oko izgubila. I reče joj Julija: "Ne rekoh li ti da ne moreš nositi?" Odgovori Eufrazija na to: "Ne zlovolji se, sestro moja, nego polahko izvadi drivo, jere mi je oko zdravo." I tako joj vele karvi odonde isteče. A opatica stavi joj soli i ulja na ranu i Boga moli. Reče joj zatim Julija: "Pojdi, sestrice, i odpočini malo na postelji tvojoj, a ja hoću opraviti tvoj posal." Ona odgovori: "Žive Gospodin, neću se pokoju dati dokole vas moj posal sama ne svaršim." Tako ju i ostale redovnice moljahu, da ona ne hti jinako učiniti. Opet a biše jednoče pošla s Julijom na tretí pod. Onde vazamši ju djavaľ varže doli. 15

Uto zaviknu Julija, a sestre dotekoše mneći da će ju martvu najti. Da ona, zdvignuvši se, pojde suprotiv njim. I povedoše ju k opatici, koja ju opitovaše ako je kadi uređena. Odgovori joj ona: "Žive Gospodin, gospoje majko, ne znam kako sam ustala." Videći zato opatica da iz toliko visoka je padla a ni se urazila, Bogu hvale davaše, i reče joj: "Poj, hćerce, na tvoj posal, a Gospodin će s tobom biti." Jošće ju hotijaše neprijatelj umoriti. Zato daržeći ona u rukah lonac kipući, u komu se sočivo varaše, i hoteći u zdilu izliti, savezavši joj noge, čini da se uzvratí i da se onim po licu polije. Vidiše to ostale 20

25

30

35

40

sestre, pristrašiše se, a ona, skočivši gori, smijući reče jim: "Ča ste se smutile?" Opatica, videći da joj ni zla nijednoga, pozri u lonac i videći da ono juhe ča biše ostalo jošće vraše, čudeći se reče: "Bog te čuvaj, hćerice, i daj ti vazda pritarpljenje u svojemu strahu." A Eufrazija povidaše da joj se činjaše kako da bi studenom vodom polita bila. Dozva zatim u crikvu opatica one starije redovnice i reče jim: "Svobodno ste vidile daje Bog veliku milost dal Eufraziji, kojoj ni moglo naškoditi ni da se je iz toliko visoka upadla, ni vrućem polila." Odgovoriše one: "Istino, Eufrazija Božja je službenica i Bog pomnju jima na nju, i od ovih napasti učval ju jest." Biše običaj u onom gradu i kotaru da kada nemoćno dite jimahu, ponesihu ga u ta monastir da ozdravi, jere one koludrice čudesa činjahu. Opatica vazimaše ka sebi tu dicu, ponesiše u crikvu, moljahu Boga, i tako jih ozdravljahu. A matere njihove, odvedujući jih zdravih, Boga slavljahu. Prigodi se da vratarica dopovida opatici da je jedna žena vani, koja tako jedno dite nosi, koje biše gluho i nimo i komu bihu ruke i noge oslabile se. Reče dakle opatica Eufraziji: "Pojdi, hćerce, donesi onoga ditića." Pošad ona i videći da to dite darhće i da je zlo zdravo, smilujući se nad njime znamenova ga i reče: "On koji te je stvoril, sinko, ozdravi te." I tako ga nošaše k opatici. Uto ozdravi dite i poče govoriti i hoti hoditi. Kako to vidi Eufrazija, pristraši se i stavi ga doli na zemlju. A dite poče ka materi svojoj teći. Vidi to vratarica i pošad reče opatici. Ona čini njegovu mater zazvati i reče joj: "Zašto si nas, sestro, iskusiti hotila?" Koja odgovori: "Po Isukarsta, gospoje moja, nije moglo hoditi ovo dite, ni govoriti, ni čuti do današnjega dne, nego kako ga prija ona gospoja sestra, on hip progovori." Opatica joj reče: "Vazmi dakle dite i pojdi u miru." Ona, vazamši dite, pojde Boga slaveći. Dozva potle opatica one starije koludrice, poče jim govoriti: "Ča vam se vidi od Eufrazije?" Odgovoriše one: "Ujistinu, Božja je službenica. Biše u onom monastiru jedna žena u koj od mladosti nje pribivaše jedan djaval. Biše verugami vezana, pine metaše, zubi škargitaše i strašan glas činjaše, toliko da je se svi bojahu. Nijedna ne smijaše blizu nje dojt, nego na dugu prutu obrok joj davahu, koji ona nikada jidiše a nikada onim koji donāshahu u obraz metaše. I često opati-

ca s koludricami Boga za nju moljaše, da ne mogaše ozdraviti. Reče zato opatica jednoče Eufraziji: "Hćerce moja, hoću da onoj ženi ti jisti nosiš, ako je se zato ne bojiš." Reče Eufrazija: "Ne bojim je se, gospoje, hoću sve učiniti ča zapovideš." Vaze zato Eufrazija sočiva i kruha i ponese joj jisti. A ona, skočivši na nju i zubi škargitajući, izmaknu joj iz ruk zdilu tere ju razbiti hotijaše. A Eufrazija, uhitivši ju za ruku, reče joj: "Žive Gospodin! Ako to učiniš, hoću te na zemlju varci i toliko ću te izbiti, da nikadar veće to ne učiniš." I tako s mirom poče stati. Poče joj paka Eufrazija lipo govoriti: "Sedi, moja sestro, blaguj, tere se ne muti." I tako ona učini. I tako svaki dan iz nje ruk jidiše i pijaše. Videći to sestre ostale, još veće moljahu Boga za nju, i kada ne hotijaše s mirom stati, Eufrazijom joj pričahu. A Germanu opeta poče nenavidost gristi. Zato reče ostalim sestram: "Ni li se veće nijedna našla koja bi mogla davati jisti ovoj ženi, nego sama Eufrazija? Dajte meni u ruke i ja ću joj ponesti jisti." Zato ponese joj jisti i reče: "Vazmi, sestro, tere blaguj." A ona, skočivši na nju, halje joj rastarga i, varkši ju na zemlju, poče meso nje jisti. Ostale sestre, videći to, zaviknuše a nike potekoše u kuhinju da zovu Eufraziju da ju osvo bodi, jere one ne smijahu pojti osvoboditi ju. Zateče se ona, osvobodi ju od nje i reče joj: "Odsele, ako tako huda budeš suprotiv sestram, neću te milovati, nego ću te šibom gospoje opatice izbiti." Tako prista. Izjutra po misi pojde Eufrazija k hudobici, a ona biše suknju svoju razdarla i smrad jidiše. Vidivši to Eufrazija plakaše tere, pošad, reče opatici, a ona zapovida da joj se druga suknja dade, koju vaze Eufrazija, i sočiva, i kruha, tere joj ponese i reče: "Zašto si se, sestro, tako pogardila? Vazmi ovu suknju, obuci se, a potom jij." Vaze ona i obuče se i ji i pi. I ne ostavljaše Eufrazija plakati se i Boga moliti za nju ča do večera, da bi ju Gospodin hotil ozdraviti. Zazva zato opatica izjutra Eufraziju i reče joj: "Zašto mi nisi povidala, hćerce, da hoćeš Boga moliti za onu napaštovanu, jere bih i ja s tobom molila?" Koj Eufrazija odgovori: "Prosti mi, gospoje, jere sam vidila da se je onako gar do odkrila i da je onako mučena i milo mi je je bilo." Reče na to opatica: "Jimam ti ništo kazati, da čuvaj da te hudoba ne prihini. Nemoj se uzoholiti. Evo ti je ISUKARST dal

oblast da moreš onoga djavla istirati. "Čujući to Eufrazija glavu svoju pepelom posu i varže se na zemlju i reče: "Koja sam ja brižna i nečista, da ovoga djavla istiram, kojega vi sve od toliko vrimenta vašimi moli tvarni niste mogli istirati?" Reče joj opatica: "Tebe, hčerce, čekaše ovo dilo, jere ti je na nebu velika plaća sahranjena." Zato, pošad Eufrazija prid oltar, poče Boga moliti da joj jakost i pomoć dade. Paka zdvignuv se od tla, po zapovidi opatice, pojde k hudobici. A nju naslidovahu sve ostale sestre, hoteći viditi koji konac hoće ta satvar jimat. Reče zato Eufrazija hudobici: "Ozdрави tebe Isukarst, koji te stvori." I tako joj križ na čelu učini. Zaviknu tudje djaval: "O, himbenice, toliko godišć da ovde pribiva(m) nisu me mogli izvarći odovude, a sada ova nečista i bludna hoće me istirati." Komu Eufrazija odgovori: "Ne tiram te ja nego Isukarst, svih gospodin." Odgovori djaval: "Ja neću odovude izajti, nečista, jere ti ne jimaš tu oblast da me moreš istirati." Reče na to Eufrazija: "Jistina je da sam ja nečista i svake zlobe pulna, kako ti veliš, da zato ti, po zapovidi Isukarsta, izajdi otle. Jere ako vazmem šibu gospoje opatice, hoću te dobro izbiti." I tako ne hotijući on izajti, popade ona šibicu gospoje opatice i reče mu: "Ali izlizi otle, ali ću te mučiti." Reče djaval: "Po koji put mogu iz nje izlisti?" Poče Eufrazija biti, i pokle tretom udari reče: "Ostavi ovo Božje stvorenje, nečisti duše. Pokaraj te Isukarst gospodin." Reče djaval: "Ako izajдох, kamo jimam pojti?" Ona reče: "U tmine vanjske, u ogranj vičnji, u muke beskončene koje su pripravljene tebi i tvojemu otcu Luciferu i svim koji njegovu volju čine." Sa strahom* gljedahu ostale redovnice i ne smijahu blizu pristupiti. A ta boj Eufrazije s djavлом velik biše. Zato, zdvignuvši ona oči ka nebu, reče: "Gospodine Isukarste, nemoj me osramotiti na ovi čas i ne dopusti da me primože ovi nečisti duh." I tada, pineći i zubi škargićući, izajde djaval s velikim vapajom, a žena osta sva zdrava. I povedoše ju u crikvu, dajući slavu Bogu za toliko čudo. A parvo Eufrazija biše ju izaprala i opravila, i tako ju biše k opatici dovela. I ne samo biše Eufrazija zato uzoholila, da jošće se veće ponizila, ob noći ne speci i cile nedilje posteći, kako biše naučna, i nišće ne manje sestram sarčeno u svemu poslujući. Prigodi se uto da o-

* strah am

patica san vidi u snu, koji ju kruto smuti i ne hotijaše nikomure nišće povidati. Zato ju napokon moliše starije redovnice da bi jim povidala zašto se je toliko smutila. Ta-
 da ona reče: "Ostavlja nas Eufrazija. Zajutra hoće pri-
 minuti ka Gospodinu. Da nikore njoj to ne povidaj, da se
 ne smuti." Počeše se zato sve kruto žalostiti, a jedna od
 njih poteče k Eufraziji, koja biše onada pri peći jere kruh
 peciše a sestra Julija pomagaše joj, i reče joj: "Da znadeš,
 gospoje Eufrazija, unutra pri gospoји opatici sve sestre
 velmi se plaču i zlovolje čiča tebe." To čuvši počeše
 se one čuditi, paka reče Julija: "More biti da su gospoји o-
 patici glasi do`H da on tvoj zaručnik poslал je simo lju-
 di koji po zapovidi Cesarovi jimaju te iz ovoga monastira
 izvaditi, tere se zato žaluju." Odgovori Eufrazija: "Žive
 gospodin moj Isukarst, da i ako se sva kraljevstva ovo-
 ga svita stresu, neće me zato činiti ostaviti Gosподi-
 na mojega. Da zato molim te, gospoje moja, učem se kruh
 peče, da pojdeš viditi i razumiti uzrok za koji se zlovolje,
 neka nije teško šarcu mojemu." Pojde Julija i, poslušajući
 izvani, čujaše kako opatica san svoj sestram poviдаše
 ovaki: "Viдаše mi se da dva lipa človika k meni hodahu te-
 re mi ovako govorahu: 'Pusti Eufraziju neka s nami pojde,
 jere ju kralj potribuje.' Opetа sam drugi ljudi vidila, ko-
 ji mi dijahu: 'Vazmi sa tobom Eufraziju tere ju dovedi ka Gos-
 podinu.' I tako ju vazeh i skupa pojdosmo s onimi ljudi. I
 kada dojdosmo ka jednim vratom, kojih svitlost ne mogu
 izreći, sama po sebi nam se otvoriše. Potom ulizosmo. U-
 nutar vidismo polaču nevirovane lipote, jednu visoku po-
 stelju i pirni stol rukami neučinjen. I ne mogoh ja poj-
 ti ćа unutra, da oni, vazamši Eufraziju, povedoše ju i Gosпо-
 dinu prikazaše. Ona pade prid njime i celunu njegove
 pričiste noge. Vidila sam ondi hiljade anjelov i veliko
 mnoštvo svetih, koji gljedahu Eufraziju. Da evo dojde Ma-
 ti Gospodinova i vaze ju sobome i ukaza joj polaču i ko-
 moru i svadbenu diku, i venac njoj pripravljeni. I čuh
 glas govoreći: 'Eufrazija, ovo je plaća tvoja, i sada ćeš
 se varnuti, da nakon deset dana hoćeš opet zvana biti i
 hoćeš ova dobra uživati u vike bez konca.' I tako, budući
 ovo deveti dan da sam vidila ovo u sni, zajutra će um-
 riti." Kada to slišа Julija, počе parsı svoji i obraz biti i
 gorko plačući varnu se k Eufraziji. Eufrazija, vidivši, reče

joj: "Zaključim te Sinom Božjim, sestro Julija, da mi povi-
 deš ča si čula i zašto se plačeš." Ona odgo[vo]ri: "Danaska
 hoćemo se razdiliti jedna od druge jere, kako sam čula,
 zajutra ćeš umriti." Čujući ona to od velike tuge i ža-
 losti pade na zemlju i moljaše Gospodina ovako: "Zašto, Gos- 5
 podine, mene sirotu i putnicu od sebe odmičeš, zašto od-
 vargaš od tebe mene, dobri Isuse? Evo, sada je vrime da se
 sa žalim djavlom borim, a duša mi se vazima. Smiluj se
 na me, Isukarste gospodine, i dopusti mi jošće samo jed- 10
 no godišće živiti, da mogu plakati moji grisi, jere sam,
 Gospodine, bez pokore i daleko od svake dobrote. Neće te
 nikore u paklu slaviti, a u grebu nije pokore. Po smarti ne-
 će mi moći suze pomoći, da živući hoću te slaviti i
 hvale ti davati." Kada tako ona moljaše, čujaše to jedna ses- 15
 tra, koja, pošad, reče sve opatici. Ona ju čini zazvati i
 reče joj: "Ča ti je, hćerce, zašto se tako plačeš i gorko
 uzdišeš?" "Plačem, gospoje," reče, "jere si znala moj napokonji
 dan a meni nisi povidala, da bih uto grisi moji oplakala."
 To govoreći pade na zemlju i uhitivši noge opatice reče:
 "Smiluj se nad manom, gospoje, tere moli Boga za me, neka mi 20
 Gospodin listo jedno godišće dopusti, da ne umrem bez po-
 kore i da me tmine ne obujmu." Odgovori opatica: "Žive
 Gospodin, hćerce, jere te je Isukarst dostojnu učinil
 da si u skupščini blaženih." I poviđa joj vas nje san, i 25
 moljaše ju da moli za nju, da i ona sa njome dil jima.
 Malo zatim jedna žestoka zimmica popade Eufraziju, i tako
 ju u komoru povedoše sestre i stase š njome ča do večera.
 Dosad zato vrime od jidenja, zapoviđa opatica da se sve
 dila, samo ostavi pri njoj Juliju, da sama ne ostane Eu- 30
 frazija. I zatvorivši vrata, ča do drugoga dne bi pri njoj. I
 reče joj Julija: "Gospoje sestro, prosim te, ne zabudi me.
 Dobro znadeš kako sam na ovoj zemlji vazda pri tebi bila.
 Moli Gospodina da nikadar ne dopusti da se od tebe razlu-
 čim, da neka zapovide da se dilim odovude s dobrim u- 35
 fanjem." Kako razsvanu, zapoviđa opatica da se sve re-
 dovnice ka njoj skupe, jere jure umiraše Eufrazija. Dotekoše
 sve i sa suzami moljahu ju: "Spomeni se od nas, gospoje
 sestro." Dojde potom i ona žena od koje biše prognala onoga
 zaloga duha, koja joj ruke celivaše, veleći: "Po Bogu ove 40
 su ruke iz mene zaloga duha prognale." I tako plakaše i
 nje dobrotinstvo poviđaše. A Eufrazija nišće joj ne mogaše

odgovoriti. Reče joj zato opatica: "Hćerice moja, ni li ti milo ove žene? Zašto joj nišće ne odgovoriš? Ne vidiš kako je žalostna cica tebe?" Onada ona, pozrivši na nju, reče: "Zašto me plačeš toliko, sestrice moja? Neka mi odpočinuti jure, jere sam sva bez jakosti. Boj se Boga tvojega i on 5
će te uho vati od svakoga zla." Paka reče opatici: "Moli Boga za me, jere moja duša velik boj bije sada." Moleći zato opatica a odgovarajući koludrice "Amen", uto pri-
sveta divica prida duh svoj, budući od trideset godišć.

I bi položena u greb svoje matere, i sestre Bogu slavu 10
davahu da je vazel ka sebi jednu od njihovih šestar. A Julija, nje meštrovica, tri dni plačući nije se dilila od gre-
ba, jere ju ona biše naučila pismo i psaltir, i kruto ju lju-
bljaše. Cetvarti dan reče Julija veselo opatici: "Moli
Boga za me, gospoje, jere me zove Isukarst, budući daje 15
blažena Eufrazija za mene, grišnicu, molila." I rekši to poče
sve sestre celivati, i peti dan priminu i bi ukopana
poli Eufrazije. Nakon trideset dan zazva opatica ka se-
bi starije redovnice i reče jim: "Izaberite sebi mater
koja vam nastoji na moje misto." Odgovoriše one: "Zašto 20
to zapovidaš?" Reče jim opatica: "Zove me Isukarst*
na molbu gospoje Eufrazije, jere na molitve nje i Julija
dostojna je bila u nje tovarištvo pojti. Zato se i ja
potežim da u njihovu skupšćinu dojdem, u on blaženi raj
nebeski." Čujući to one izabraše Teogeniju da jih vlada, 25
koju dozva ka sebi opatica i reče joj: "Evo ti dobro svi-
dočastvo daju sestre sve, i hote da si ti glava ovoga
monastira, i da si na moje misto. Zato zakljinam te
pričistim Trojstvom, da ne jišćeš ovomu monastiru ni
pinezi ni babšćine, i da ne obujmeš šarca šestar svi- 30
tovnima brigami. Neka ne haju pogibilna, nego da nastoje
dobiti dobra vikuvičnja." Opeta reče sestram: "Pokle
dobro znadete gospoje blažene Eufrazije život i dugovanje,
nju u svemu naslidujte, da morete napokon u nje tovari-
štvu biti." Kada** ovo reče, odgovoriše sve "Amen". I pojde po- 35
tom u crikvu i zatvori vrata za sobom, i zapovida da nijed-
na ne jima do drugoga dne jutra ulisti onamo. Zato pošad
one drugi dan onamo, najdoše da je umarla. I tako slavu poju-
ći Gospodinu, staviše i nju u greb svete Eufrazije. Veće pa-
ka nisu nikogar onamo ukopali ka njime. Čuda je potom 40
toga pri onom grebu čudes se učinilo, i sada se čini, i ve-

*Isukarkt; **Kado

liko ozdravljenje. A hudobe, pokle izhodahu* iz ljudi, vika-
hu ovako: "I po smarti tvojoj, Eufrazija, primagaš nas." Za-
to i mi usilujmo se takov život daržati, naslidujući nje
dobrotu, poniženstvo, posluh, trud i pritarpljenje,
da smo dostojni priti u tovarištvo onih višnjih
duhov, i u ono neizmerno veselje, po milosti o-
noga velikoga kralja i gospodina našega
Isusa Karsta, kojemu je sla-
va u vike vikov.

5

Amen.

10

*izhodaku

ŽIVOT S. APOLINARIS

DOBRI cesar Antemius jimaše dvi hćere. Jedna od njih jimaše u sebi duha nečistoga, a druga od ditinjstva nastojaše cirkvam, martirom i molitvam. Njoj biše jime Apolinaris. Zato, budući jure uzrestla, jiskahu ju nje roditelji za muža dati. A ona ne hotijaše, nego jednoče reče njime: "Želim u monastir pojtj, slišati Sveto pismo i viditi red monastirski." Rekoše joj roditelji: "Hoćemo te oddati." A ona odgovori njime: "Ja se neću oddavati, nego ufam da kako jest Bog ostale svoje divice neoskvarnjene uzdaržal, tako hoće i mene u svojemu strahu čistu uzdaržati." A oni se čudahu da ona, budući one dobe, takova govoraše, Boga želeći. Zato jih opeta prošaše da joj jednu koludricu dovedu, neka ju psaltir učj i čtenje. A to Cesaru ne malo žalosti zadavaše, jere ju kanjaše za muža dati. I tako, budući ona stanovita u toj misli, rekoše joj: "Sto kaniš, hćerce?" Ona njim odgovori: "Molim vas, dopeljajte me ka Bogu, neka jimate plaću mojega divstva." Videći oni da je ona tako stanovita i toliko od Boga ljubljena, rekoše njjoj: "Ufamo, hćerce, da se hoće u tebi Božja volja svaršiti." Zato do malo dana dovedoše ka njjoj koludrice, koje ju naučiše psaltir i pismo čtiti. A jednoče reče obima svojim roditeljem: "Molim vas, pustite me pojtj u Svetu Zemlju, neka se poklonim Svetomu Uskarsenju i Svetomu Križu." A oni ne mišljahu ju pustiti, jere ju veće ljubljahu nego nje sestru, koja biše napastovana. I kada nakoni nikoliko vrimenta opeta jih moli, ne mogoše od manje učiniti nego zapovida Cesar da joj dadu slug i divojak, zlata i srebra, i što joj biše potriba za put, i reče joj: "Vazmi, hćerce, i pojdi, i svarši tvoj zavit, jere Bog hoće da njemu služiš." I tako ju sa slugami ubrodiše i rekoše: "Hćerce, spomeni se od nas u onih svetih misti." A ona odgovori: "Kako ste meni u ovomu ugodili, tako hoće vas Bog osvoboditi u zalomu dnevju." I tako

se razlučiše. I kada u malo vrmena dojdōše u Askalon, nikoliko postaše onde jere bihu od mora smuēeni. A ona u svih cirkvah i monastiri moleēi davaše jim što jim biše potriba. Potom pridospo u sveti grad Hjerzolime. I kada nikoliko dana odpoēinusmo cica robja i divojak, reēe paka s. Apolinaris: "Dajte da se poklonimo Svetomu Uskarsenju i poštovanomu Križu." I tako svi skupa moleēi, ona za svoji roditelji moli se i dobro ēinjaše potribnim. Udilje hodaše ka divicam zaveēanim i k onim koji monastirski ųivljahu, i davaše jim njihove potrebe. A jednoēe reēe jednomu od onih koji sa njome bihu: "Hoēu vas, ako Bog hoēe, osvoboditi." Dali njim to ųal biše ēuti. Zato jim opeta reēe: "Ne brinite se, ako me Bog naddahne, hoēu vam dati i ēim se budete hraniti." I tako mnoųi blaga vazeše od nje i blagoslov, i vele joj zahvališe i od nje diliše se, a ona pojde s onimi koji joj bihu ostali ka rici Jordanu. I onde dosti dobra uēini onim koji jimahu potribu. Odonude se opeta vratiše u Sveti Grad. Kada nikoliko dana mimojde, svaršivši svoju molitvu, reēe onim slugam svojim koji bihu ostali: "Bratjo moja, hoēu i vas osvoboditi, da pojdimo parvo do Aleksandrije pokloniti se svetomu Meni, martiru." A oni odgovoriše: "Budi kako veliš, gospoje." I kada se uputi k Askalonu gradu, diljaše ubozim, i našadši brod koji u Aleksandriju grediše, ulize u nj, i zdravi onamo pridoše. To kada razumi Ban koji onada biše ondi, posla ka njoj daju sa poštenjem primu. A ona ne hoti to poštenje, nego pride sama obnoēe u banovu polaēu i ona se njemu i njegovoj ųeni pokloni. Dali oni prida nje noge padoše govoreēi: "Molimo te, gospoje, zašto si tako uēinila? Mi jesmo poslali ka tvojim nogam, a ti, buduēi naša gospoja, došla si ka našim nogam." A ona njim odgovori: "Hoēete li mi ugodnu stvar uēiniti?" Rekoše oni: "Zajisto, gospoje." Reēe: "Pustite me neka idem moliti se ka svetomu Meni." Tudje oni nju sa lipimi dari odpraviše, koji ona prija i ubozim razdili. I kada malo dana u gradu posta, pohaēaše monastiri i udilje jim davaše elemoųinu. Najde paka u onomu mistu kadī stan jimaše jednu staricu, kojoj poda malo pinez i reēe: "Vazmi, sestro, i pojdi u cirkvu i kupi mi jednu haljinu monastirsku, i opletje i ēuklju, i pas." Tako uēini ona starica. I kada joj donese, re-

će: "Bog ti plati, mamó." Vazamši ona te halje, sakri jih
 cica slug. I hoteći pojti ka svetomu Meni, svobod
 jim da i pinez, i odpusti jih. A oni, blagoslivljajući ju,
 odajdoše. Potle, vazamši sobome samo jednoga haduma
 i jednoga starca, dojde po brodu ka Lemnu i ulize u kuću
 Filoksena. Izuvidi to Paramonakius, koji onde biše, i dojde
 ka njoj sa velikom spravju i, poklonivši se, reče joj: "Gos-
 poje moja, kadi zapovidaš da te čekam dokle gori pojdeš i
 tvoju molitvu* svaršiš?" A ona njega poče zaklinjati da joj
 nišće ne pripravlja, nego mu reče: "Učin ljubav sa ma-
 nom, dopeljaj mi četvero živine, neka pojdem na njih pomo-
 liti se ka svetomu Meni." On drugi dan dopelja živinu.
 Reče mu ona: "Veruj meni da neću na njih siditi ako ti
 plaću za njih ne podadem." I kada mu veće poda nego
 biše običaj, ostavi i njega i priđe ka svetomu Meni i po-
 moliti se poli njegova greba. Žal joj biše kada joj poštenje
 činjahu, jere ne hotijaše poznana biti. I kada posta ondi
 tri dni, hoti pojti k otcem koji u Sketi bihu pustinjaci.
 Zato prosi da joj posude jednu lektiku i, dilivši se pod-
 večer, odnese halje monastirske, a jimaše sobome samo
 jednoga haduma, i drugoga, koji na mazgah od lektike jahahu.
 I tada poče Boga moliti i u pomoć zvati. O polnoći priđe
 do blata poli jednoga vrutka, koji se do današnjega dneva
 Vrutak Apolaris zove. I kada onde svitovne halje is-
 svuče, oddi se u monastirske, govoreći: "Bože gospodine,
 koji mi si dal početak da mogu ove svite obući, čini me
 dostojnu da po tvojoj volji ća do konca jih iznosim."
 Onada otvori polahko vratca od lektike i, kada vidi da oba
 dva ona koja sa njome bihu po Božjemu hotinju spahu,
 spusti se iz lektike i ulize u blato. Bog, videći nje ljubav,
 učini da za nje žitak palma joj hranu daje. Da kada se
 ona dva razbudiše i vidiše da nje nije u lektiki, kruto se
 čudiše, jere najdoše ondi nje suknje. Zato se vratiše i po-
 vidaše svojemu gospodaru kako se jest prigodilo i nje
 suknje mu podaše. A on se začudi i pojde s onimi jisti-
 mi slugami u grad i povidaše sve kako stvar prohodaše
 Banu. Ban se pristraši, pisa otcu nje Cesaru knjigu
 i posla mu nje suknje. Kada to Cesar sliša, poče se
 žalostno plakati. Da kada i nje suknje vidi, jošće veće
 poče tugovati, sa materju nje i sa svom svojom gos-
 podom. Potom se utaziše, Bogu hvale dajući. I reče

*moiltvu

Cesar: "Bože, koji si nju za sebe obral, uzdarži ju u
tvojemu strahu." I kada se opeta plakaše, jedni od onih re-
koše Cesaru: "Ujistinu, gospodine, ona jest hći dobroga
Cesara, ona jest prava hći Tvojega Veličastva; po njoj
se bolje vide tvoja dobra dila." I takove riči govoreći svi 5
za nju Boga moljahu. I pokle sveta Apolinaris mnogo go-
dišć pribiva u onome blatu i sarčeno se suprotiva djavlu
nosi, biše nje pult kakono koža žabe skornjače, jere nje
tilo biše od komarov izideno, a ona postom se ka tomu skon-
čavaše po zakonu koji sama sebi biše naredila. I kada Bog 10
hoti da se združī sa svetimi otci, čini da izajde iz onoga
blata. A ne znadiše se da je ženska glava, nego mnjadihu
da jest hadum. Vidi jednom u snu vid i bi joj rečeno:
"Ako te koji bude pitati kako ti jest jime, reci da se Do-
roteus zoveš." I budući izjutra rano, susriti ju sveti 15
Makarius i reče: "Blagoslovi, otče!" I pozdraviše se i hoda-
hu skupa u pustošu. Tada opita Doroteus Makarija: "Otče, ko
si ti?" A on reče: "Ja sam Makarius." A ona odgovori mu:
"Učini ljubav sa manom, neka mi sa tvojom braćjom
stati." Zato Makarius da joj jednu celu da stoji sa 20
njimi. Ondi ona vas dan i noć Bogu se moljaše. A dja-
val zali počē ju napastovati kažući joj se obnoće. Ona
se jako njemu protivljaše, da se ne izaznade da je žena,
i kruto se trudaše, ne ostavljajući ni cirkvu ni ostali
njihovi zakoni. I došadši opat Makarius jedan dan u nje 25
celu reče: "Učini ljubav, dobri brate, moli Boga za nas."
Odgovori ona: "Otče, ja od tebe prosim blagoslov." I kada
Boga moliše, sedošē. Tada ju opita opat Makarius: "Reci
mi, brate, odkuda si ka nam prišal i kako ti jest jime?"
Ona odgovori: "Ja se zovem Doroteus i kada razumih od ovih 30
svetih otac, odlučih sa njimi stati, ako bih dostojan."
Reče njoj opeta starac: "Što jest tvoje dilo?" Ona
odgovori: "Ono hoću činiti što mi zapovideš." Zapovida joj
da plete listje od palme. A Bog, za ukazati kripost nje
pameti, ne hoti očitovati opatu Makariju da je ona žena, i po
nje ruke mnoge like ljudem davaše. Nakonikoliki vrijeme 35
na zali djaval nje sestru, koja biše doma ostala, biše
obsel i mucaše ju govoreći: "Ako me u pustošu ka pusti-
njakom ne povedete, neću iz nje izlisti." A to činjaše da
očituje da je s. Apolinaris žena. Tada Cesar, po svitu 40
svojih vićnikov, posla ju u pustošu sa velikom druž-

bom. Kada oni dođoše u Sketi, jure znadiše s. Makarius zašto gredu, i pojde suprotiva njim i prija jih, i reče jim: "Što ste simo došli, sinovi?" Oni odgovoriše: "Naš vele dobri cesar Antemius šalje svoju hćer simo da po Bogu i vaše molitve ozdravi." I kada ju vase od komornika, povede 5
ju k otcu Doroteu i reče mu: "Učini ljubav, jere je ovo hći Cesarova i jima potribu od molitav otac i tvojih. Moli Boga za nju da ozdravi, jere jest ovo tvoja plaća." Kada ona to sliša, začē plakati i reče: "Ko sam ja, ne- bog grišnik, da mnidete takove kriposti u meni biti?" I klek- 10
nuvši na kolina govoraše: "Pusti me, otče, moje grihe plakati, koje su mnoge, jere sam nelagodan i neumiteljjan u tih stvari." Reče joj tada s. Makarius: "Jeda nije ovdī veće otac koji čudesa čine, ali ovo jest tebi sahranjeno." Ona odgovori: "Budi Božja volja!" I budući joj milo nje, 15
prija ju u svoju celu i pozna da joj jest sestra i obgar- li ju, i reče joj: "Dobro si došla, sestrice." A po Božjemu naređenju biše zabranjeno djavlu da ne može očitovati da jest ona žena, dali ne ostajaše mučiti nje sestru. Zato 20
zdvignuvši s. Apolinaris jedan dan ruke svoje ka nebu, sa suzami Bogu se pomoli za svoju sestru. Tada dja- val velikim glasom vičući reče: "Sa silom tiran izho- dim." I kada ju na zemlju varže, izajde. Potom ju povede u cirkvu prid noge otac i reče: "Prostite mi da sam su- 25
protiva vam sagrišil." A oni, pokle njoj blagoslov daše, za- zvaše ljudi Cesarovi i podaše jim zdravu hćer Cesaro- vu, koji, pokle se svim otcem pokloniše, diliše se. I bi veliko veselje u gradu, i Boga hvaljahu jere biše ozdravila i ve- 30
le se mudro daržaše. A s. Doroteus toliko se veće poni- ževaše i trudaše, i biše u svemu svaršen. Opet a djaval ulize u hćer Cesarovu i kazaše kako da bi noseća bila. Zato se kruto žalovaše Cesar i opita ju: "Od koga si truhla?" Ona onada samo ovako reče: "Ne znadem odkuda 35
mi jest ovo." A Cesar ne pristajaše izuvidati od nje za to. Tada joj djaval upusti misal da reče, da on fra- tar koji ju ličaše učinil ju jest noseću. Razsardi se zato kruto Cesar. Posla nikoliko od gospode svoje da zataru ono misto, koji kada barzo onamo dođoše, opito- vahu kako se jest to zgodilo i veljahu: "Dajte nam u ruke 40
onoga fratra koji jest otruhlil Cesarovu hćer." Kada to sliša sluga Božji Dorotej, izajde i reče: "Ja sam." Srnu-

tiše se ostali otci i rekoše: "I mi hoćemo s tobome pojti."
 A ona odgovori: "Samo Boga molite za mene, moja gospodo.
 Ufam u Boga i u vaše molitve, da vam se hoću barzo ope-
 ta pokloniti." I pojdoše u cirkvu skupa svi. I pokle se pomo-
 liše sprovodiše otca Doroteja. A otac Makarius znadiše 5
 dobro da u njemu nije nikakove zlobe. Kada pridoše ka Ce-
 saru, pade otac Doroteus prid noge Cesaru i reče: "Mo-
 lim tvoju dobrotu da me smirno slišaš od tvoje hćere.
 Pojdimo na stranu i hoću Vam sve povidati, jere nije
 joj nišće učinjeno, Bog obaruj." Tada na stranu pojdo- 10
 še ona i nje roditelji. Reče jim: "Obećajte mi da, ako vam
 moju nekrivinu ukazem, da me hoćete na moje misto od-
 pustiti." I kada joj Cesar i njegova žena obećaše, reče
 potome: "On koji jest ozdravil vašu hćer, po Bogu, moje
 jest poniženstvo, po molitvah naših svetih otac, a ja je- 15
 sam ženska glava." Kada oni to čuše, ostaše nimi. Jo-
 šće reče: "Hoću da vidite jistinu." I odapri svoja njidra
 i ukaza jim svoji parsi i reče: "Otče moj, ja sam tvoja
 hći Apolinaris." Kada oni to čuše, okrepeniše se i vele
 suz oni dan proliše. I dopeljaše ka njoj nje sestru i re- 20
 koše joj: "Znadeš li ovoga?" A ona odgovori: "Ujistinu ovo jest
 on hadum koji mene jest po Bogu ozdravil." I pade na
 svoja kolina i poče moliti da joj izlici tarbuh. A ona nju
 podvignu i, stavivši ruku svoju njoj na tarbuh, ozdravi ju.
 To roditeljem divno se činjaše i Boga slavljahu go- 25
 voreći: "Dojistine ovo jest naša hći Apolinaris*." I biše
 u Cesarovu dvoru plač i veselje skupa. Posta zatime
 s. Apolinaris nikoliko malo dan sa njimi i povida njim vas
 svoj mimošastni život. Oni to slišajući Boga hvaljahu i
 moljahu ju da sa njimi ostane, ali ona ne hoti. Zato ju sa 30
 suzami odpustiše i moli njih da Boga za nju mole. A
 oni rekoše: "Bog komu jesi zaručena, on hoće sa tobome
 milosardje svoje svaršiti. Zato se spomeni od nas,
 hćerice, u tvojih svetih molitvah." I kada ju obgarliše, odpu- 35
 stiše ju. Hotijahu joj i pinez dati na potribu otac, da
 ona ne hoti prijati, govoreći: "Otci moji ne primaju pinezi ni
 blago sega svita, da ne izgubimo blago nebesko." I tako
 veselo se od njih dilivši, pride opeta u Sketi, i prijaše ju ot-
 ci i bratja, Bogu zahvaljujući da se jest njihov brat
 zdrav vratil, i blagdanovaše. Malo dana potle, kada pozna 40
 da jima iz ovoga svita izajti, reče opatu Makariju: "Učini

*Apollnaris

ljubav sa manom. Ako mi se prigodi umriti, ne daj da me
 fratri sprave." Odgovori on: "Kako to može biti?" Zato kada
 umri, dojdoše sveti otci da nje sveto tilo operu i poz-
 naše daje ženska glava, i zaviknuše govoreći: "Slava tebi,
 I S U S E K R I S T E, koji mnogih otajnih svetih ji- 5
 maš." Čudaše se zato s. Makarius da to njemu nije bilo
 očitovano, i vid vidi jednu noć, koja mu reče: "Ne žalosti
 se zato, jere hoćeš okrunjen biti sa svetimi otci koji
 su bili od svita početka." Tada mu povida život i jime ove
 svetice. Vazamši oni nje sveto tilo, položiše ono s 10
 velikim veseljem i sa slavom na istočnu
 stranu crikve, kadi jest i današnji dan, i
 ondi se razlike nemoći liče, po milosti
 gospodina našega I S U S A K R I -
 S T A, komu slava i moguć- 15
 stvo va vike.
 Amen.

ŽIVOT S. MARIJE
Egipatske, po Sofroniju, bis-
kupu hjerolimantan-
skomu

BIŠE jedan muž jimenom Zosimus
u jednom monastiru od Palestine,
koji od ditiinjstva svojega do pede-
set i tri godišća biše onde živil me-
zu onimi redovnici, i tako se pone-
sal da se svaki o njegovoj kri-
posti čudaše. Da i on sam u sebi
sudaše da nije drugoga u onih pus-
tošah koji tako dobro i snažno Bogu
služi. To misleći pristupi nitko ka njemu i reče mu: 5
"Dobro zajisto, i koliko jest človiku moguće, došle si se
ponesal i red tvoj obdaržal, da zato nije nijedan koji
bi u svemu izvarsit bil. Da veći te boj čeka nego si ga
došle bil, koji ti ne znadeš. Ali da poznadeš da jesu i dru-
ži koji Bogu pravo služe, izajdi odovude i pojdi u mona-
stir koji jest poli Jordanske rike." On se tudje usta i ka 10
onomu monastiru priđe. Onde najde starac kripostnih,
Bogu noć i dan služećih, koji mezu jinimi dili ovo činja-
hu: kada Veliki post dojdíše, svi iza monastira izajdihu,
osvin dviju ali triju, i priko Jordana u pustošu pojdihu i, 15
svaki po sebi hodeći, kako koji mogaše počćaše, a niki me-
zu njimi samom travom i korenjem se hranjahu. Potome pri-
bližujući se vrime ka Vazmom, doma se vraćahu. Tim
običajem i Zosimus, vazamši sobom malo žitka, pojde u tu pu-
stošu. I hodeći tako svaki dan veće unutra, žudaše 20
najti kogagod svetoga oca od kojega bi mogal se kojugodi
kripost naučiti. Nakon dvadeset dan, o poludne, prista
i k istoku obrativ se, kako bijaše zakon, poče, kleknuvši, Boga
slaviti i moliti. To čineći vidi na desnoj strani kako je-
da(n) človičaski osinj, i tako se samuti* misleći daje koji za-
li duh. Paka bolje gledajući pozna da jest jedna žena, tilo(m) 30
čarna, vlasi kratkimi ali bilimi kako vuna. Tudje poče Zosi-

*samutu

mus za njom hoditi, želeći se sa njome stati. Ali ona, njega vidivši, začu u pustošu bižati i sakrivati se. Tada Zosimus za njom vapijaše sa plače(m) govoreći: "Zašto bižiš prid manom, slugo Božja? Počeka me i udili meni grišniku tvoj blagoslov." Odgovori izdaleka ona njemu: "Prosti mi, otče Zosime, jere ti se ne mogu ukazati, budući žena i gola. Da ako hoćeš sa manom govoriti i za mene Boga moliti, varzi mi tvoj plašč da se odije(m)." Vario se začudi Zosimus da ga ona jimenom svojim zazove i ostavi joj plašč. A ona dojde i pokri se njime, i obrativši se ka njemu reče: "Koja te jest želja našla, otče, jednu grišnicu viditi? Ali što želiš od mene čuti?" A on, padši na zemlju, prošaše blagoslov od nje. Ona tolikojer od njega. I tako obadva na zemlji ležahu. Nakon nikoliko uri reče žena Zosimu: "Tebi se pristoji mene blagosloviti i Boga moliti, jere si ti pop i mnogo jure lit oltaru služiš i otajne stvari na njemu opravljáš." Odgovori starac: "Po ovomu poznaje(m) da jesi pri Bogu izvarstita, jere i jime moje i red moj poznaješ. Zato molim te jošće, udili mi tvoj blagoslov." Reče ona: "Blagoslovljen Bog koji nastoji duše spasiti." Odgovori Zosimus: "Amen." I tako se oba ustaše. Reče žena starcu: "Človiče, zašto jesi ka meni grišnici došal? Da pokle te Božja milost jest simo dopeljala, nu reci mi, kako se plodi kristjanstvo, kako se jimaju cesari?" Odgovori Zosimus: "Zajisto mir jest sada u kristjanstvu, da prosim te, moli Boga za ovi svit i za mene grišnika neka mi nije ovi tolik put zaludo." Reče ona: "Tebi se pristoji, kako parvo rekoh, Boga moliti za me i za vsih, jimajući blagoslov popovsku. Ali pokle tako zapovidaš, hoću ti ugoditi." I tako, obrativši se k istoku, zdvignuvši oči i ruke ka nebu, poče moliti otajno. A on ju viđaše jedan lakat od zemlje u vazduhu. Zato mišljaše da je koja godi sablazan djavalska i tako se kruto samučevaše. Ona, dospivši molitvu*, obrati se ka njemu i reče: "Ča se smučuješ, otče, misleći da sam duh? Znaj zajisto da sam jedna grišna žena, ali karstjena, i nije sam duh nego pepel i tilo." To rekši znamenova križem čelo svoje, oči, usta i parsi, i reče: "Bog, Zosime, osvobodi nas od neprijatelja Svete Crikve, jere velmi nas nena-vidi." Tada reče starac: "Molim te i zakljinam te Isusom Karstom koji se jest rodil od divice i cica koga tarpiš tu golinu, da mi kažeš kotora jesi i odkuda i kada, i zašto jesi u ovu pustoš došla, a to na slavu Božju, koji mi jest

*molituv

dal moć i misal simo dojt i najti te." Odgovori žena:
 "Sramujem se, otče*, povidati moju nečistoću, dali, po-
 kle si vidil moje tilo golo, mogu ti i moja garda dila očitova-
 ti. Da znadem da, čujuć i moje nečistoće, hoćeš odbi-
 gnuti kako se biži od ljute zmije. Li reći ću, moleći te-
 be da ne pristaneš moliti za me, da milosardje najdem na su-
 dnji dan." Tada poče povidati: "Ja sam, otče, u Egiptu rođe-
 na i, ostavivši moji roditelji kada bih od dvanadeset godišć,
 dojdoh u Aleksandriju. Onda moje divstvo izgubih i sva se
 bludu dah, i toliko plameno(m) telesnim gorah, da se nikadar
 sititi ne mogah. Nikakove plaće od nikogar ne primah za
 onu nečistoću, ne cica toga da potribu ne jimah, jere teško
 predući sebe ubogo i nevoljno hranjah, nego stunje se sva-
 komu podmitah, neka jih veće i češće ka meni prihodi.
 To moj život biše. I tako živući vidih da veliko mnoštvo lju-
 di iz Aleksandrije u Hjeruzalem ide na Dan uzvišenja Sveto-
 ga Križa. Ulizoh i ja s ostalimi u brod i sadružih se sa
 njimi, ne cica prošćenja, nego da mogu sa njimi blud
 tirati. Kada se ubrodismo i uputismo, koji jazik može izre-
 ći ali koje uho može poslušati kakove i kolike nečistoće
 sa njimi činih! Ne znadem kako me jest ono more nosilo,
 kako me nije zemlja živu požarila i u pakal pustila, koja
 sam tolike duše pogubila. Da Bog milosardni, koji neće
 da nikore pogine, pokoru čekaše. I kada u Hjeruzalem pri-
 dosmo, nikoliko dan prid svetcem**, tolikojer svake blude
 izčinih. Došadši Dan uzvišenja S. Križa, počeše ljudi iz-
 jutra u crikvu hoditi. I tako i ja s ostalimi uputih se, ali
 sa velikom mukom do vrat crikve dojdoh. Svi ostali uliže-
 vahu, a ja nesrićna, kada hotijah priko praga stupiti, ni-
 kako ne mogah, nego kako nika sila nazada me rivaše. Tako
 mi se trikrat ali četirkat zgodi. Zato oslabivši se ne mo-
 goh dalje nikamor pojti, nego se ondi u jedno uglo uvukoh.
 Onda počeh misliti o moje oskvarnosti i da mezu tolikim
 pulkom nije nijedan tolik grišnik koliko sam ja, ne budući
 ja sama dostojna Sveti Križ viditi. Tada počeh sa plaće(m)
 parsi moji biti i, pozrivši gori, priliku Božje Matere vi-
 dih. Onoj tako začeh besiditi: 'Gospoje i divo, koja jesi Boga
 pravoga rodila, znadem da nijesam dostojna ni tvoju pri-
 liku gljedati, budući ja vele garda, a ti, budući diva, jimaš
 tilo i dušu pričistu. Nišće ne manje jerebo sam čula
 da zato Bog človikom postal jest, koga jesi ti rodila da

*otce; **svetsem

grišnici na pokoru zove. Pomozi me bidnu i daj mi oblast da mogu u crikvu ulisti i da mogu viditi ono pridrago drivo na kojem je bil propet i pribijen Bog človik, koji je karv svoju prolil za mene osvoboditi. A ti hoćeš tvojemu sinu talištvo za mene učiniti, da nikada veće ne hoću tilo 5
 moje takovim grihom oskvarniti, nego tudje, kako mi dopustiš, drivu sina tvojega pokloniti se. Hoću se odvarći od ovoga svita i onamo hoću pojti kamo mi ukažeš.' Ovo izrekši poufah se da može Božja Mati meni to opraviti. I tako se s ostalimi uputih i kako da bih nošena bila lahko u crikvu ulizoh. 10
 Ondi me od velika veselja strah obuja, videći se u svetom mistu kamo parvo cica mojih gardob ne mogah ulisti, jere dobar vonj čujah, vidih S. Križ i poklonih mu se. I vrativši se van na parvanje misto, kleknuh na kolina i rekoh: 'Smilovala si se, Gospoje, nad manom i nisi odvargla moju molitvu. Po tebi jesam milost jimala, a ja po tebi hoću Boga slaviti. Sto drugo jiščem? Vidila jesam otajna božastvena. Vrime jest da ispulnim ono što sam obećala. A sada, Gospoje, onamo me uputi kamo jest tebi drago, i ukazi mi misto pokore i spasenja mojega.' Ovo ja govoreći, slišah glas: 'Ako priko Jordana pojdeš, ondi hoćeš dobar mir najti.' Kada ja ta glas čuh, domislih se da se to meni govori i rekoh: 'Gospoje, ne ostavi me i ne zapusti me, nego me vazda čuvaj kadi budem.' I tako se uputih. Lito mi jedan muž da tri pinezi, kojimi tri hljibi kupih i sobom ponesoh. I opitavši put ka Jordanu se uputih. Izjutra se Svetomu Križu poklonih a prid zapadom sunca do Monastira s. Jivana Karstitelja poli Jordana pridoh. U njemu obraz i noge oprah, a u monastiru otajne svetosti prijah. Onda pol jednoga hljiba izih i one rike se napih, paka na zemlju se položih. Drugi dan pribrodih se, a Svetu Divu molih da mi put spasenja ukaže. I tako jesam došla u pustošu, i od onoga vrimena jesam ovde, čekajući Boga mojega, koji shranjuje onih koji se ka njemu obraćaju." Reče Zosimas: "Koliko je godišć, gospoje moja, da ovde pribivaš?" Reče: "Četardeset i sedam godišć jest kako sudim da sam iz Svetoga Grada izašla." Reče Zosimas: "Koji si hranu jimala toga vrimena?" Odgovori: "Dva hljiba i pol jimah kada sam Jordan pribrodila. Oni su s vrimenom kako kamen utvardnuli. Od onih pomalo jidući nikoliko godišć hranila sam se." Opita Zosimas: "Kako si mogla tvoju ćud 40

i običaj tako naglo prominiti i tolik trud tarpiti?" Odgovori ona: "Strah mi zadaješ, otče, od toga me opitujući, jere se bojim da mi se ne ponove pogibili koje sam onada kušala." Nato Zosimas: "Nišće mi, gospoje, ne sakrij, kako sam te zakljel isparvine, nego mi svaka mala i velika očituj." Odgovori ona: "Viruj mi, otče, da sedamnaeset godišć u ovoj pustoši budući, napastovali su me misli pultene, spominući se od mesa ali ribe koje parvo u Egiptu jidih, i od vina kojega onada mnoga pijah, od pisan nečistih koje se bih naučila. Ali tudje suze metah i parsi moji bijah, dovadajući na pamet poručastvo Matere Božje za me. I kako da bih prid nje priliko(m) stala, tako ju moljah da bi odnila te garde misli iz pameti moje. I kada bih mnogo suz prolila, svitlost me obimaše. Ali me opeta bludne i nečiste misli napastovahu i šarce moje užigahu, a ja na obične se molitve i suze obraćah, zemlju njimi moćah i cilu noć i dan licem na zemlji ležeći čekah onu svitlost koja mi onu tminu od napasti razbijaše. I tako sam sedamnaeset godišć prošla neizbrojene napasti tarpeći, od kojih me jest obranila ona S. Diva koja jest za me Bogu jamščinu učinila." Reče ka njoj Zosimas: "Jesi li potle potribu jimala odjidenja i od haljin?" Odgovori: "Rekla sam ti da onu sedamnaeset godišć jila jesam on kruh, a potom travu koja se nahodi u pustinji, a moje haljine u kojih sam priko Jordana prošla, razdarle su se i izgnjile. Zato sam vele tarpila od slane zimi, a liti od vručine. Ali od onoga vrime na do sada Božja milost moju dušu i tilo osvobodila jest od svake napasti, i jimam sada veliko veselje i veliko ufanje spasenja. Moja odića i pića, Božje slovo jest, jerebo ne samim kruho(m) žive človik, nego svakom ričju koja izhodi iz ust Božjih." Slišajući Zosimas da ona Svetim pismom svidoci, opita ju: "Jesi li, gospoje, psalmi čtila ali druge knjige Svetoga pisma?" Odgovori: "Veruj mi, Božji človiče, da osvin tebe nisam vidila drugoga človika, ni zviri, pokle sam priko Jordana prišla. Pismo nisam se učila, ni drugoga čitajući ali spivajući čula. Ali Božje slovo svakoga človika mudrost uči. Ovo sam ti, otče, očitovala sva moja dila, da kako sam te isparvine prosila, tako te i sada prosim i molim, da bez pristanka moliš Boga za mene grišnicu." I tako dospi ona, a starac, kleknuvši na zemlju, podvignu glas sa plačem i reče: "Blagoslovljen

Bog koji velika čudesa čini, blagoslovljen Bog koji
 jest meni očitovao grišniku svaka dobra koja daje onime
 koji ga se boje i ne ostavlja onih koji ga jišću." A ona,
 pozdvignuvši njega, reče: "Zaključam te, človiče Božji, Spa-
 siteljem našim, da nikomu ova ne povidaš dokle me Bog 5
 s ove zemlje ne vazme. A sada pojdi u miru Božjemu. Na-
 koni godišća budemo se opeta vidili. Samo te molim, kada
 Sveti post priđe, da priko Jordana ne prohodiš, kako jest vaš
 običaj." On se čudi kako ona znade njihov običaj, tere ne go-
 vori drugo, nego: "Slava tebi, Gospodine!" Ona mu reče: "Kada 10
 dojde Dan večere Gospodinove, večer vazmi sobom pri-
 sveto tilo i karv gospodina našega Isusa Krista i donesi
 mi ga, tere me čekaj na brigu Jordana, da se pričestim, je-
 re se nisam pričestila od onoga vrimenta kada sam pribrodi-
 la Jordan, u Crikvi s. Jivana Karstitelja. Molim te, ne 15
 zabudi. A Jivanu, opatu vašega monastira, reci: 'Jimaj
 pomnju na se i na tvoje stado', jerbo se nikoje satvari on-
 de čine koje nisu dobre. Dali neću da mu te satvari sa-
 da govoriš, nego kada ti Bog zapovide." Kada to reče, prosi
 starca da Boga za nju moli, paka hitro u pustinju pojde. A 20
 Zosimas, padnuvši na zemlju, celivaše nje stupalji dajući
 hvale Bogu, i vrati se doma slaveći i blagoslivajući ISU-
 SA KRISTA, gospodina našega, i dojde onim jstim putem
 na vrime obično u monastir. I sta sve cilo ona godišće,
 jere ne smijaše nikomu očitovati, nego Boga moljaše da ju mo- 25
 že opeta viditi, i jedva čekaše ono vrime. Zato, kada priđe
 parva nedilja Velikoga svetoga posta, ostali redovnici po
 molitvi svi izajdoše i razdiliše se po pustinji, kako biše obi-
 čno. Ali Zosimas osta u monastiru jere ga zimnica za-
 darža. Tada se spomenu kako mu to biše ona pripovidala. 30
 Kada se vratiše redovnici navečer Večere Gospodinove,
 vaze, kako mu ona biše naredila, u jednoj čašici pričisto ti-
 lo i karv gospodina našega ISUSA KRISTA. Vaze to-
 likoje u jednoj košarici malo smokav i datalov, i leće mo-
 čene, i priđe kasno na brig Jordana, čekajući nju. I ka- 35
 sneći ona, Zosimas gljedaše ako bi ju viditi mogal, tere u sebi
 ovako govoraše: "Jeda je ovde bila jure, a ne našadši me nazad
 se jest vratila." I tako plakaše i Boga ovako moljaše: "Gos-
 podine, daj mi da ju opeta mogu viditi, neka se ne vratim
 prazan, samo moji grisi sobom noseći." Paka mu druga 40
 misal u šarce pade: "Da ako i dojde, kako se hoće pri-

broditi, jere ovde ladje nije? Oboj meni nevoljnu!" Tako se skarbeći starac, uto prispi ona sveta žena i sta s one strane rike. Obeseli se velmi Zosimas i usta se sa velikim veseljem, hvale dajući Bogu, ali jošće razbijaše se misleći kako će ona priko rike priti. Listo vidi (jerebo mi-sec sijaše) da ona znamenova vodu svetim križem i poče po njoj hoditi kako po suhu. Videći to Zosimas, čudaše se i na kolina svoja spusti se. A ona, još na vodi steći, poče mu govoriti: "Što činiš, otče Zosima, koji si pop Božji i svetosti Božje u rukah jimaš?" On se tudje usta, a ona, izašadši iz vode, reče starcu: "Blagoslovi, otče." On hitro, čudeći se, odgovori: "Pravo Bog govori, da oni su njemu prikladni koji se očišćuju. Zahvaljam ti, Gospodine, da si mi ukazal po ovoj rabi tvojoj koliko sam daleko od svaršnosti one koju mišljah jimat i u sebi." Ona uto poče "Verovanje" i "Otče naš" govoriti, paka po običaju celov da starcu. Potle prija ka sebi Božastvene svetosti i, razapevši ruke i sdvignuvši oči svoji ka nebu, suzeći reče velikim glasom: "A sada odpusti, Gospodine, rabu Tvoju, po slovu Tvojemu, u miru, re su vidili oči moji spasenje Tvoje." A starcu reče: "Vrati se, otče, ka monastiru tvojemu, a nakon godišća, molim te, dojdi na ono misto kadi sam parvo sa tobom govorila." Odgovori starac da hoće dojti, nego ju moljaše da malo jide onoga ča joj biše donesal. Ona vaze samo tri žarna leće i stavi u svoja sveta usta, govoreći da jest došti. Reče starac: "Moli Boga za me, majko, za svetu Cirk[v]u i za Cesarastvo." I taknuvši joj noge, sa plačem ju odpusti, jere ju ne smijaše ni mogaše duglje zadaržati. Ona, znamenujući križe(m) Jordan, poče opet po njem hoditi, a starac se vrati sa veseljem. Nakon godišća dojde u puštošu i jiskaše onu svetu ženu, ali ju ne mogaše najti. Zato moljaše Boga ovako: "Ukazi mi, Gospodine, onoga anjela u pulti kojemu nije podoban vas svit." I tako hodeći najde nje tilo martvo svitleće. Doteče i poče joj noge celivati, a ostala uda ne smijaše taknuti. I sa plačem psalmi obični čitaše. Potom najde jedno ovakovo pismo poli nje: "Pokopaj, otče Zosime, brižne Marije tilo. Vrati zemlji stoje nje, a prahu prah, a moli Boga za me kada pride deveti dan aprila, to jest na noć spašene muke Gospodinove." On se čudaše i mišljaše ko je ono pismo pisal, jere mu ona biše rekla da ne znade pisati. Ali biše vesel da biše poznal nje

jime, tolikoje biše poznal da onu uru koju se je ona lani pri
 Jordanu pričestila došla jest na ono misto i sa ovoga
 svita priminula, na koje misto on nakon dvadeset dan
 jedva jest došal. Hotijaše tilo pokopati ali ne jimaše ni moti-
 ku ni lopatu. Malim drivom kopaše, ali zaludo jere zemlja biše 5
 tvrda, a on vele slab. Brinući se tako vidi privelika lava ko-
 ji podplati nje lizaše. I tako se pripade, toliko veće koliko biše
 čul od nje da sve ono vrime ko jest u onoj pustinji sta-
 la, ni jest vidila zviri. Zato se križe(m) znamenova i priporuče-
 vaše se onoj koja onde martva ležaše. A lav starcu kako 10
 psić licemeraše. Tada reče njemu starac: "Pokle si od
 Boga za to simo poslan, lave, da se zakopa tilo ove sve-
 te žene, nu opravi to snažno, jere ja, budući star, ni mogu
 ni jima(m) čim kopati, a velik je put pojtj što donesti za to." I ta-
 ko lav svojimi nohti barzo jamu iskopa, u koju Zosimas nje 15
 tilo stavi, suzami ju parvo polivši, prošeci da Boga moli
 za svih. Nje tilo biše pokriveno onim razdartim plašće(m) koji
 joj biše parvo podal ta jisti Zosim. Diliše se potome obadva.
 Lav zajisto kako tiha ovca odajde u pustošu, a Zosima u svoj 20
 monastir, hvaleći i slaveći Boga. I kada dojde u monastir,
 svaka koja su se zgodila zače bratji povidati od početka,
 a oni velikim čudom čudahu se i Bogu hvale davahu, i sva-
 ko godišće dan priminutja nje štovahu. A Jivan, opat onoga
 monastira, pokaravši onih koji se dobro ne nošahu, kako mu 25
 ona biše poručila, obrati jih na dobar put. Zosim, dokonavši
 u onom monastiru pribivajući sto godišć, priminu u mi-
 ru ka Bogu, kojemu jest slava i dika va vike vikova.
 Amen.

ŽIVOT S. BARBARE iz *Damascena i Arsenija*

BARBARA, divica i martirica, u vrime Maksimijana cesara, velikoga neprijatelja kristjanskoga jimenaa, mnogimi kriposti i čudesi divnimii sijaše. Jimala jest otca Dioskora, Garka, plemenita i bogata, u Heliopolju, ali poganina i vele zla človika. Dali ona druge čudi biše, jerebo od diti-njstva misal svoju od ovih zemaljskih satvari odvracaše. Stvorenje, lipotu, veličastvo i red ovoga svita često misalju procinjevaše, za jistinu daržeći da nije srićom stvoren ali od bogov poganskih, nego da jest jedan Bog koji ga jest velikim mogućstvom stvoril i velikom mudrostju ga vlada. To misleći Boga jedinoga štovaše, a na bozi otca svojega pljuvaše govoreći: "Vam jesu prikladni oni koji vas čine i štiju." Ovu jedinu hćer jimajući Dioskorus, i životom i dušom lipu, ne hotijaše daju ljudi vide. Zato jedan turan uzida i nju u nj zatvori. Ona, budući od mladosti obična od nebeskih i vičnjih stvari misliti, dobrovoljno stase. Pogansku viru hudaše, a karstjansku uzviševaše, noć i dan u Božjih zapovidih tračaše. Uto množi plemeniti i bogati muži žudahu ju za ženu jimatii, a na to ju mnogimi besidami otac nagovaraše. Ali ona očitoo odgovaraše da se ne hoće oddavati, videći se njoj da bi velika ludost bila zaručevati se zemaljskomu človiku, budući ona Nebeskomu Vojnu zaručena i uživajućii misli božastvene, zaplitati se u misli zemaljske. I tako, videći otac da ne može nju na to dovesti, odluči putovati daleko od nje, neka, želeći ona otca viditi, njegovu volju čini. Ona, božastvenim mišljenjem ukripljena, ni lipim ni grubim besidam misto ne davaše da se oddade, samo prosi otca da joj jedan kupelj uzide. Dopusti otac i naredi da se zide, i da se dva obloka u njem učine. Ona, odašadšii otac, zapovida zidarom da na čast Svetoga Trojstva tri obloca učine i jedan križ u mramoru izdubu. Vrativšii se otac, to kruto za

zlo vidi. I hoteći ona tom prigodo(m) njega na poznanje Svetoga Trojstva i prave vire karstjanske dovesti, toliko ga razgnjiva, da nju, jedinu hćer svoju, mače(m) ubiti hotijaše. Ali ona veće varujući otca da se o nje karvi ne oskvarni nego se smarti bojeći, hoti otcu ubignuti. I tako ju Bog velikim čudom sahrani, jere joj se gora otvori a ona se u jednoj špilji sakri. Otac, jišćući ju, namiri se na dva pastira, od kojih pitajući ako ju jesu vidili. Jedan od njih zataja, a drugi ju parstom ukaza. Našadši ju, nemilostivi otac i nogami i rukami začē biti i za vlasi po tvrdu putu potezaše, potome u tamnicu varže. Ali kakono jedna hiža na stanovitu krugu sazidana ne može od rike ali od vitra maknuta biti, tako i Barbara ovimi satvari ne ugibaše se od vire kristjanske. Pače stanovitija postajaše i od Boga moć primaše. Barbare kripost i stanovita misal otcu saržbu gojaše. Zato ju banu one zemlje Marcijanu prida, vele ga prošeci da ju žalom smartju čini umoriti ako ne hotiti bude viru karstjansku ostaviti a njihovu prijati. I tako Ban parvo sa slatkimi ričima začē joj govoriti i hvaliti ju od lipote, od plemena* i od bogata očinstva, svitujući napokon da njegov i otčin svit prime i njihovu staru viru darži i bogom posvetilišće čini. Na to ona razumno odgovori, da se ona za ove minuće i zemaljske satvari ne haje, nego da sa svim svojim šarcem nebeske i vikuvičnje žudi. Zato neće njegov svit prijati, govoreći: "Ja sam gotova gospodinu mojemu Isusu Kristu posvetiti se, koji jest satvoril nebo i zemlju i ono ča se u njih uzdarži. A za vaši bozi se ne hajem, od kojih Prorok govori: 'Usta jimaju a ne govore, oči jimaju a ne vide, ruke jimaju a ne pipaju, noge jimaju a ne hode, nimaju glasa u garkljanu svojemu.' Podobni budite njime oni koji jih čine i vsi oni koji jimaju ufanje u njih." Vidivši Ban da s takovimi besidami ne more nišće opraviti, samućen ob nje govorenju, zapovida da ju jimaju biti, ufajući da ju tako more pridobiti. Zato joj parvo halje svukoše paka ju počēše голу žilami volujimi biti, a potom čripima rane nje grebsti. Sa svim tim Barbara ne dadiše se od prave vire odvratiti. To vidivši Ban, zapovida da ju u tamnicu povedu, dokle odluči kako ju jima veće mučiti. Uto o pol noći u tamnici velik zrak se učini i Gospodin

*plomena

od slave njoj se ukaza i utiši ju i na ostale muke ju ut-
 vardi i rane joj sve zaliči. Videći to Julijana, božastvena
 žena, čudaše se kako Barbara u mladosti svojoj hotijaše ot-
 ca svojega sarditi i žalostiti i tolike muke prijati nego Boga
 urediti živoga, i ona odluči nju naslidovati. Budući Barbara 5
 Božjom milostju tako ukripljena, veće se nišće od nika-
 kovih muk ne bojaše. Drugi da(n), kada ju na sud prid Ba-
 na dovedoše, videći Ban da jest od svih ran ozdravljena,
 poče joj govoriti: "Vidiš li, divojko, koliku pomnju jimaju
 naši bozi nad tobom, koji te jesu izličili? Pravo jest zato 10
 da jim hvalu dadeš i da jih štuješ." Ali ona na to ovako od-
 govori: "Bozi tvoji tebi jesu podobni, nimi, slipi i glu-
 si, koji ne mogu nimih, slipih, glusih ali ostalih nela-
 godnih ozdraviti, martvim život dati. Ali sve to može uči-
 niti I S U S K R I S T, sin* Boga živoga. On jisti jest ko-
 ji mene jest izličil, kojega ti, tminami obujet, nijesi dosto-
 jan viditi." Ovimi ričima užgavši se Ban, zapovida Barba-
 ru želiznimi grabljami grebsti i ognjenimi svićami boci
 joj sažigati. A ona, pozdvignuvši oči ka nebu, ovako govoraše:
 "Gospodine, koji šarca vidiš, ti znadeš koliko tebe žudim. 20
 Zato, prosim te, ne ostavi me do konca." Opet Barbara
 bi žestoko mučena, ali sve one muke sarčeniije tarpnjaše ne-
 go bi ih mogal najjači muž podniti. A Julijana, dobrostiva
 žena, videći to, ne mogaše od žalosti suze uzdaržati. Nišće
 ne manje ne pristajaše joj govoriti da se ne jima pustiti od
 prave vire odvratiti. To razumivši Ba(n), čini da i nju mu-
 če. I tako obima dojke odrizaše. U toj tuzi Barbara ova-
 ko Boga moljaše: "Ne odvarzi me, Gospodine, od lica tvojega,
 i Duha tvojega Svetoga ne vazmi od mene." Paka je gole 30
 svukoše i po općenih misti peljaše za veće je osra-
 motiti, a one na svemu Bogu hvale davahu. Pokle je po
 svem gradu tako provedoše, odsudi Ban da jim se
 glave odsiku. Tada one veselo, ne kako na smart, nego ka-
 ko na pir otidoše. I tako jim obima glave odsikoše. Svetoj Bar-
 35
 bari ne drugi zajisto, nego sa(m) nemilostivi otac svojom
 rukom glavu odsiče. Dali ta bis ne dugo tarpi pravda
 Božja, jere na onom jistom mistu kadi hćer porazi
 trisk tudje iz neba njega udari i sažga.

K O N A C

**Korunica pričistoj Djevici
Mariji Bogorodici, po bogoljubnomu gospodinu Tomašu
Budislaviću, Dubrovčaninu,
biskupu trebinjskomu etc, slo-
žena, U RIMU, U MIRU, daj Bo-
že**

Djevice jedina, majko od milosti,
Moli tvoga sina da mi grijeha prosti.
I da moje žalosti, cijec grijeha ke pati
Duh moj, u radosti sad svarn' i obrati.
Obrati i svarne da veće zlobna ćud
Ovako ne tarne misleć na strašni sud,
Prid kijeme nije kud ni kamo uteći,
Jer višnja vlas od svud svih jima obteći.
Obteći jima svih svojome kriposti.
Zato molim da grijeh meni moj oprosti,
I da moje žalosti, rad grijeha ke prati
Duh moj, u radosti svame i obrati.
Obrati i svame
I ostala uzopet, etc.

Ave Maria, po Faustu Vrančiću

MARIJA, zdrava bud,	Spasitelj Isukerst,
Milosti si puna,	Život duše moje.
Gospodin s tobom svud.	Svetice vsih svetih,
Ti si ženska kruna,	Slavna Božja Mati,
A blagoslovljen jest	Moli za nas grišnih
Plod utrobe tvoje	Sad i na čas smarti.

O NAČINU ČITANJA

Da bismo označili duljinu samoglasnika i izgovor nekih suglasnika, nismo se htjeli povesti za onima koji poput Grka upotrebljavaju crtice ili poput Židova točke. Naime, te se crte i točke lakše iskrivljuju ili izbacuju nego što ih većina razumije. Zgodnijim mi se učinilo udvostručiti ih, naime ovako: *aa*, *ee*, *ii*, *oo*, *uu*. Ti samoglasnici označuju duge slogove kao u antici, čemu je svjedok Fabije¹; *ch*, *cs*, *cz*, *k* četiri su glasa i vrste slova *c*, koje sve Latini nemaju²; *y** i *v* suglasnici su, za razliku od *i* i *u* samoglasnika; *s* i *sz* razlikuju se; prvi *se*, naime, izgovara *s⁴*, tj. obično⁵, a drugi *s⁴*; *x* upotrebljavamo za *z⁶*; Latini pišu *s*, kao u *miserere¹*.

Većina se naših obično povodi za Talijanima u pisanju ovih slogova⁸: *gli* i *gn*, kao u riječima *oglio* i *ogni*. Htio bih da mi ti kažu kako će drugačije pisati i izgovarati ove što slijede i njima slične riječi: *gliva* tj. *struma*, *gluuh* tj. *surdus*, *glava* tj. *caput*, *gnoy* tj. *fimus*, *nyoy* tj. *ei foeminae*, *gnyv* tj. *indignatio*, *nyiva* tj. *arvum*, *magla* tj. *nebula*, *ligna* tj. *loligo*, *dinya⁹* tj. *pepo*, itd.

Za slovom *q* nemamo nikakve potrebe; mjesto njega naime imamo *k*. Ali bi i Latini lako mogli biti bez ovih pet slova: *k*, *q*, *x*, *y*, *z*, a umjesto njih ona bi dva suglasnika *y¹⁰* i *v*, označena na ovaj naš ili na drugi način, s pravom trebalo da budu stavljena za razlikovanje samoglasnika *i* i *u*, kao što to već neki čine. I na taj način bilo bi u njih samo dvadeset korisnih i nužnih slova.

B I L J E Š K E

- 1 Punim imenom Marko Fabije Kvintilijan, glasoviti rimski učitelj govorništva, *Institutio oratoria* (=Obrazovanje govornika), 14, 10.
- 2 U Vrančića *ch* = *ć*, *cs* = *č*, *cz* = *c*, *k* = *k*.
- 3 *y* = *j*
- 4 "debelo s" (*š*) - "tanko s" (*s*).
- 5 Kako to običavaju Mađari.
- 6 "debelo z" (*ž*).
- 7 U latinskom predgovoru svoga glasovitog višejezičnog rječnika dodaje da bismo mi u tom slučaju pisali *mixerere*.
- 8 Vrančić ne razlikuje slogove od suglasničkih skupina.
- 9 *gliva* = *gljiva*, *gluuh* = *gluh*, *gnoy* = *gnoj*, *nyoy* = *njoj*, *gnyv* = *gnjiv*, *nyiva* = *njiva*, *dinya* = *dinja*
- 10 Vidi bilješku 3.

0 SLAVENIMA ILI SARMATIMA

Faust Vrančić

krakovskom kanoniku Krzvsztofu Warszewickom'

Oni što ih u naše doba puk barem zove Sklavi, učeniji Latini Slavi, Grci Slavini, a izvorno Slaveni (tako naime sami sebe nazivaju), nekoć su se zvali Sarmati. Sarmatija je pak, kako je opisuju zemljopisci, dvoja, naime europska i azijska². Europsku nastavaju Poljaci, a azijsku Rusi, koji se zovu i Rosi, Roksolani, Ruteni ili Moskovljani. Poljaci su dobili ime po ravnici svoje zemlje, a Moskovljani po svom glavnom gradu.

Iz azijske su se Sarmatije, prije godine Gospodnje petstote³, doselili Bugari u Europu i konačno se naselili s ove strane Dunava u Miziji⁴ i taj pokrajini nadjenuli svoje ime što su ga uzeli od rijeke Volge⁵, koja se zove i *Raa*⁶; uz nju su naime živjeli.

Iz europske su se pak Sarmatije, za koju smo rekli da se zove Poljska', iselila gotovo u isto doba neka tri veoma velika ogranka i zauzela druge krajeve. Naime, kako je nekoć Sarmatiju dijelila od Germanije rijeka Visla, Sarmati su, prešavši je, najprije oružjem zauzeli Vandaliju, tj. onaj obalni dio Germanije koji (se prostire)⁸ od grada Gdanjska, tj. od ušća Visle, do grada Liibecka i ušća rijeke Labe, gdje je granica kraljevine Danske. No to zaista bez velika napora. Starosjediocce su naime iz njihove postojbine prije bili istjerali Goti prešavši preko mora iz Švedske. Ali ni sami nisu ondje dugo ostali. Jer Goti su se odselili prema istoku i Crnom moru, a Vandali prema zapadu, kroz Galiju u Hispaniju⁹, a odatle u Afriku¹⁰. Ti su Goti i Vandali bili Teutonci ili Germani, što se vidi po imenima njihovih kraljeva. Ti pak koji sada nastavaju taj predio po podrijetlu su, kako rekosmo, Sarmati, tj. Poljaci" ili Slaveni, premda ih je poslije podvrgao Karlo Veliki i carevi Otoni¹² te su prvo bili pokršteni, a potom civilizirani. Na posljjetku su naučili njemački jezik i potpuno se germanizirali. Ostalo je ipak vrlo mnogo sarmatskih imena rijeka, gradova i sela. To su oni koje sada zovemo Meklenburžanima ili Megalopolitancima, također Pomerancima - kao kad bi rekao Primorcima. Nekoć su to bili Vendi, i po njimaje nazvano čuveno trgovište Vineta izgrađeno na otoku Usedomu, stoje otprilike 250 godina cvalo, ali su ga car Konrad¹³ i kralj Kanut¹⁴ razorili godine Gospodnje 1036." Ti su isti Viniti, Vini, Vinuli, Veneti, Heneti i Vindi. Tim posljednjim imenom i danas još nazivaju Nijemci sve Slavene. Ono pak more zovu Njemačkim, neki po istom plemenu Vendskim, neki pak baltičkim, ili po gradu Barthu ili po rijeci istoga imena koja blizu njega utječe u more, neki Pomeranskim, a neki Vandalskim.

Ti su isti europski Sarmati drugim ogrankom, pošto su podvrgli susjedne Germane ili ostatke Boja¹⁶, potčinili svojoj vlasti Češku, Lužicu, Sleziju i Moravsku, koja se nekoć zvala Markomanija, tj. granična zemlja s Germanima.

U trećoj su seobi, okrenuvši se na jug i prešavši vrhunce gorja Karpata onkraj kojeg su nastavali, prvo zauzeli onaj dio Panonije koji dopire sve do Dunava. Poslije su, prešavši Dunav, dugo i teško uznemiravali druge pokrajine Rimskog Carstva, naime Ilirik, Makedoniju, Trakiju, Istru i Dalmaciju, u doba Justinijana, Justina, Maurikija i Foke.¹⁷ Na poslijetku, prezrevši rimske snage, podigoše svoja naselja u Dalmaciji i susjednim zemljama, i već ih drže tisuću godina.

Griješe dakle oni koji misle da Česi, Poljaci i Rusi vode podrijetlo iz Dalmacije od rodozačetnika braće Čeha, Leha i Rusa¹⁸ mada su ti prvaci možda došli odanle.

Isto se tako varaju oni koji brkaju Sarmate i Skite i misle da su to jedni te isti. Tko su naime Sarmati u ovom našem vijeku, već smo razložili. Skiti su pak oni koje sada nazivamo Tartarima ili Tatarima, koji su dobili ime po Taurskoj zemlji, što je jedna od skitskih pokrajina, nama najbliža. Ti su se nekoć nazivali Taurci ili Tauričani, a ti isti su Huni, koji se zovu i Kuni ili Kumani.

Konačno buncaju i oni koji za sv. Jeronima tvrde daje bio čovjek toga slavenskog plemena i misle da je pronašao novo pismo i na taj jezik preveo sve te knjige.¹⁹ Zavaralo ih je mjesto njegovog rođenja i loše shvaćene riječi toga istoga, kada u nekom svom pismu spominje daje za ljude svoga plemena preveo Sveto pismo. No pod tima ne shvaća on Slavene, nego Latine. Stoje naime bilo potrebno učiniti razumljivima barbarskom plemenu sve knjige Svetoga pisma? Ne kažem da se on nije rodio u Stridonu u Dalmaciji, ali kažem da se to dogodilo otprilike dvije stotine godina prije dolaska Slavena, tj. oko godine Gospodnje 400.²⁰ Ako bi me tko pitao koji je dakle jezik bio tada u Dalmaciji i Iliriku, priznat ću da ja to, doduše, pouzdano ne znam, ali da mislim da je osim starosjedilačkoga bio dijelom grčki, a dijelom latinski. Naime, ti su narodi tada gospodovali tim pokrajinama. No s druge strane htio bih da on meni kaže koji je nekoć bio stari jezik Hispanaca i Gala, različit od latinskoga kojim se, nakon što su primili rimski jaram, iskvaćenim služe sve do danas.

I kao što se Česi, Poljaci i Rusi lako razumiju, tako se razumiju i Dalmatinci, Hrvati, Bosanci, Srbi i Bugari, ali ovi one ili oni ove vrlo teško, mada im je jezik isti. Kao što se i Španjolci, Francuzi i Talijani međusobno jedva razumiju, premda je svima tima po podrijetlu jezik jedan, tj. latinski. Ali što je čudno i čemu ja ne mogu dokučiti uzrok - oni Slaveni koji žive u Dalmaciji i susjednim pokrajinama čistoćom govora daleko iza sebe ostavljaju svoje praroditelje, naime Poljake, Čeha i Ruse, i to ne samo svoje suvremenike nego i one stare, što se može zaključiti iz knjiga, iako ih je u usporedbi s njima vrlo malo. Ovdasnji naime, osim osebjnosti i duljine riječi te čestote samoglasnika stoje imaju, što mu drago lako izgovaraju i razlikuju padeže i rodove, načine i vremena. Oni drugi okrnjuju riječi, izbacuju samoglasnike i mnogo toga izgovaraju šuštavo i piskavo.

To je, eto, veleučeni Warszewicki, što sam na tvoj poticaj želio ukratko re-

ci pročitavši tvoj dijalog o podrijetlu Poljaka²¹; i to ne po olaku nagađanju, nego oslanjajući se na mjerodavno mišljenje pouzdanijih onodobnih povjesničara i navodeći, kako se bar meni čini, čvrste dokaze. Pa ipak, tebi i tebi sličnima prepuštam sud o tome.

B I L J E Š K E

- 1 Poljski latinist. VranCieev suvremenik (1543-1603). povjesničar, govornik, epistolograf.
- 2 Krakovski kanonik Mechovita, tj. Malija iz Miechowa (1453-1523), napisao je djelo upravo pod takvim naslovom: *Surmatia Asiana et Iumpea*, Krakov. 1521.
- 3 Slično onodobno mišljenje izriče Vrančić i u svom Rječniku i osobito u Lodereckerovu sedmojezičnom rječniku, svojevrsnom drugom izdanju Vrančićeva rječnika.
- 4 Mizija (Mysiu) je zapravo zemlja u Maloj Aziji, no često se tako, kao i ovdje, nazivala Mezija (Moesia), pokrajina koja je u rimsko doba obuhvaćala dobar dio današnje Srbije i Bugarske.
- 5 Shvaćanje Vrančićeva doba, danas odbačeno.
- 6 Npr. Sovjet, encikl., s. v.
- 7 Ležerno: nije spomenuo Poljsku, nego Poljake.
- 8 Predikat je u izvorniku izostavljen.
- 9 U izvorniku je plural: Hispanije, jer se Iberski poluotok u rimsko doba dijelio administrativno na dvije pokrajine, bližu (Rimu), citerior, tj. istočnu, i dalju, ulterior, tj. zapadnu.
- 10 U rimsko doba tako se zvala samo sjeverna Afrika.
- I I Vrančić ne razlikuje Poljake od Polapskih Slavena, o kojima je ovdje riječ.
- 12 0 tona I-III.
- 13 Riječ je o njemačkom caru Komadu II.
- 14 Riječ je o danskom kralju Knutu Velikom.
- 15 Navod nije precizan jer je Knut Veliki umro god. 1035.
- 16 Veliko keltsko pleme koje se iz Galije naselilo u današnjoj Češkoj.
- 17 Tj. u 6. i 7. stoljeću.
- 18 Prvi u nas iznosi tu legendu V. Pribojević, *De originibusque Slavorum* (= o podrijetlu i zgodama Slavena), Književni krug Split. 1991., 2. izd., str. 115.
- 19 Isp. Pribojević, nav. dj., str. 114, 134.
- 20 Kako se danas uzima, sv. Jeronim živio je od oko 348. do 420. god.
- 21 Misli se na djelo *Dialogus de origine seu derivatione generis et nominis Potoni*, nastalo u Vilniusu 1579-1580. Danas je poznato izdanje koje je dodatak knjizi *Paradoxa ad Stephanum*. Rim, 1601.

Prijevod i bilješke Branimir Glavičić